

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2015

Vendula Tegelová

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

**Volný čas žen a matek ve výkonu trestu
odnětí svobody**

Bakalářská práce

Autor: Vendula Tegelová

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času se zaměřením
na tělesnou výchovu a sport

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Slaninová

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vendula Tegelová**
Osobní číslo: **P121073**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou výchovu a sport**
Název tématu: **Volný čas žen a matek ve výkonu trestu odnětí svobody**
Zadávající katedra: **Katedra sociální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í:

Bakalářská práce je zaměřena na téma výkonu trestu odnětí svobody s akcentem k trávení volného času ve výkonu trestu. Pozornost bude soustředěna k ženám a matkám s ohledem na přítomnost vlastních dětí v průběhu výkonu trestu. Cílem této bakalářské práce je popsat a analyzovat volný čas v kontextu trestu odnětí svobody a zjistit, jaké mají ženy a matky zkušenosti s trávením volného času ve výkonu trestu odnětí svobody. Bude využito kombinace kvantitativní a kvalitativní výzkumné strategie. Metodami sběru dat budou dotazníky a rozhovory, data budou analyzována matematicko-statistickou metodou a za využití kódování.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování diplomové práce:
Seznam odborné literatury:

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Gabriela Slaninová**
Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **7.1.2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **20. 3. 2015**

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

Mgr. Iva Junová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením Mgr. Gabriely Slaninové samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové

Podpis

Poděkování

Své poděkování bych chtěla věnovat především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Gabriele Slaninové za cenné rady, podněty a vstřícný přístup. Dále bych chtěla poděkovat zaměstnancům Vězeňské služby České republiky věznice v kraji Vysočina za ochotu a spolupráci. Mé poděkování však v neposlední řadě patří i všem zúčastněným respondentům též za jejich spolupráci.

Anotace

TEGELOVÁ, Vendula. *Volný čas žen a matek ve výkonu trestu odnětí svobody*. Hradec Králové, 2015. 113 s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Gabriela SLANINOVÁ.

Téma: Volný čas žen a matek ve výkonu trestu odnětí svobody

Bakalářská práce je zaměřena na téma výkonu trestu odnětí svobody s akcentem k trávení volného času ve výkonu trestu. Pojednáme o volném čase, jeho vymezení, formách a osobnosti pedagoga volného času. Dále se budeme věnovat výkonu trestu odnětí svobody s akcentem na diferenciaci odsouzených, programy zacházení a aktivity ve volném čase a na personální obsazení Vězeňské služby ČR. Pozornost bude soustředěna k ženám a matkám s ohledem na přítomnost vlastních dětí v průběhu výkonu trestu. Cílem této bakalářské práce je popsat a analyzovat volný čas v kontextu trestu odnětí svobody a zjistit, jaké mají ženy a matky zkušenosti s trávením volného času ve výkonu trestu odnětí svobody. Bude využito kombinace kvantitativní a kvalitativní výzkumné strategie. Metodami sběru dat budou dotazníky a rozhovory, data budou analyzována matematicko-statistickou metodou a za využití kódování.

Klíčová slova: volný čas, ženy, matky, výkon trestu odnětí svobody

Annotation

TEGELOVÁ, Vendula. *Free time of women and mothers in prison*. Hradec Králové 2015. 113 s. Bachelor thesis. University of Hradec Králové. Faculty of Education. Department of Social Education. Leading thesis Gabriela SLANINOVÁ.

Title: Free time of women and mothers in prison

Bachelor thesis is focused on the theme of imprisonment with accent of spending free time in prison. Discuss the free time, its definition, forms and personality of free time pedagogue. We will devote Imprisonment with an emphasis on differentiation of prisoners, treatment programs and leisure activities and on staffing of Prison Service ČR. Attention will be focused on women and mothers in prison with given on presence of own children in prison. The aim of this bachelor thesis is to describe and analyze leisure in the context of imprisonment and find out what women and mothers have experience with spend free time in imprisonment. Will be used a combination of quantitative and qualitative research strategy. Methods of data collection will be questionnaires and interviews, data will be analyzed by mathematical-statistical method and using coding.

Key words: free time, woman, mothers, imprisonment

Obsah

1	ÚVOD	10
2	VOLNÝ ČAS	12
2.1	Vymezení pojmů, základní charakteristika.....	12
2.2	Formy trávení volného času.....	15
2.2.1	Aktivní využívání volného času a odpočinku.....	15
2.2.2	Pasivní využívání volného času a odpočinku.....	16
2.3	Charta výchovy pro volný čas	17
2.4	Osobnost pedagoga volného času	18
3	PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY	19
3.1	Obecná charakteristika.....	19
3.2	Odborní zaměstnanci Vězeňské služby České republiky	20
3.3	Osobnost a etické zásady pracovníka Vězeňské služby České republiky	22
4	VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY ODSOUZENÝCH ŽEN	24
4.1	Diferenciace odsouzených	26
4.1.1	Vnější diferenciace	28
4.1.2	Vnitřní diferenciace	31
4.1.3	Specifické skupiny odsouzených.....	32
4.2	Výkon trestu matek nezletilých dětí	33
5	PROGRAMY ZACHÁZENÍ A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY	35
5.1	Charakteristika programu zacházení.....	35
5.2	Hodnocení programu zacházení.....	38
5.3	Složky programu zacházení	39
5.4	Specifika programu zacházení odsouzených žen.....	42
5.5	Specifika programu zacházení u matek nezletilých dětí.....	43
5.6	Aktivity ve volném čase	44

6	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	46
6.1	Kvantitativní část výzkumu	50
6.1.1	Interpretace výsledků výzkumu.....	52
6.1.2	Diskuze výsledků.....	74
6.2	Kvalitativní část výzkumu	76
6.2.1	Analýza za využití kódování	79
6.2.2	Diskuze výsledků.....	85
7	ZÁVĚR	89
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	92
9	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	95
10	PŘÍLOHY	96

1 ÚVOD

„Čas je zvláštní dar, který dostáváme všichni ve stejné míře. Úspěch spočívá ve schopnosti co nejlépe ho využít. Chceme-li se o to pokusit, musíme si plánovat, čeho chceme dosáhnout každý den, týden, měsíc...“ (J. Melgosa)

Volný čas je důležitou součástí života každého z nás. Je to čas, kdy máme možnost být každý sám sebou, provádět činnosti nám nejbližší a harmonicky rozvíjet svou osobnost. Náplní našeho volného času jsou činnosti, které nám přináší radost a pohodu a tím udržují naše psychické i fyzické zdraví v dobré kondici. I pro odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody je volný čas nebo spíše volnočasové aktivity velmi důležitou součástí pobytu ve věznici. Vlivem vhodného využití volného času mohou pozitivně ovlivnit následnou resocializaci, postoj k životu a upravit si svůj žebříček hodnot.

Vězeňství mě vždy zajímalo, nejvíce však z pohledu psychologie a pedagogiky. V budoucnu bych se chtěla tomuto tématu dále věnovat i v souvislosti s výběrem povolání. Proto jsem si téma bakalářské práce zvolila „Volný čas žen a matek ve výkonu trestu odnětí svobody“. Domnívám se, že volný čas odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody hraje významnou roli v dnešním moderním pohledu na vězeňství. Obzvláště v České republice, kde již nemáme tzv. absolutní trest - trest smrti a doživotí nepatří k absolutním trestům, i když ho lze označit jako „*sociální trest smrti*“ (Kalvodová 1995, s. 5). Vlivem nových důkazů nebo posudků může být i trest doživotí snížen, proto je důležité věnovat volnému času více pozornosti a počítat s tím, že se odsouzení vrací zpět do společnosti. Velmi důležitá je tedy náprava, rozvoj a příprava na resocializaci. Nežádoucím je naopak separace, nezájem o rozvoj osobnosti a nevhodně trávený volný čas. Také jsem měla možnost zapsat si předmět penologie, který mi poskytl důležité informace o historii a vývoji vězeňství, o Vězeňské službě České republiky a pomohl mi pochopit základní principy a směry moderního vězeňství v České republice i ve světě. Dále mi byla umožněna týdenní odborná stáž ve věznici v kraji Vysočina, bez které by tato práce neměla význam. V souvislosti s výše zmíněným si kladu následující otázky: Jak tráví volný čas ženy a

matky toho času ve výkonu trestu? Jsou spokojené s trávením volného času? Mají dostatečnou nabídku volnočasových aktivit? Navštěvují volnočasové aktivity dobrovolně a rády nebo je to pouze prostředek k získání určitých výhod ve výkonu trestu? Jsou ve vězení vhodně vybavené prostory s potřebným materiálním zastoupením pro trávení volného času?

Cílem této bakalářské práce je popsat a analyzovat volný čas v kontextu trestu odnětí svobody a zjistit, jak ženy a matky tráví svůj volný čas ve vězení. Na základě odborné literatury, o kterou se tato práce opírá, považuji za výchozí předpoklad vhodnou náplň volného času, která vede odsouzené k aktivnímu trávení volného času a tím přispívá k účinnější resocializaci a zlepšení životního stylu. Obzvláště pro odsouzené, které nemají práci, dítě ani podporu rodiny nebo rodinu vůbec je zájmová činnost velmi důležitá. Proto bych se chtěla zabývat možnostmi trávení volného času žen ve výkonu trestu odnětí svobody.

Jako výzkumný problém byl formulován volný čas žen a matek ve výkonu trestu odnětí svobody. Do své práce také zahrnuji výzkum pomocí dotazníku, který ukáže spokojenost vězeňkyň ve věznicích v kraji Vysočina s nabízenými volnočasovými aktivitami, zda hrají pro vězeňkyně volnočasové aktivity důležitou roli v jejich pobytu ve věznicích, jaké měly zájmy před nástupem do výkonu trestu a jaký mají postoj a vztah k pedagogům volného času. Ve vězení jsou také matky s dětmi, a proto bych chtěla provést výzkum pomocí rozhovoru, který odhalí, jestli vlivem vykonávání trestu s přítomností dítěte vůbec nějaký volný čas mají.

Charakter práce bude teoreticko-empirický. Bude využito kombinace kvantitativní a kvalitativní výzkumné strategie. Metodami sběru dat budou dotazníky a rozhovory, data budou analyzována matematicko-statistickou metodou a za využití kódování.

2 VOLNÝ ČAS

„Osobnost je organickým článkem lidství“

J. ČAPEK

(Spousta 1997, s. 128)

2.1 Vymezení pojmů, základní charakteristika

Primární základ pro trávení volného času je jistě rodina. Vliv rodičů, prarodičů a jiných příbuzných je velký a velmi a trvale ovlivňuje člověka po celý život. Podobně jako v jiných případech děti napodobují své rodiče již od narození a ve značné míře přebírají jejich životní styl a tím tedy i způsob trávení volného času. Velkým vlivem není jen rodina, ale i vrstevníci, kamarádi, škola a zájmy, které nás posouvají pokaždé jiným směrem. Dalším vlivem mohou být i organizace, které na nás však působí záměrně a cíleně. Prostřednictvím těchto organizací dochází k pedagogickému ovlivňování volného času. (Pávková aj. 1999, s. 12 – 13)

„Každý příslušník naší společnosti vstupuje během svého života do různých prostředí, kde se účastní volnočasových aktivit, získává zde praktické zkušenosti a někdy se setkává i s teoretickými informacemi. Učí se tak poznávat, vzájemně spojovat a vyvažovat jejich různé stránky; nacházet v nich možnosti, které podpoří jeho vstup do nových oblastí zájmových a veřejně prospěšných aktivit, uspokojí jeho různorodé potřeby a rozvinou zájmy. Tím vším volný čas je (nebo může být) pro každého z nás. Dosavadní i současný vývoj vytváří stále příznivější předpoklady k tomu, aby se volnočasové aktivity stávaly významným celoživotním činitelem.“ (Hájek aj. 2008, s. 7)

Nejprve se zaměřím na definice základních pojmů (pedagogika volného času, čas, volný čas, životní styl) a na negativní a pozitivní pojetí volného času. Dále uvedu základní funkce a možnosti podle německého pedagoga Horsta W. Opaschowski a kvůli výzkumnému šetření i pojmy aktivní a pasivní trávení volného času.

„Pedagogika volného času se zabývá pojetím a cíli, obsahem a způsoby výchovného zhodnocování volného času, organizacemi a institucemi, které tyto

aktivity uskutečňují nebo pro ně vytvářejí podmínky, a koncepcemi jeho dalšího rozvoje propracovávanými na základě vývoje společnosti a oboru samého.

Čas je základní dimenzí, velkou jistotou a šancí lidského života. V jeho průběhu se člověk setkává s příznivými i negativními podmínkami a vlivy, které jeho prožívání někdy podporují a stimulují, jindy však brzdí nebo znemožňují. Všechny zřetele jsou pro něj výzvou, se kterou se musí trvale vyrovnávat. Časové vymezení jeho života předpokládá a vyžaduje, aby člověk usiloval o to, čas svého života zhodnocovat co nejlépe, a v tom směru jednal aktivně.

Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející:

- *odpočinek a zábavu;*
- *rozvoj zájmové sféry;*
- *zlepšení kvalifikace;*
- *účast na veřejném životě.“*

(Hájek aj. 2008, s. 10 - 12)

*„Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Pojem **životní styl** je velmi komplikovaný. Jedna z mnoha definic vymezuje životní styl jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních a sociálních životních podmínek. Všechny tyto skutečnosti lze posuzovat mimo jiné i z hlediska volného času a hospodaření s ním.“* (Pávková aj. 1999, s. 28)

Volný čas znamená pro každého něco jiného, proto je velmi složité ho z hlediska obsahu vymezit. Každý svůj volný čas tráví jinak a individuálním způsobem. Pro jednoho je to například četba zajímavé knihy a pro druhého vybití

veškeré energie sportováním, například při bojovém umění. Základem je vstupovat do dané činnosti dobrovolně, cítit se v ní dobře a cítit, že nám přináší radost a uspokojení. Činnosti ve volném čase bychom měli dělat proto, že nás baví a ne proto, že si to přeje nebo očekává naše okolí (např. vrstevníci, rodiče atd.)

Volný čas můžeme dělit z hlediska obsahu a chápání termínu volný čas na dva pojmy:

*„**negativní pojem** – volný čas v tomto smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovním podmíněném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb,*

***pozitivní pojem** – volný čas je charakterizován jako disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu. Je také dobou, v níž se individuum může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradně svobodně realizovat a dělat to či ono, k čemu je nikdo nenutí a k čemu též není podvědomě nuceno.“*
(Vážanský, Smékal 1995, s. 23)

Německý pedagog volného času Horst W. Opaschowski vymezil funkce a možnosti volného času a za základní považuje:

- rekreaci (zotavení a uvolnění)
- kompenzaci (odstraňování zklamání a frustrací)
- výchovu a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení)
- kontemplaci (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba)
- participaci (podílení se, účast na vývoji společnosti)
- integraci (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů)
- enkulturaci (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností)

(Hofbauer 2004, s. 14 – 15)

2.2 Formy trávení volného času

Mezi formy trávení volného času patří aktivní využívání volného času a odpočinku a pasivní využívání volného času a odpočinku. Způsob trávení volného času si nejvíce osvojujeme v dětství, kdy od našich rodičů získáváme náměty, podměty a motivaci k trávení volného času a postupně vše přebíráme a dále realizujeme po zbytek života. Dále vycházím z publikace vydané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Je to sice publikace zaměřená na děti a mládež, ale jako vzhled do problematiky to jistě postačí a možno aplikovat i na dospělé, i když vlivem zaměstnání a jiného denního režimu jsou dospělí odlišnou skupinou.

2.2.1 Aktivní využívání volného času a odpočinku

Synonymem slova aktivní je činný nebo výkonný. Aktivní odpočinek je důležitý pro psychické i fyzické zdraví nás všech, úzce souvisí se zdravým životním stylem a je prevencí sociálně patologických jevů nejen dětí a mládeže, ale i dospělých.

„Aktivní využívání volného času a aktivní odpočinek musí splňovat následující funkce

- *aktivní přístup dětí a mládeže k provádění této činnosti*
- *kompensace jednotvárné zátěže (nerovnoměrné zatěžování jednotlivých oblastí mozku a nervové soustavy apod.)*

U dětí a mládeže rozlišujeme následující formy aktivit:

- *fyzická aktivita realizovaná organizovanou tělovýchovou a sportovní činností a neorganizovanou tělovýchovou a sportem*
- *zájmová činnost s účastí na práci ve výtvarných, přírodovědných, technických, hudebních kroužcích apod.*
- *pohyb na čerstvém vzduchu spojený s fyzickou aktivitou (s turistikou, prací na zahradě apod.)*

- *společenská činnost prováděná v co nejvyšší míře venku a při pohybové aktivitě*
- *zábava kompenzující duševní napětí a přispívající k rozvoji osobnosti“*

(MŠMT 2002)

2.2.2 Pasivní využívání volného času a odpočinku

Naopak synonymem slova pasivní je nečinný, netečný nebo nereagující. V oblasti trávení volného času je pojem pasivní negativním jevem.

„Do této skupiny dětí a mládeže se zvýšeným rizikem výskytu společensky nežádoucích jevů patří

- *chroničtí sledovači televize, filmů, počítačových her*
- *mládež bloudící po ulicích a restauračních zařízeních a ubíjející nudu*
- *mládež vyhledávající dramatické a dobrodružné aktivity zástupným způsobem; pomocí násilí, kriminality, drog, alkoholu apod.“*

(MŠMT 2002)

Volný čas je tedy důležitou složkou každodenního života všech, i když si to třeba na první pohled plně neuvědomujeme. Zkusme si představit, jaký by byl náš život bez volného času, tedy bez nových zážitků, potěšení, bez toho, co nás baví, bez relaxace a uvolnění. Někteří lidé volného času nemají mnoho a většinu dne se věnují práci (není důležité, jestli profesní nebo třeba práci v domácnosti). Nemají moc času sami na sebe a to je dle mého názoru nepříznivé pro jejich duševní zdraví. Takoví lidé jsou nazýváni „workoholiky“, neboli lidmi závislými na práci. Takovým lidem hrozí buď vyčerpání, nebo se může stát, že o svou práci náhle přijdou (propuštění v zaměstnání, děti dospějí) a pak si nevědí rady se svým volným časem. Proto je dobré mít bohatý osobní život, koníčky, zájmy a záliby. Ty nás mohou podržet v náročných životních situacích, ztrátách někoho blízkého, životních neštěstích a dát životu nový směr a cíl.

Horší variantou je dle mého názoru spousta nevyužitého nebo pasivně tráveného volného času. Trávit volný čas sledováním televize, hraním počítačových her nebo vysedáváním po hospodách nevede k rozvoji osobnosti a nepřináší uspokojení ani radost ze života. Spousta nevyužitého a nepromyšleného volného času vede k nudě. Hlavně u dospívajících je tento jev velmi rizikový. Poté může dojít k trávení volného času s nevhodnou partou vrstevníků, která svůj čas vyplňuje v horších případech šikanou neoblíbených jedinců, poškozováním cizího majetku (krádeže, devastace) a konzumací omamných látek (kouření, alkohol, drogy). Toto chování vede k velkým problémům a jedinec pak může skončit v různých zařízeních (ústav, nápravné zařízení nebo třeba i vězení).

Podle Pávkové aj. (1999, s. 30) výchova ke zdravému životnímu stylu velmi úzce souvisí s pedagogickým ovlivňováním volného času. Bylo by krásné, kdyby se nám všem, rodičům, pedagogům i ostatním, kteří se na tomto výchovném procesu podílejí, podařilo dosáhnout stanoveného cíle. Vychovat člověka, který dokáže se svým volným časem rozumně hospodařit, uvědomuje si jeho životní hodnotu, má pestré a mnohostranné zájmy a také jeden svůj hluboký, doživotní zájem. Měl by to být jedinec aktivní, nejen přijímací podněty, ale schopný vyvíjet úsilí, věnovat se činnostem, které přináší uspokojení a poskytují příležitost k navazování nových kvalitních vztahů mezi lidmi.

2.3 Charta výchovy pro volný čas

Charta výchovy pro volný čas je základním dokumentem světové organizace pro volný čas World Leisure Organization (WLO). Cílem této organizace je informovat systémy vzdělávání i nevládní organizace o důležitosti výchovy ve volném čase. Původní verze charty pro volný čas je z roku 1970.

V roce 2003 byla Kongresem orgánů místní a regionální samosprávy přijata Revidovaná Evropská charta participace mladých lidí na místním regionálním životě. Revidovaná Evropská charta rozvíjí doporučení Charty původní.

Dokument vyzdvihuje důležitost trávení volného času pro člověka a odpovědnost institucí za vytváření podmínek pro kvalitní volný čas. Charta obsahuje

preambuli, která pojednává o důležitosti účasti mladých lidí na rozhodování na místní i regionální úrovni. Zahrnuje pomoc úřadům se sociální integrací mládeže. Dále pomoc při vypořádání se s těžkými životními situacemi. Zabývá se i moderní společností, kde se často setkáváme s individualismem a anonymitou. (Informační příloha Archy – zpravodaje o výchově a využití volného času a mládeže.)

Organizaci Charta výchovy pro volný čas považují za velmi důležitou. Pomocí ní lze zkvalitnit volný čas zapojením nejen odborných pracovníků, ale i laiků a mládeže. Lze tak lépe předcházet pasivnímu až škodlivému trávení volného času, které v nejhorším případě může končit právě ve výkonu trestu odnětí svobody.

2.4 Osobnost pedagoga volného času

Osobností pedagogického pracovníka se zabývá pedagogický vědní obor zvaný pedeutologie (z řec. paideuo – vychovávám). Podle Spousty (1997, s. 30) pedagogickým pracovníkem rozumíme každého, kdo se profesionálně podílí na výchově dětí, mládeže i dospělých jako zaměstnanec určité instituce (organizace) a těžiště pracovní náplně má v praxi či teorii výchovně vzdělávací činnosti nebo v jejím zdokonalování a řízení. V procesu utváření osobnosti hraje celá řada činitelů. V první řadě dědičné predispozice jako pedagogické nadání, schopnosti empatické, pozitivní vztah a láska k dětem, touha po sebevzdělání, sebevýchově a seberealizaci.

„Osobnost bývá definována jako soubor duševních vlastností jedince, jež tvoří trvalý celek jeho duševního života. Osobnost pedagoga volného času není stálá, ale mění se pod vlivem prostředí a nejrůznějších socializačních činitelů, které na ni působí.“ (Spousta 1997, s. 132)

Vlastnosti pedagoga volného času vychází obecně z vlastností pedagoga. Musíme ale přihlídnout k tomu, že pedagog volného času nepracuje ve striktně formálním prostředí jako například učitel ve škole. Nemá předem stanovenou autoritu zařízením, ale získává si ji především pozitivním vztahem se svěřenci. Je důležité, aby uměl zaujmout a vytvořit příjemné a uvolněné prostředí, jelikož pracuje s činnostmi na bázi dobrovolnosti.

„Je možné uvažovat o vlastnostech, jež jsou pro pedagogy, kteří pracují s lidmi ve volném čase, zvláště žádoucí:

- *schopnost přizpůsobovat se proměnlivým podmínkám a řešit nečekané situace;*
- *aktivita, iniciativa, průbojnost, schopnost prosazovat své názory a požadavky;*
- *tvořivost, nápaditost, fantazie;*
- *hravost, radost ze hry;*
- *smysl pro humor;*
- *fyzická zdatnost, dobrý zdravotní stav;*
- *příjemný vzhled a přiměřená úprava zevnějšku;*
- *pochopení pro věkové zvláštnosti i při práci s věkově heterogenními skupinami;*
- *zvládání dovedností a technik účinného jednání.“*

(Hájek aj. 2008, s. 134)

3 PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY

3.1 Obecná charakteristika

Vězeňská služba České republiky vznikla 1. ledna 1993 ze Sboru nápravné výchovy a upravuje ji Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Personál Vězeňské služby České republiky je složen z příslušníků ve služebním poměru (strážníci, dozorcí) a ze zaměstnanců v pracovním poměru (civilní zaměstnanci)

Strážníci a dozorcí mají za úkol zabezpečovat vnější a vnitřní bezpečnost věznic a vykonávají službu v uniformách. Řídí se podle zákona 361/2003 Sb. a mají specifické povinnosti. Mají právo použít donucovací prostředky, včetně střelné

zbraně. Civilní zaměstnanci nenosí uniformu, nepoužívají donucovací prostředky a řídí se podle zákoníku práce.

„K přijetí do služebního i pracovního poměru k VS ČR¹ předchází poměrně obtížná procedura přijímacího řízení. V jeho rámci musí uchazeč prokázat svou trestní bezúhonnost a úspěšně absolvovat náročná psychologická a zdravotní vyšetření. V případě služebního poměru je dále nutné splnit přísná kritéria fyzické zdatnosti, která jsou testována sportovním instruktorem. Pro přijetí k Vězeňské službě je každý zaměstnanec povinen absolvovat tzv. základní kurz v Institutu vzdělávání VS ČR ve Stráži pod Ralskem. Teprve po jeho zdárném ukončení může být pověřován samostatnými úkoly.“ (Hendrych 2010, s. 62)

Nyní se budu blíže věnovat odborným zaměstnancům VS ČR¹, kteří se nejvíce podílejí na nápravě, reedukaci, resocializaci, reintegraci a smysluplně trávenému volnému času odsouzených. Tvoří výchovný, vzdělávací, diagnostický a preventivní tým, který se podílí na tvorbě a realizaci programů zacházení. Celý tým je podřízen vedoucímu oddělení.

3.2 Odborní zaměstnanci Vězeňské služby České republiky

Speciální pedagog

Speciální pedagog metodicky usměrňuje práci vychovatelů a pedagogů volného času. Zároveň je odborným poradcem ředitele věznice. Provádí pedagogickou diagnostiku a zpracovává pedagogické posouzení s příslušným doporučením pro program zacházení.

Vychovatel

Vychovatel je metodicky usměrňován speciálním pedagogem. Denně pracuje s odsouzenými a řeší jejich problémy a požadavky. Odpovídá za kázeň, pořádek a realizaci programu zacházení. Z hlediska výchovné práce jej lze považovat za ústřední postavu výchovného působení.

---

¹ Vězeňská služba České republiky

Vychovatel – terapeut

Vychovatel terapeut realizuje individuální a skupinové terapie. Podílí se na zpracování projektů pro jednotlivé kategorie odsouzených při zachování zásad vnější a vnitřní diferenciaci. Podílí se na programu zacházení a hlavně na speciálně výchovných aktivitách.

Psycholog

Psycholog poskytuje odsouzeným odbornou psychologickou pomoc. Je odborným poradcem ředitele věznice v psychologických aspektech výkonu trestu. Provádí diagnostiku vězňů, zpracovává psychologické posouzení a dává doporučení pro program zacházení.

Pedagog volného času

Úkolem pedagoga volného času je realizace individuální nebo skupinové činnosti zejména v oblasti zájmové, sebeobslužné a eventuálně i terapeutické. Věnuje se rukodělným, sportovním a kulturním činnostem s odsouzenými.

Sociální pracovník

Úkolem sociálního pracovníka je sociální práce, zaměřená na plynulý přechod odsouzeného do řádného občanského života. Je odborným poradcem ředitele věznice v oblasti sociálně právních aspektů výkonu trestu.

Duchovní

Činnost duchovních se řídí Zákonem č. 3/2002 Sb. o církvích a náboženských společnostech. Ve vězení ji konkrétně zajišťuje občanské sdružení Vězeňská duchovenská péče (1994). Duchovní (kaplani) se podílejí na plnění programů zacházení a spolupracují s ostatními členy týmu. Zachování zpovědního tajemství se řídí zvláštními ustanoveními.

(Hendrych 2010, Sochůrek 2007, Hála 2006)

3.3 Osobnost a etické zásady pracovníka Vězeňské služby České republiky

Být zaměstnancem Vězeňské služby je fyzicky i psychicky velmi náročná práce. Zaměstnanec ve vězení má vlastně těž omezenou svobodu (nesmí do věznice nosit určité předměty, např. mobilní telefon) a je po celou pracovní dobu přítomen ve věznici v přítomnosti odsouzených. Hála (2006) uvádí, že české vězeňství zatím nedisponuje podrobnějšími, vědecky zdůvodněnými kvalifikačními profily jednotlivých profesí, ale že je možné využít poznatků z USA. Ministerstvo spravedlnosti USA sestavilo *Kvalifikační profil vězeňského dozorce* (profese dozorce je ve vězeňství považována za základní, všechny ostatní mají ale více nebo méně profil podobný). Hála (2006) tedy dále uvádí inspirované konkrétní vlastnosti, postoje a dovednosti.

„VLASTNOSTI POSTOJE	A	<i>Iniciativní</i>	<i>Asertivní</i>
<i>Profesionální</i>		<i>Ochotný ke spolupráci</i>	<i>DOVEDNOSTI</i>
<i>Zásadový</i>		<i>Smysl pro humor</i>	<i>Písemná komunikace</i>
<i>Emocionálně stabilní</i>		<i>Optimistický</i>	<i>Nonverbální komunikace</i>
<i>Empatický</i>		<i>Vnímavý</i>	<i>Použití všech nástrojů a zařízení</i>
<i>Dbalý morálních zásad</i>		<i>Přizpůsobivý / orientovaný na změny</i>	<i>Řízení</i>
		<i>Schopný rozboru situace</i>	<i>Mezilidská komunikace.</i>

Snad by bylo možno (na základě vlastních zkušeností diagnostikujícího psychologa) tento kvalifikační profil doplnit, některé charakteristiky akcentovat nebo jen jinak označit a to následovně: realistický, zdravě sebevědomí a sebekritický, odolný vůči zátěži, odpovědný, zdravě dominantní, pozitivně motivován k práci s lidmi (bez kompenzačních mechanismů ve vztahu k vězňům), s dobrým rodinným zázemím, s hodnotnými zájmy a koníčky, bez problémů s alkoholem, drogami nebo hráčstvím, se zájmem o sebevzdělání, s úrovní rozumové výkonnosti v pásmu průměru a výše, bez jakékoliv psychopatologie, bez trestné činnosti, zdravý a fyzicky zdatný,

přijatelného vzhledu, schopen identifikovat se s profesí a dobře ji prezentovat na veřejnosti; souhrnně: odborně i lidsky vyzrálý profesionál, který ve specifickém vězeňském prostředí dokáže řešit složité životní situace, problémy, konflikty (s důrazem na jejich prevenci).“ (Hála 2006, s. 54)

Etické zásady pracovníka Vězeňské služby České republiky

Podle Raszkové a Hoferkové (2013, s. 72) každá státní a veřejná správa potřebuje zaměstnance, kteří vykonávají službu profesionálně a v souladu s požadavky na neúplatnost, nestrannost a loajalitu. Proto na námět Rady Evropy vznikl Kodex profesní etiky zaměstnance Vězeňské služby České republiky (2004). Je to soubor závazných norem jednání a zásad jednání, kterých jsou zaměstnanci a příslušníci Vězeňské služby povinni řídit. *„Mezi zásady shrnuté v Kodexu profesní etiky patří: jednat profesionálně, svědomitě, nestranně, respektovat a chránit lidská práva, zachovat důstojnost, být tolerantní, zdvořilý, jednat bez jakékoliv diskriminace, zachovávat prestiž Vězeňské služby i mimo pracovní dobu a dále se zde objevil požadavek na neslučitelnost výkonu pracovní či služební činnosti s jakýmkoliv korupčním jednáním.“* *„Vše co bylo shrnuto v Kodexu profesní etiky, musí být respektováno a nedodržování těchto ustanovení je kvalifikováno jako porušení pracovní a služební kázně.“* (Raszková, Hoferková, 2013, s. 73)

Tento Kodex profesní etiky dnes už ale není platný. Postupně byl zapracován do nových norem a aktuálně se oblast profesní etiky nachází v NGR č. 30/2008, kterým se vydává pracovní řád.

4 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY ODSOUZENÝCH ŽEN

„Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“ (Ústava, článek 2)

Následující text vychází z Ústavy, ze Zákona č. 169/1999 Sb. a Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. Dále vycházím z poznatků získaných při týdenní odborné stáži ve věznici v kraji Vysočina. Tuto kapitolu jsem do své práce zařadila pro získání reálného pohledu na výkon trestu odnětí svobody a s tím spojený volný čas odsouzených.

V České republice existují pouze dvě věznice, které zajišťují výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen. Jsou to věznice Opava a věznice ve Světlé nad Sázavou. Věznice Opava zajišťuje výkon trestu odsouzených žen zařazených do všech typů věznic (včetně doživotních trestů), specializované oddělení pro drogově závislé ženy, oddělení pro ženy s duševními poruchami a poruchami chování, oddělení výkonu trestu odnětí svobody s dohledem a dozorem u dospělých mužů a výkon trestu odnětí svobody mladistvých. Věznice Světlá nad Sázavou je jediná věznice v České republice, která je výhradně ženská a řazena do kategorie věznic s ostrahou. Trest zde vykonávají ženy odsouzené především v kategoriích ostraha, dozor, mladiství, rovněž zvýšená ostraha a dohled. Věznice dále zajišťuje výkon trestu odnětí svobody specifickým skupinám odsouzených a to výkon trestu matek nezletilých dětí s dohledem, dozorem a ostrahou (od roku 2002), výkon trestu trvale pracovně nezařaditelných odsouzených žen ve věznici s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou a výkon trestu odsouzených mladistvých žen. Věznice má také oddělení bezdrogové zóny a krizové oddělení. Roku 2004 bylo zřízeno zvláštní oddělení pro výkon vazby na matkách s dětmi do jednoho roku věku dítěte. (www.vscr.cz)

Výkon trestu odnětí svobody odsouzených je dán Zákonem č. 169/1999 Sb. ze dne 30. 6. 1999 o výkonu trestu odnětí svobody. Do výkonu trestu lze přijmout pouze na základě písemného nařízení vydané soudem. Po nástupu do výkonu trestu je odsouzená seznámena s právy a povinnostmi odsouzených žen a dále je seznámena s Vnitřním řádem věznice, který vydává ředitel každé konkrétní věznice a

musí být schválen generálním ředitelstvím Vězeňské služby České republiky. „V českých věznicích je vnitřní řád věznic jednotný. Je zpracován pro různé typy věznic a je přizpůsoben i skladbě odsouzených (specifické skupiny odsouzených). Každá věznice si stanovuje časový rozvrh dne (Příloha č. 1: Denní režim odsouzených žen) a další náležitosti specifické pro danou věznici. Řád rozpracovává detailně pravidla výkonu trestu k zabezpečení pořádku, práva a povinnosti odsouzených, denní rozvrh chodu věznice a způsoby zacházení s odsouzenými. Odsouzení jsou povinni podrobit se vnitřnímu řádu věznice, který vymezuje druh a obsah činností, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených buď povinné, nebo dobrovolné a jsou uvedeny v programu zacházení jednotlivých odsouzených.“ (Raszková, Hoferková 2013, s. 43 – 44)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. ze dne 31. 12. 1999, kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody, upravuje také působnost a úkoly zaměstnance Vězeňské služby.

„Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu odnětí svobody provádí pověřený státní zástupce krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu se trest vykonává.“ (Raszková, Hoferková 2013, s. 44) Kontrolu provádí i osoby pověřené ministrem spravedlnosti a Vězeňská služba.

Účelem výkonu trestu odnětí svobody je v prvé řadě separace nebezpečných jedinců od bezúhonné společnosti, to ale není jediný důvod. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody uvádí: „Účelem výkonu trestu odnětí svobody je zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a soustavně ho vychovávat k tomu, aby vedl řádný život občana. Ve výkonu trestu odnětí svobody se musí respektovat přirozená důstojnost lidské osobnosti, nesmí být použité kruté nebo důstojnost ponižující způsoby zacházení a trestání.“

Zacházení s odsouzenými ženami musí být také v souladu s Listinou základních práv a svobod, doporučením Rady Evropy a dodržováním lidských práv. „Slova ustanovení Listiny o právu na osobní svobodu mohou uvězněným připadat s ohledem na jejich pobyt v cele jako nepříliš pravdivá, avšak je na nich, aby si uvědomili důvody, které je přivedly do vězení, a připustili si, že postup státních orgánů nepostrádá logiku. Pokud tuto logiku nevidí a stále ještě se diví postupu orgánů, jejichž základním posláním je ochrana práv jednotlivce a celé společnosti,

pak je něco v nepořádku. Pokud se vězni nepokoušejí hledat zákonnou cestu pro sebe spravedlnost, nebo jejich snaha byla bezvýsledná, je více než pravděpodobné, že chyba není na straně státu, ale někde v nich samotných.“ (Bajcura 1999, s. 17)

4.1 Diferenciace odsouzených

„Diferenciace odsouzených je jedním z mnoha faktorů, který napomáhá zacházení s odsouzenými, usnadňuje práci zaměstnanců Vězeňské služby České republiky a napomáhá práci dalším subjektům, které úzce spolupracují s Vězeňskou službou (např. soudy, policie).“ (Raszková, Hoferková 2014, s. 33) Tuto podkapitolu jsem zařadila zejména proto, že volný čas se řídí podle konkrétního umístění odsouzených.

Každá věznice si členění odsouzených upravuje podle rozdílných materiálních, personálních a kapacitních možností. Existuje řada kritérií, podle kterých můžeme rozlišovat odsouzené, například:

- a) podle právních kritérií
- b) podle kritériích vztahujících se k osobě odsouzené
- c) vzhledem k možnosti jejich opětovného začlenění do společnosti (procesu resocializace) (viz. Tabulka č. 1 – Možnosti diferenciace odsouzených)

Tabulka č.1 – Možnosti diferenciaci odsouzených

Kritérium	Příklady diferenciaci			
Právní	typ věznice (dohled, dozor, ostraha, zvýšená ostraha)	po kolikáté se nachází ve VTOS ² (prvotrestaný, recidivista)	délka trestu	závažnost trestné činnosti
Osobnost odsouzeného	věk (mladiství, TPN ³)	pohlaví	zdravotní stav (TPN ² , psychická porucha,...)	intelekt
Možnosti resocializace	stupeň nebezpečnosti	zkušenosti s návykovým chováním (návykové látky – bezdrogová zóna...)	přístup k VTOS ² (prostupné skupiny vnitřní diferenciaci věznice – I., II., III.)	

(Raszková, Hoferková 2014, s. 33 – 34)

Dále dle § 7 zákona o výkonu trestu odnětí svobody se odsouzení ve věznici umisťují také podle těchto pravidel:

- a) muži od žen,
- b) mladiství od dospělých,
- c) prvověznění od recidivistů,
- d) odsouzení za úmyslně spáchané trestné činy od odsouzených za trestné činy spáchané z nedbalosti,
- e) zvláště odsouzení, kteří mají duševní poruchu, poruchu chování, uložené ochranné léčení a zabezpečovací detenci,
- f) odsouzení trvale pracovně nezařaditelní od ostatních.

² Výkon trestu odnětí svobody

³ Trvale pracovně nezařaditelní

4.1.1 Vnější diferenciacie

„Věznice se člení podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti do čtyř základních typů, a to:

- a) s dohledem,*
- b) s dozorem,*
- c) s ostrahou,*
- d) se zvýšenou ostrahou“*

(Sochůrek 2007, s. 37)

Při výkonu trestu odnětí svobody je potřeba přizpůsobit podmínky věznice tak, aby nedocházelo k častým konfliktům mezi odsouzenými, k útěkům a k negativnímu ovlivňování méně narušených odsouzených více narušenými odsouzenými. V praxi se často využívá i kratší označení (typ A, B, C, D).

Věznice s dohledem (typ A)

„Odsouzení se v prostorách věznice pohybují bez omezení, ložnice ani ubytovny se nezamykají. Pracují zpravidla mimo věznici bez dohledu pracovníka Vězeňské služby. V mimopracovní době se odsouzeným umožňuje volný pohyb mimo věznici na základě povolení ředitele věznice, popř. za účasti pracovníka Vězeňské služby, a to za účelem účasti na sportovních akcích, bohoslužbách apod. V mimopracovní době smějí odsouzení nosit vlastní oděv. V tomto typu věznice smí odsouzený přijímat návštěvy 1x týdně bez dohledu pracovníka Vězeňské služby, přitom 1x za 14 dní lze v souvislosti s návštěvou povolit volný pohyb mimo věznici až na 48 hod. Odsouzený má právo na přijetí 1x za 2 týdny.

Věznice s dozorem (typ B)

Odsouzení se rovněž pohybují v prostorách věznice volně, ubytovny se zamykají v době určené ke spánku. Odsouzení zpravidla pracují na pracovištích pod nepřímým dohledem pracovníka Vězeňské služby. Může jim být povolen volný pohyb mimo věznice při plnění pracovních povinností. V mimopracovní době lze

organizovat též akce mimo věznici za účasti pracovníka Vězeňské služby. Vlastní oděv mohou odsouzení nosit v mimopracovní době např. při návštěvě. Návštěvy smí odsouzený přijímat 1x za dva týdny, zpravidla bez dohledu pracovníka Vězeňské služby, volný pohyb mimo věznici v souvislosti s návštěvou může ředitel věznice povolit 1x za měsíc až na 24 hod. odsouzenému, který vykonal alespoň 1/3 trestu. Balíček smí odsouzený přijímat 1x za měsíc.“ (Mezník, Kalvodová, Kuchta 1995, s. 22)

Ve věznici s dohledem a dozorem většinou nejsou užívány žádné speciální stavebně technické prostředky (betonové zdi, signalizace, ploty) ani ozbrojené strážě. Kontrolu a dohled provádějí pouze vychovatelé a ve věznicích s dozorem též dozorcí.

Věznice s ostrahou (typ C)

„Odsouzení se ve věznici pohybují zásadně pod dozorem VS⁴, výjimečně mají při práci povolený volný pohyb v prostoru věznice. Hlavní dveře ubytovny (katry) jsou zamykány. Pracují ve věznici nebo na střežených pracovištích.

Věznice se zvýšenou ostrahou (typ D)

Odsouzení se ve věznici pohybují pod dozorem. Zpravidla jsou uzamykáni v celách. Pracují pouze na pracovištích ve věznici nebo v celách. Volný pohyb po věznici se jim neuděluje ani při práci. Při organizovaných akcích mohou být v kulturních a společenských místnostech společně s jinými odsouzenými zařazenými v typu D.“ (Bajcura 1999, s. 94)

Ve věznicích s ostrahou a se zvýšenou ostrahou jsou používány speciální prostředky. Například stavebně technické prostředky (signalizace, betonové zdi, ploty) a také ozbrojené strážě.

V jednotlivých typech věznic jsou velké rozdíly ve výkonu trestu odnětí svobody. Rozdíly se týkají především pohybu, práce, volného času, oděvu, četnosti návštěv a v přijímání balíčku. (viz. Tabulka č. 2 – Rozdíly výkonu trestu v jednotlivých typech věznic)

---

⁴ Vězeňská služba

Tabulka č. 2 - Rozdíly výkonu trestu v jednotlivých typech věznic

Typ věznice	Pohyb	Práce	Volný čas	Oděv	Návštěvy	Balíček
s dohledem A	v prostoru věznice volně, ložnice se nezamykají	mimo věznice, bez dohledu VS ⁵	i mimo věznici, případně za účasti pracovníků VS ⁵	v mimopracovní době vlastní	1x týdně bez dohledu, 1x za 14 dní vycházka na 48 hodin	1x za 2 týdny
s dozorem B	v prostoru věznice volně, v době spánku se ubytovny zamykají	nepřímý dohled VS ⁵ , lze povolit volný pohyb v práci	lze povolit i akce mimo věznici	např. u návštěvy povolen vlastní oděv	1x za 2 týdny zpravidla bez dohledu, vycházka 1x za měsíc na 24 hodin	1x za měsíc
s ostrahou C	pod dozorem VS ⁵ ve věznici, ubytovny zamykány	pracoviště uvnitř nebo střežená vnější, (výjimečně volný pohyb při práci)	v prostorách věznice	jen při sportu vlastní oděv	1x za měsíc zpravidla pod dohledem VS ⁵	1x za 2 měsíce
se zvýšenou ostrahou D	stále pod dozorem VS ⁵ , zamykají se celý	uvnitř věznice, střežená vnější pracoviště, nebo v celách	ve věznici pod dohledem pracovníka VS ⁵	jen při sportu vlastní oděv	1x za 6 týdnů zpravidla pod dohledem VS ⁵	1x za 3 měsíce

(Bajcura 1999, s. 157)

O umístění odsouzené do jednotlivého typu věznice rozhoduje soud na základě prozkoumání jednotlivého případu. Především záleží na vážnosti trestného činu, a zda je odsouzená prvotrestaná, nebo recidivistka. Při řádném plnění vnitřního řádu věznice a aktivním plnění programu zacházení nebo naopak při spáchání dalšího trestného činu a nerespektování vnitřního řádu věznice může dojít k přeřazení do jiného typu věznice.

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody popisuje přeřazení odsouzených. O přeřazení odsouzené do jiného typu věznice rozhoduje vždy soud a je možné odsouzenou přeřadit pouze o jeden stupeň s přísnějším či mírnějším režimem. Návrh o přeřazení může podat státní zástupce, ředitel věznice a i samotná odsouzená.

⁵ Vězeňská služba

K návrhu o přeřazení se vždy přikládá vyhodnocení průběhu a účinnosti programu zacházení. Odsouzená může proti rozhodnutí podat stížnost.

4.1.2 Vnitřní diferenciaci

Popis vnitřní diferenciaci odsouzených žen je velmi důležitý pro výzkumnou část této práce. Vnitřní diferenciaci je totiž založená na průběžném hodnocení úspěšnosti plnění cílů programu zacházení s přihlédnutím na chování. V praxi to znamená: „Čím lépe se chovám a plním stanovený program zacházení (například účast na volnočasových aktivitách), tím lépe se mám a mohu využívat výhod dané prostupné skupiny.“ Odsouzené jsou řazeny do tří prostupných skupin vnitřní diferenciaci a podrobně je vše uvedeno ve Vyhlášce Ministerstva spravedlnosti. Odsouzené z nástupního oddělení se obvykle řadí do II. prostupné skupiny.

- **První propustná skupina vnitřní diferenciaci (I.)**

První propustnou skupinu tvoří odsouzené, které aktivně plní program zacházení a své další povinnosti. Chovají se v souladu s vnitřním řádem věznice a vyvíjejí dobrovolnou aktivitu při pomáhání s chodem věznice (úklid navíc, pomoc vychovateli, organizace akcí, atd.) Jsou jim udělovány pochvaly a odměny.

- **Druhá propustná skupina vnitřní diferenciaci (II.)**

Do druhé propustné skupiny spadají odsouzené, u kterých dochází ke kolísání jak v chování, tak v plnění programu zacházení. Řadí se sem zejména odsouzené z nástupního oddělení nebo odsouzené, které ještě neplní vše, jak mají, aby mohly být přeřazeny do první propustné skupiny.

- **Třetí propustná skupina vnitřní diference (III.)**

Členkou třetí propustné skupiny vnitřní diference je odsouzená, která neplní program zacházení, vykazuje negativní chování vůči zaměstnancům a svému okolí, neplní vnitřní řád dané věznice a jsou jí opakovaně udělovány kázeňské tresty.

4.1.3 Specifické skupiny odsouzených

Do specifických skupin odsouzených (SpO) patří dle zákona o výkonu trestu odnětí svobody mladistvé ženy, matky nezletilých dětí, odsouzení trvale pracovně nezařaditelní (TPN), odsouzení s duševními poruchami a poruchami chování, odsouzení cizinci, odsouzení k výkonu doživotního trestu, odsouzení velmi nebezpeční a odsouzení z prostředí organizovaného zločinu. Každá tato skupina potřebuje individuální přístup s přihlédnutím na psychické, věkové a fyzické zvláštnosti.

„Návrh na zařazení odsouzené do specializovaného oddělení může podat každý zaměstnanec věznice. Po návrhu na přeřazení ze strany lékaře, psychologa nebo speciálního pedagoga, ředitel odsouzenou zařadí do daného oddělení. Z hlediska personálu oddělení je základem činnosti oddělení týmová práce. Tým, ve kterém v čele ve většině případů stojí speciální pedagog, řeší společně každý případ, schází se k pravidelným poradám a konzultacím. Další členové týmu jsou: vychovatel, vychovatel – terapeut, sociální pracovník a psycholog.“ (Raszková, Hoferková 2014, s. 35 – 36)

„Úkolem specializovaných oddělení je především:

- *minimalizovat u somaticky a duševně slabších odsouzených možnost zneužívání,*
- *omezit konflikty mezi odsouzenými a předcházet možnému výskytu problémů,*
- *umožnit odsouzeným vykonat trest odnětí svobody v prostředí, které nebude stále zhoršovat jejich psychický stav,*
- *zaměřit se na přípravu odsouzených na jejich včlenění do běžné společnosti.“*

(Bajcura, č.6/2005, s. 23)

Nyní se věnuji pouze popisu specializovaného oddělení matky nezletilých dětí, jelikož kvalitativní část mého výzkumu je zaměřena právě na tuto specifickou skupinu odsouzených.

4.2 Výkon trestu matek nezletilých dětí

„Specializované oddělení pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí (SpO) bylo otevřeno 1. 10. 2002 . Po rekonstrukci věznice je celková kapacita pro 15 odsouzených matek s celkovým počtem dětí 20. Jedná se o první a nejmodernější oddělení otevřené ve vězeňství ČR, ve kterém je matce umožněno pečovat při výkonu trestu (dozor, ostraha) o své nezletilé dítě.“ (www.vscr.cz)

Kritéria pro zařazení odsouzené na toto oddělení jsou velmi přísná a z důvodu nízké kapacity oddělení, nelze vyhovět všem žadatelkám. Proto jsou všechny případy podrobně prostudovány a na toto oddělení se dostanou pouze nejlepší z nejlepších žadatelek.

„Mezi všeobecné podmínky přijetí do oddělení patří:

- *žena před výkonem trestu odnětí svobody nebyla omezena v rodičovské odpovědnosti,*
- *žena před nástupem do výkonu trestu o dítě řádně pečovala a po propuštění bude mít možnost se o dítě nadále starat,*
- *zdravotní a psychický stav umožňuje ženě o dítě pečovat,*
- *trest odsouzené matce končí zpravidla do dovršení 3 let věku dítěte, nejvýše do 5 let jeho věku,*
- *doloženost finančního zajištění nákladů, které vzniknou při uspokojování potřeb dítěte v oddělení,*
- *kladné stanovisko Orgánu sociálně právní ochrany dětí.*

Koncepce specializovaného oddělení vychází ze zkušeností z jiných zemí, avšak respektuje náš právní řád, systém sociálního zabezpečení, ekonomické možnosti a v neposlední řadě odborné komise, která uzákonění specializovaného oddělení předcházela. Pro porovnání: naše ženy se o děti starají celých 24 hodin,

nestará se o ně personál, hradí si vše ze svých prostředků. Odlišná situace je v Anglii, Německu, ale také v Polsku. V Polsku např. o umístění rozhoduje soud, u nás ředitel věznice.“ (Hendrych 2010, s. 53 - 54)

Časový rozvrh dne SpO⁶ matek nezletilých dětí

Časový rozvrh dne je velmi specifický a uzpůsobený zejména k naplnění potřeb dětí. Je jiný než ve výkonu trestu odsouzených žen. Dále bere v potaz účel tohoto oddělení a to zejména pomocí snahy pracovníků Vězeňské služby (vychovatelů) osvojit odsouzeným režim dne vhodný pro dítě a činnosti s tím spojené. Odsouzené mají též rozvrh tzv. závazků, které musí plnit a které vychovatel pečlivě kontroluje a jsou součástí hodnocení programu zacházení. Těmito závazky je myšleno především praní, žehlení, příprava stravy pro všechny děti z tohoto oddělení (ostatní odsouzené hlídají mezitím její dítě a ona podle pokynů vychovatele vaří pro všechny děti), dále úklid ložnic a společných prostor a pracovní aktivity v zájmu potřeb dětí. Je zajímavé, že pro děti vaří odsouzené samy, ale pro sebe stravu nepřipravují a konzumují jídlo z vězeňské jídelny, stejně jako ostatní odsouzené.

Orientační rozvrh dne:

- 7:00** budíček
- 7:05** početní prověrka (sčítání odsouzených pracovníkem Vězeňské služby)
- 7:15 – 8:30** ranní hygiena, příprava snídaně, snídaně, úklid ložnic, úklid prostor SpO⁶, pracovní aktivity v zájmu potřeb dětí
- 8:30 – 10:00** vycházky a pracovní činnost v souvislosti s péčí o dítě
- 10:00 – 11:00** pracovní aktivity – praní, žehlení, šití, příprava stravy pro děti
- 11:00 – 12:00** výdej stravy – matky, děti
- 12:00 – 13:30** polední klid pro děti, matky – závazky, praní, žehlení
- 13:30 – 16:00** vycházky a pracovní činnost v souvislosti s péčí o dítě
- 16:00 – 17:00** pracovní aktivity – praní, šití, příprava stravy pro děti
- 17:00 – 19:00** večeře, večerní hygiena dětí, pracovní povinnosti, závazky

---

⁶ Specializované oddělení

- 19:30** početní prověrka (sčítání odsouzených pracovníkem Vězeňské služby)
22:00 večerka odsouzených s ostrahou
23:00 večerka odsouzených s dozorem

(zde vycházím z vlastních poznámek a postřehů získaných během stáže)

5 PROGRAMY ZACHÁZENÍ A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Volný čas ve vězení je velmi komplikovaný a je za účelem získání vhodných návyků k trávení volného času a životního stylu z části řízený programem zacházení a z části úplně volný. Proto se volný čas ve vězení těžko definuje. Uvádím zde tuto kapitolu, protože je velmi důležitá pro získání základní představy o trávení volného času. Dále proto, že se ve kvantitativní výzkumném šetření zabývám účelným chováním ve vztahu k aktivitám a proto je důležité získat základní informace o programu zacházení. Náplň programu zacházení je odsouzeným nabídnuta a odsouzený si sám zvolí činnosti a aktivity, kterých se chce zúčastnit. Když je vzorně plní, je za to odměněn.

5.1 Charakteristika programu zacházení

„Pozitivní myšlení, životní optimismus, víra ve schopnosti člověka „rvoucího se“ o dobrou věc a tím sama sebe přetvářejícího v lepší příští – to tvoří i základ moderní evropské vězeňské filozofie a především pro oblast výkonu trestu odnětí svobody.“

(Hála 2006, s. 121)

Pojem zacházení s odsouzenými je běžný ve světovém vězeňství, v českém vězeňství se začal používat až po roce 1989. *„Zacházení s odsouzenými je veškerá činnost, která je realizována s odsouzenými ve vězeňských zemích proto, aby byl naplněn účel výkonu trestu odnětí svobody, a aby při tom nedošlo ke zhoršení jejich osobnosti, tělesného a duševního stavu.“* (Raszková, Hoferková 2014, s. 16)

S tím je spojen pojem program zacházení, dříve resocializační nebo reedukační program. Stanovení programu zacházení probíhá na základě komplexní zprávy SAPRO (Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených) v podobě elektronického programu a po zmapování aktuálního stavu odsouzeného v době svého nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Sleduje se hlavně fyzický, psychický, sociální a duchovní stav odsouzeného. Program zacházení je výchovným prostředkem vedoucím k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin, naplňování účelu výkonu trestu a vytvoření předpokladů pro úspěšnou reintegraci. Program zacházení stanovuje tým odborníků a to zejména lékař, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovníce, vychovatel a popřípadě i duchovní. Dále sestavují individuální týdenní plán pro každé oddělení (Příloha č. 2: Týdenní plán aktivit programu zacházení odsouzených žen – ostraha).

Paukertová (2002) uvádí několik zásad při zpracování programu zacházení:

- **individuální přístup** – respektování osobnosti odsouzeného a jeho individuálních zvláštností, psychických vlastností, charakteru atd.
- **motivace** – např. pokud má odsouzený rodinu, lze jej motivovat snahou o podmíněné propuštění a brzký návrat k rodině apod.
- **přiměřenost** – kladení takových požadavků na vězně, které jsou přiměřené jeho rozumovým schopnostem, vzdělání, vůli atd.
- **komplexnost** – vytvoření určitých soustav návyků, postojů resp. jejich korekce a náprava
- **zpětná vazba** – pozorování vězně, pohovory s ním, zda si zve návštěvy, jak se projevuje v kolektivu, při psychoterapii, sociálně psychologickém výcviku atd.
- **cílevědomost** – program zacházení musí směřovat k jasně stanovenému, přiměřenému a reálnému cíli zejména s ohledem na osobnost odsouzeného, jeho životní zkušenost apod.
- **systematičnost** – působení musí být realistické a pro vězně srozumitelné
- **soustavnost** – působení musí být v co nejdelším časovém úseku, aktivity musí spolu souviset a směřovat k cíli a změnám v postojích a osobnosti vězně
- **perspektivnost** – vězeň nesmí mít pocit samoúčelnosti a zmaru, že vše je jen „jako“ apod.

Program zacházení (Příloha č. 3: Ukázka programu zacházení matek nezletilých dětí) je odsouzenému nabídnut v nástupním oddělení s přihlédnutím k jeho zájmům a možnostem dané věznice. Program zacházení schvaluje ředitel či zástupce ředitele a odsouzený svůj souhlas s programem stvrdí podpisem. Pokud si odsouzený nezvolí ani jednu z nabídnutých alternativ, je mu stanoven program minimální nebo individuální, často realizovaný u III. propustné skupiny vnitřní diferenciaci. Program zacházení je pravidelně aktualizován. Obsahuje cíl působení na odsouzeného, konkrétní metody a způsoby realizace a též četnost hodnocení (Hála 2006, s. 122 – 123; Raszková, Hoferková 2014, s. 16 – 17; Sochůrek 2007, s. 42 43)

„...ne každý vězeň se systematického, cílevědomého a motivovaného zacházení schopný např. proto, že trpí poruchou osobnosti, pro nedostatek motivace, neochotě podílet se na svém pozitivním rozvoji vlivem rozvinuté kriminální infekce nebo nedostatku vůle. Výjimkou není ani zatvrzelý, negativistický postoj k výchově, autoritám a vzdělávání, často hluboce fixovaný vlivem negativních zkušeností z dětství.“

(Sochůrek 2007, s. 46)

Úspěšnost plnění programu zacházení, dále chování, jednání a postoj ke spáchanému trestnému činu jsou důležitými rozhodujícími faktory při zařazování a přeřazování odsouzeného do propustných skupin vnitřní diferenciaci a následné možné přeřazení do věznice jiného typu. Jednoduše řečeno, při řádném plnění programu zacházení má odsouzený možnost dostat se do vyšší propustné skupiny (a dále mírnějšího typu věznice) a čerpat tak jejich výhod. Proto se ve kvantitativní výzkumné části zabývám otázkou, zda je u odsouzených v převaze účelné chování (tedy plnění programu, za účelem získání kázeňské odměny a s tím spojené přeřazení do vyšší propustné skupiny, popřípadě věznice mírnějšího typu) nebo uvědomění si toho, že program zacházení slouží jako možnost nápravy, rozvoje osobnosti a jiného pohledu na životní styl.

V souvislosti s účelným chováním odsouzených uvádím obecně pro úplnost ještě konkrétní kázeňské odměny, které je možno získat.

„Odměnami jsou:

- a) pochvala,
- b) mimořádné zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin,
- c) povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby odsouzenému, který jinak tyto nákupy nemůže provádět, zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců,
- d) věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1000 Kč,
- e) rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až na dobu 1 měsíce,
- f) povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo programem zacházení,
- g) přerušování výkonu trestu.“

(Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, s. 12, § 45)

5.2 Hodnocení programu zacházení

(Příloha č. 4: Ukázka hodnocení programu zacházení matek nezletilých dětí)

„Programy zacházení jsou zpravidla vyhodnocovány jednou

- a) za měsíc ve věznici pro mladistvé
- b) za dva měsíce ve věznici s dohledem a dozorem a na výstupních odděleních věznic s ostrahou a zvýšenou ostrahou
- c) za tři měsíce ve věznici s ostrahou
- d) za šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou“

(Vyhláška Ministerstva spravedlnosti 345/1999 Sb., s. 9, § 38)

Na odborné stáži ve věznici v kraji Vysočina jsem měla možnost následně vyhodnocování programu zacházení na oddělení ostraha, kde hodnocení probíhá jednou za tři měsíce. Vyhodnocení se účastní vychovatel a odsouzená. Vychovatel postupně zhodnotí všechny složky programu zacházení a zkontroluje základní údaje

(zařazení, přidělené zaměstnání) a popřípadě upraví. U každé složky zhodnotí, zda odsouzená plní / částečně plní / neplní danou složku a zkontroluje docházku (do zaměstnání, na aktivity). Uvede počet kázeňských odměn a trestů. Klade odsouzené otázky ohledně spokojenosti s programem, jestli má zájem o nějakou změnu, zda je vše v pořádku nebo jestli má odsouzená nějaký problém. Pokud odsouzená žádá změnu, vychovatel provede aktualizaci programu zacházení. Následuje už jen podpis se souhlasem odsouzené.

(zde vycházím z vlastních poznámek a postřehů získaných během stáže)

5.3 Složky programu zacházení

Program zacházení s odsouzenými má tyto složky:

- a) pracovní aktivity
- b) vzdělávací aktivity
- c) speciálně výchovné aktivity
- d) zájmové aktivity
- e) oblast utváření vnějších vztahů

Pracovní aktivity

Mezi pracovní aktivity se řadí zaměstnání, práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice a pracovní terapie vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným vzděláním. Odsouzený, který je pracovně způsobilý a byla mu přidělena práce, je povinen pracovat. Pokud tak neučiní, bude mu udělen kázeňský trest, je oddělen od ostatních odsouzených a není mu umožněna zájmová činnost, včetně sledování televize nebo rádia. Vězeň má možnost pracovat buď uvnitř věznice (úklid, kuchyň, sklady, údržba, knihovna atd.) nebo na pracovišti mimo věznici (např. ve Věznici Světlá nad Sázavou v JIPOCAR a LION)

„Pracovní činnost není nemorální, či neetická, nebo antihumánní metoda. Pracovní povinnost náleží totiž právě mezi jeden z primárních globálních výchovných prvků odsouzeného, neboť i ve vyspělé společnosti platí zásada: „Kdo nechce pracovat, ať nejí“, nikoliv tedy kdo nepracuje, ať nejí!“ (Hanuš 2005, s. 40)

Vzdělávací aktivity

Do vzdělávacích aktivit spadá vzdělávání organizované středním odborným učilištěm, učilištěm a odborným učilištěm, dále vzdělávání organizované zaměstnanci výkonu trestu a vzdělávání v korespondenčních kursech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol ČR. Hlavním zprostředkovatelem je Školské vzdělávací středisko. Z dokladů o vzdělání odsouzených nesmí být patrné, že byly získány ve vězení. Odsouzení, kteří nedokončí studium v době výkonu trestu, mají možnost dokončit studium na svobodě.

Speciálně výchovné aktivity

Mezi speciálně výchovné aktivity spadá individuální a skupinová speciální pedagogická a psychologická působení vedená odbornými zaměstnanci. Například terapie (psychoterapie, arteterapie, sociální výcvik), sociálně právní poradenství a trénink zvládnání vlastní agresivity. Do terapeutického programu (21 h/týden) se hlásí odsouzení, kteří nechodí do zaměstnání. Tyto aktivity vedou především vychovatelé – terapeuti. Odsouzení, kteří jsou zařazeni do pracovních nebo terapeutických programů jsou osvobozeni od hrazení poplatků výkonu trestu. Jsou zaváděny zejména z důvodů zjištění psychopatologických symptomů a návyků na drogy, alkohol a hazardní hry.

Do speciálně výchovných aktivit patří i programy, které motivují odsouzené ke změně postojů a stylu myšlení. Některé příklady programů zde ve stručnosti uvádím proto, že si je odsouzené volí samy a zcela dobrovolně a je o ně velký zájem. Proto můžeme říci, že jejich účast je konaná ve volném čase. Z velkého množství přihlášených je vždy odbornou komisí vybrána pouze malá skupina odsouzených, které jsou z hlediska druhu trestu a psychologického posudku nejvhodnější. Tyto programy jsou uvedeny v kompletní nabídce aktivit realizovaných věznicí v kraji Vysočina (Příloha č. 6: Přehled všech aktivit realizovaných ve věznicí).

- **Program Zastav se, zamysli se, změn se (3Z)**

Pilotní program byl vytvořen v letech 2005/2006 v Londýně probační a mediační službou. Do České republiky byl přivezen zásluhou psycholožky Jany Pokorné, která

od roku 2009 program rozšiřuje po celé České republice. Organizuje školení v rozsahu dvou týdnů.

Program je postaven zejména na kognitivních a behaviorálních technikách a je určen především pro recidivisty. Program pomáhá připravit si lepší podmínky pro podmíněčné propuštění nebo přímo pro opuštění životního stylu, svázaného s trestnou činností. Cílem je tedy snížit rizika recidivy. Jedná se o tříměsíční skupinový program a za rok jím projde cca 50 odsouzených. Základním postupem je:

1. odhalení vzorce páčání
2. práce s konkrétním vzorcem
3. rozbití starého vzorce chování a realizace nového
4. uvědomění si rizik

▪ **Krátký kurz konfliktů (3K)**

Krátký kurz konfliktů je vlastně zkrácená verze programu Zastav se, zamysli se, změň se. Je realizovaný psychologkou Janou Pokornou ve věznici v kraji Vysočina na oddělení bezdrogová zóna a ostraha. Náplní jsou pouze aktivity v rámci programu 3Z. Tento program je zaměřený na předcházení konfliktů a impulzivního chování. Doba trvání tohoto programu je 1,5 měsíce.

▪ **Program FEDDO**

Tento program je určený odsouzeným ženám, pachatelkám násilných a sexuálních činů na dětech. Doba trvání tohoto programu je minimálně jeden rok. Pracuje se se skupinou 8 – 12 odsouzených.

(vlastní poznámky z rozhovoru s psychologkou Janou Pokornou)

Zájmové aktivity

Do zájmových aktivit programu zacházení spadají individuální, skupinové zájmové činnosti organizované zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, které rozvíjí vědomosti a sociální dovednosti odsouzených. Tyto aktivity může vést vychovatel, vychovatel – terapeut, speciální pedagog a sociální pracovník. Odsouzení mohou přicházet s nápady na realizaci například sportovních soutěží, které mohou proběhnout se souhlasem speciálního pedagoga.

Oblast utváření vnějších vztahů

Do aktivit v oblasti utváření vnějších vztahů jsou často motivováni odsouzení, kteří jsou sociálně slabší nebo s dlouhým trestem. Tyto aktivity připravují odsouzeného na soběstačný život na svobodě. Aktivity vede především sociální pracovník a snaží se úzce spolupracovat především s rodinou odsouzeného, upevňuje rodinná pouta. Speciální pedagog může navrhnout bez zrakovou a bez sluchovou návštěvu, kterou musí schválit ředitel věznice. Je tu možnost i přerušení výkonu trestu nebo opuštění věznice. Tato oblast je největší motivační činitel při práci s odsouzenými.

(Vyhláška Ministerstva spravedlnosti 345/1999 Sb., s. 9, § 36; Raszková, Hoferková 2014, s. 17 – 24)

„(1) Kromě aktivit uvedených v programu zacházení může odsouzený v době vymezené vnitřním řádem uspokojovat své potřeby

- a) využíváním knihovny věznice,*
- b) odběrem tisku, knih a publikací,*
- c) podílem na vydávání vlastního časopisu odsouzených,*
- d) sledování rozhlasových a televizních pořadů,*
- e) účasti na dalších aktivitách vzdělávání a zájmové činnosti zprostředkovaných věznicí.*

(2) Při zprostředkování aktivit vedoucích k uspokojování potřeb odsouzených v odstavci 1 je věznice povinna využívat co nejširší škálu forem, metod, prostředků, s důrazem na ty, které vyžadují aktivní přístup odsouzených.“

(Vyhláška Ministerstva spravedlnosti 345/1999 Sb., s. 10, § 40)

5.4 Specifika programu zacházení odsouzených žen

„Specifika zacházení se ženami vyplývají z podstaty pohlavní diverzity, psychiky a psychosomatického uspořádání. Mají nízký práh emotivní vzrušivosti, jsou náchylnější k patickým afektům i hysteroidním výbuchům. Trpí fixovanými a velmi

těžko vyvrátitelnými představami o ztrátě dětí během pobytu ve věznici.“ (Sochůrek 2007, s. 48) Dále se program zacházení odsouzených žen odvíjí z obecného ustanovení programu zacházení.

5.5 Specifika programu zacházení u matek nezletilých dětí

„Základem programu zacházení je celodenní péče o dítě, zahrnující péči o jeho zdraví, tělesný, rozumový, citový a mravní vývoj, včetně přípravy stravy, zajištění hygieny, praní, žehlení, úklidu a aktivního trávení času s dítětem (vycházky, hry, sportovní a hudební činnosti odpovídající věku dítěte). Povinnými aktivitami programu zacházení je již zmíněná celodenní péče o dítě, dále účast na odborných a pediatrických přednáškách, sociálně – právní poradenství, individuální psychologické konzultace, výchovné aktivity zaměřené na všestranný rozvoj dítěte. Práce s dětmi má individuální a skupinový charakter se zaměřením na uspokojování veškerých potřeb dítěte (především biologických a psychosociálních). Cílem je u dětí osvojování pohybových činností, rozvoj hrubé a jemné motoriky, řeči, slovní zásoby, prohlubování vztahu mezi matkou a dítětem, zajištění výživy a hygieny. Vnitřní diference se ve specializovaném oddělení pro matky nezletilých dětí neuplatňuje.“ (Raszková, Hoferková 2014, s. 45)

„Stanovení věku 3 let dítěte je dáno rozvojem jeho osobnosti. Proto program zacházení je stanoven tak, aby byly zajištěny veškeré biologické a psychosociální potřeby dítěte. Důraz je kladen na posilování a rozvíjení kladné citové vazby mezi matkou a dítětem, vytvoření pevného vztahu vedoucího k rodičovské zodpovědnosti. Každodenní péče o dítě vede k rozvoji samostatnosti odsouzených žen a stimulování těch postojů a dovedností, jež jim pomohou navrátit se do společnosti.“ (Hendrych 2010, s. 53 - 54) Na tomto specializovaném oddělení je též stanovený týdenní plán aktivit programu zacházení (Příloha č. 5: Týdenní plán aktivit programu zacházení matek nezletilých dětí).

5.6 Aktivity ve volném čase

(Příloha č. 7: Přehled akcí, aktivit, programů a rukodělných prací)

Vymezení volného času ve vězení je velmi obtížné právě kvůli specifickým vězeňského prostředí. V předchozí kapitole byly stručně popsány programy zacházení. Programy zacházení s volným časem úzce souvisí. Je to sice program, kdy při jeho podpisu odsouzený stvrzuje, že daný program bude řádně plnit, ale na druhou stranu si aktivity v tomto programu může volně zvolit a případně při nespokojenosti změnit. Program zacházení odsouzený též nemusí přijmout nebo se nemusí aktivit, které mu nepřinášejí radost a uspokojení účastnit (zde je myšlena hlavně složka zájmových aktivit). Proto také složku zájmových aktivit v programu zacházení považují za volnočasovou a docházení na tyto aktivity za dobrovolné a tudíž konané ve volném čase odsouzených. I proto jsem kapitolu Programy zacházení ve své práci uvedla.

Pozastavím se zde ale ještě nad tím, jak Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. popisuje osobní volno odsouzených. „(1) *Osobním volnem se rozumí čas, který mají odsouzení k dispozici po splnění aktivit programu zacházení, doby potřebné k osobní hygieně, úklidu, stravování, jednodinové vycházce, osmihodinové době ke spánku a činnosti vyplývající z organizačního provozu věznice (např. prověrka početního stavu, úklidová a další obdobná činnost k zajištění každodenního provozu věznice).* (2) *V osobním volnu se odsouzený podle své volby v rámci časového rozvrhu dne (Příloha č. 1: Denní režim odsouzených žen) věnuje sebevzdělání, uspokojování svých duchovních a kulturních potřeb, zájmové činnosti nad rámec programu zacházení nebo odpočinku.*“ Podle této vyhlášky činnosti konané v době osobního volna nesmějí být v rozporu s vnitřním řádem a účelem výkonu trestu.

Podle Hály (2006) začíná u pracujících odsouzených volný čas příchodem ze zaměstnání do ubytovacího prostoru a končí večerkou a o víkendech „*je ohraničen budičkem a večerkou*“. U nepracujících vězňů (můžeme zde možná zařadit i nestudující vězně) lze hovořit o volném čase celý týden od pondělí do neděle. Autor dále uvádí, že některé evropské státy poskytují odsouzeným určitou finanční částku, za kterou si odsouzený nakoupí a pak si připravuje stravu. Také oděv si sám pere a

žehlí a tím pádem odpadají stížnosti ze stran odsouzených směrem k věznicí ohledně stravování a šacení. Je tím posilována samostatnost a zodpovědnost a část volného času je těmito činnostmi velmi užitečně naplněna a prožívání volného času se tak blíží mimovězeňské realitě. V českých věznicích se obdobné aktivity objevují jen ojediněle. Například na speciálním oddělení pro matky nezletilých dětí, kde se matky celý den starají o své dítě, vaří pro něj, žehlí a perou a upevňují si tak činnosti, které budou provádět na svobodě.

U nezaměstnaných odsouzených jsou pracovní zájmové aktivity ve volném čase velmi důležité. Odsouzení například zhotovují hračky, didaktické pomůcky pro školy a ženy pletou oblečky do nemocnic na novorozenecká oddělení. O těchto aktivitách informuje především časopis České vězeňství.

„Je ale také nutno zdůraznit, že valná většina odsouzených si do vězení již z vnější tržní společnosti přináší upevněné návyky ne-tvořivého, konzumního spotřebitelského chování a jednání. Proto vězeňští praktici shodně zjišťují, že pasivní sledování televize, případně videa nebo audioprogramů, setrvává stále na nejvyšším stupni oblíbených volnočasových činností u všech věkových kategorií odsouzených. Tato skutečnost velmi znesnadňuje úsilí výchovných pracovníků o smysluplné využívání volného času ve výkonu trestu odnětí svobody.“ (Hála 2006, s. 142) I na stáži ve vězení v kraji Vysočina bylo možno vidět, že nejčastějším způsobem trávení volného času mimo program zacházení je již zmiňované sledování televize, dále posedávání na chodbě u kávy s cigaretou v ruce. To potvrzuje i Hála (2006, s. 147), který uvádí příklad jednoho sportovního pedagoga, který poznamenal, že *„posilování je u mladých vězňů vysoko na žebříčku oblíbenosti volnočasových aktivit, ovšem hned za kávou, televizí a hudbou“* (pro úplnost ještě dodává, že zde neměl na mysli hudbu tzv. vážnou). Abych tu zde ale neuváděla jen negativní příklady trávení volného času, byla jsem též svědkem toho, kdy odsouzené ve svém volném čase vyráběly krásné vázy a nádoby z papíru, šily nádherné hračky, vyšívaly obrazy nebo v keramické dílně tvořily obdivuhodné výrobky atd.

Je potřeba *„překonat spotřebitelské návyky trávení volného času, vytvořit a posílit hodnotnější, kulturnější potřeby a návyky směřující k postupné změně životního stylu. Zůstaňme ovšem i v této záležitosti optimistickými realisty a neočekávejme, jak vtipně poznamenala paní doktorka Jiřina Voňková, že člověk*

propuštěný z vězení „...bude chodit do divadla na Rusalku...“ Za penologický úspěch považujeme jeho „život v zákonitosti“ a tolerujeme mu v takovém případě i možná velmi svérázný způsob tohoto života.“ (Hála 2006, s. 143)

6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření ohledně volného času žen a matek ve výkonu trestu odnětí svobody mi bylo umožněno provést ve věznici v kraji Vysočina. Tato věznice je jedinou ryze ženskou věznicí v České republice. Jako budoucího pedagoga volného času mě velmi zajímalo, jak tráví volný čas společnost, která má kvůli omezené svobodě omezenou i škálu trávení volného času. Proto jsem se zaměřila nejvíce na spokojenost respondentů s nabídkou a kvalitou volnočasových aktivit a zda převládají aktivity společensky vhodné pouze pro ženy nebo odborné aktivity. Na aktivní nebo pasivní trávení volného času před výkonem trestu odnětí svobody a ve výkonu trestu. Dále mě zajímalo, jestli si respondenti dané aktivity vybírají pouze účelně, nebo jestli mají o aktivity opravdový zájem. Zaměřila jsem se také na to, jak se respondenti staví k pedagogům volného času – vychovatelům a zda v jejich očích plní vychovatel svou náplň práce. Úvodní kapitoly poskytly teoretická východiska pro takto laděné výzkumné šetření.

K výzkumnému šetření jsem použila předem stanovené výzkumné metody. Podle Gavory (2000) je výzkumná metoda všeobecný název pro proceduru, se kterou se pracuje při výzkumu. Každá výzkumná metoda má jisté vlastnosti, které je potřeba dodržet. V následující části se zaměřuji na kvantitativní výzkumnou metodu – dotazník a dále jsem zvolila kvalitativní výzkumnou metodu – interview, jako doplňující.

„Dotazník je způsob písemného kladní otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Je určen především pro hromadné získávání údajů. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj.

Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. U interview můžeme sledovat i některé vnější reakce respondenta a podle nich potom pohotově usměrňovat další průběh kladení otázek.“ (Gavora 2000, s. 99, 110)

Kvantitativní výzkumnou metodu jsem zvolila pro větší objektivnost výzkumu volného času odsouzených žen a kvůli velkému množství respondentů. Kvalitativní výzkumnou metodu jsem zvolila jako doplňující k tématu, které se zabývá volným časem matek nezletilých dětí, kvůli nízkému počtu respondentů na daném oddělení.

Podle Mezníka et. al. (1995, s. 48) řada odsouzených trávila před zatčením většinu volného času po hospodách konzumací alkoholu, drog a nudou. Řada kriminologických výzkumů potvrzuje pasivní trávení volného času jako významný kriminogenní faktor. Vzhledem ke snaze pedagogických pracovníků vůči odsouzeným osvojit si denní režim a smysluplně trávit volný čas se proto ptám: „Mění se trávení volného času ve vězení u respondentů z pasivního na aktivní?“, (Podklad pro H1)

Dále Martina Adamová provedla ve své diplomové práci na téma *Význam vzdělávání a volnočasových aktivit v resocializaci odsouzených* výzkumné šetření žen. Zjistila, že 43% dotazovaných hodnotí nabídku sportovních her jako zcela vyhovující, 50% jako průměrnou a pouhých 7% respondentek uvedlo, že jsou nespokojené. Zájmové aktivity hodnotí 70% respondentek jako zcela vyhovující, 6% tyto aktivity hodnotí průměrně a 24% je nespokojeno. Z tohoto výzkumného šetření vyplývá, že 84,5% respondentek považuje volnočasové aktivity za zcela vyhovující nebo průměrné a pouhých 15,5% za nevyhovující. Celkově tedy nabídku volnočasových aktivit hodnotí kladně 84,5%. Výzkum byl proveden v roce 2007, a proto předpokládám, že vlivem modernizace věznice se nabídka volnočasových aktivit ještě rozšířila. Z tohoto důvodu předpokládám, že nabídku bude hodnotit kladně alespoň celých 75% respondentů. (Podklad pro H2)

Další hypotéza vychází ze Zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 43, který uvádí, *"Jestliže odsouzený svým chováním a jednáním nebo příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění povinností a spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu (např. při plnění programů zacházení), lze mu*

udělit odměnu." Jednou ze složek programů zacházení jsou právě zájmové (volnočasové) aktivity. Můj předpoklad nejčastější motivace (kázeňské odměny) též vychází z výzkumného šetření Martiny Adamové, která zkoumala, zda je prvotním motivačním faktorem účasti odsouzených žen na vzdělávacích aktivitách dosažení jiného (výhodnějšího) režimu. Ve výzkumném šetření položila otázku, *"Setrvala byste v aktivitě, kterou jste si zvolila i přesto, že Vás přestala bavit, ale máte možnost za ni získat kázeňskou odměnu a následné kladné hodnocení k žádosti o podmíněně propuštění?"* Na tuto otázku odpovědělo ano 53,6%. Autorka k výsledku šetření uvádí, že potvrzuje účelné jednání odsouzených při výběru aktivit, motivační faktor je srovnatelný s jinými a pro některé z respondentek je určující. (Podklad pro H3)

Vychovatel obecně patří do kategorie tzv. pomáhajících profesí, u nichž je důležitá psychická odolnost. Na osobnost pracovníků jsou kladeny značné nároky, požadavky na vzdělávání a v první řadě musí ovládat schopnost jednat s lidmi. Obzvlášť vychovatel jako zaměstnanec Vězeňské služby musí mít specifické vlastnosti pro práci s odsouzenými. *„Vychovatel představuje hlavní článek celého systému zacházení s odsouzenými. Na jeho profesních a lidských kvalitách a jeho osobnostní angažovanosti v pedagogickém povolání do značné míry záleží úspěšnost procesu žádoucích změn chování a osobnosti vězněného člověka. Ve spolupráci zejména s psychologem vede odsouzené k přijetí viny a odpovědnosti (morální i materiální) za spáchaný trestný čin. Motivuje odsouzené ke změně dosavadního životního stylu, učí je lépe jednat s lidmi a zvládat náročné životní situace. Organizuje vše potřebné k tomu, aby každý odsouzený mohl plnit svůj program zacházení.“* (Hála 2006, s. 60) Také Lada Skořepová ve své bakalářské práci Sociální pracovník a jeho vliv na život odsouzených uvádí: *"V životě odsouzených je důležitý nejen vztah mezi vězni navzájem, ale velmi důležitý a podstatný je, mimo jiné, i vztah odsouzeného k jeho vychovateli."* Jedině tehdy, když vychovatel odvádí dobře svou práci a odsouzený má pocit, že je tu někdo, kdo mu může pomoci, může začít proces nápravy a uvědomění si. Souvisí tedy přístup vychovatele s účastí na volnočasových aktivitách? (Podklad pro H4)

V knize Vězněné ženy ve světě autor uvádí: *„Ženy zbavené svobody by měly mít přístup ke smysluplným aktivitám (práce, školení, vzdělávání, sport, atd.) na stejném základě jako jejich mužské protějšky. Jak výbor uvedl ve své poslední*

všeobecné zprávě, setkávají se delegace CTP⁷ příliš často s vězněnými ženami, kterým jsou nabízeny aktivity považované za „vhodné“ právě pro ženy (jako šití nebo ruční práce), zatímco mužům jsou nabízeny školící aktivity podstatně odbornější povahy. Z pohledu CTP⁷ se jedná o diskriminační přístup, který pouze posiluje zastaralé stereotypy společenské úlohy žen. V závislosti na okolnostech může být odmítání přístupu k aktivitám kvalifikováno jako ponižující zacházení.“ Toto prohlášení bylo vydáno v roce 2005 a tak předpokládám, že vlivem modernizace českého vězeňství budou ženám nabízeny ve stejné míře aktivity odborné i společensky vhodné pouze pro ženy. (Podklad pro H5)

Ve své bakalářské práci se též věnuji matkám ve VTOS⁸, které u sebe ve výkonu trestu mají dítě do tří let. Příloha č. 16 vězeňského řádu věznice Světlá nad Sázavou uvádí, že programy zacházení odsouzených matek s dětmi jsou podobné jako u ostatních odsouzených. Jediným rozdílem ale je, jak uvádí odst. 2 této přílohy, že základem programu zacházení je celodenní péče matky o dítě. Zájmové aktivity vycházejí z matčiny celodenní péče o dítě, např. kroužek vaření, šití, údržby prádla, pletení, cvičení žen s dětmi atd. Hlavním cílem je zjistit, jak tráví volný čas matky nezletilých dětí ve vězení, zda mají nějaký volný čas jen pro sebe a zda se mohou věnovat i jiným aktivitám, které nesouvisí s péčí o dítě. Zajímá mě též vztah k vychovateli a jak hodnotí trávení volného času před VTOS⁸ a ve VTOS⁸.

---

⁷ Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

⁸ Výkon trestu odnětí svobody

6.1 Kvantitativní část výzkumu

Kvantitativní výzkum proběhl v daných odděleních výkonu trestu odnětí svobody v týdnu od 20. 1. – 23. 1. 2015.

➤ Stanovení hypotéz

K dané problematice stanovuji tyto hypotézy:

H1: S nástupem do VTOS se volný čas mění z pasivního na aktivní.

Tuto hypotézu ověřuje hlavní otázka číslo 7 a doplňující otázky číslo 8 a 12.

Tato hypotéza bude potvrzena při výsledku 60% a více kladných odpovědí u hlavní otázky číslo 7.

H2: Alespoň 75% žen ve VTOS hodnotí nabídku volnočasových aktivit kladně.

Tuto hypotézu ověřuje hlavní otázka číslo 9 a doplňující otázky číslo 13 a 18.

Tato hypotéza bude potvrzena při dosažení 75% a více kladných odpovědí u otázky číslo 9.

H3: Motivačním faktorem pro aktivní volný čas je kázeňská odměna.

Tuto hypotézu ověřuje hlavní otázka číslo 15 a doplňující otázky číslo 14 a 20.

Tato hypotéza bude potvrzena při výsledku 60% a více kladných odpovědí u hlavní otázky číslo 15.

H4: Účast respondentů na VČA souvisí s přístupem vychovatele.

Tuto hypotézu ověřuje hlavní otázka číslo 6 a doplňující otázky číslo 10, 11, 16, 21.

Tato hypotéza bude potvrzena při výsledku 60% a více kladných odpovědí u hlavní výzkumné otázky č. 6.

H5: Respondentům jsou nabízeny ve stejné míře VČA odborné a společensky předpokládané jako vhodné pro ženy.

Tuto hypotézu ověřuje otázka číslo 17 a doplňující otázka číslo 19.

Tato hypotéza bude potvrzena při procentuálním zastoupení aktivit ve stejné nebo alespoň přibližné míře.

Otázky číslo 1 – 5 jsou obecné a identifikační, zjišťují základní informace o dotazovaných.

➤ **Metody výzkumu**

Metodou analýzy dat je dotazník, data jsou analyzována matematicko-statistickou metodou. K vyhodnocení výsledků jsem použila program pro statistickou analýzu a vyhodnocení dat **IBM SPSS Statistics 20** (původně the Statistical Package for the Social Sciences, nyní **Statistical Products and Service Solutions**)

➤ **Průběh realizace kvantitativního šetření**

Kvantitativního výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 100 respondentek. Deset respondentek mi dotazník vrátilo s tím, že nic vyplňovat nechtějí. Snažila jsem se je tedy motivovat k vyplnění anonymitou dotazníku a tím, že pomohou přispět k výzkumnému šetření svými názory na volný čas ve vězení. Po odmítnutí jsem dotazníky rozdala jiným respondentkám. Poté mi vychovatelka na daném oddělení v soukromí sdělila, že tyto respondentky neuměly číst a psát a že jim bylo trapné o tom mluvit jak přede mnou, tak před ostatními. Kdybych tohle věděla, nabídla bych těmto respondentkám individuální vyplnění dotazníku s mou pomocí. Dále mě překvapil zájem o vyplnění dotazníku. Bylo znát, že respondentky jsou rády za každou činnost, která je tzv. „vytrhne“ z denního vězeňského stereotypu.

➤ **Popis výzkumného vzorku**

Dotazník vlastní konstrukce (Příloha č. 8: Dotazník předkládaný ženám ve výkonu trestu odnětí svobody) byl rozdán ženám ve výkonu trestu odnětí svobody napříč spektrem oddělení, aby byla zajištěna pokud možno největší objektivnost

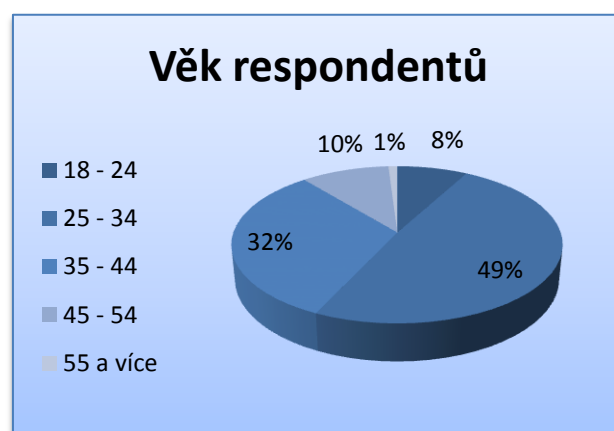
výzkumného šetření. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků. Dotazník obsahuje celkem 21 otázek, které jsem formulovala na základě předem stanovených hypotéz. Jednoduchost a správná formulace otázek hraje značnou roli pro pochopení při vyplnění odsouzenými. Proto jsem dotazník konzultovala s vedoucí práce, se zaměstnanci Vězeňské služby České republiky a s konkrétními vychovateli daných oddělení. K dotazníku byly odsouzeným rozdány pokyny k vyplnění a přesné vymezení a definice volného času ve vězení. Díky osobnímu přístupu zaměstnanců v jednotlivých odděleních a možnosti daný výzkum a dotazník respondentkám rozdat a podrobně osobně vysvětlit, bylo zpět odevzdáno 100% výtisků. Respondentky neměly s vyplněním závažný problém, většina rozuměla zadaným otázkám a pouze některé se na otázky ještě doptávaly. Dotazník byl vyplněn jednorázově na stanovených odděleních. Pilotáž nebyla předem provedena. O výsledky mého výzkumu má zájem ředitel dané věznice a vyučující předmětu penologie. Cílem výzkumného šetření je ověření hypotéz a jejich zhodnocení.

6.1.1 Interpretace výsledků výzkumu

Obecné informace k přiblížení výzkumného vzorku.

Otázka č. 1: Uveďte věkovou kategorii:

Graf č. 1: Věk respondentek (Zdroj: vlastní)

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že 49% respondentek je ve věkovém rozpětí 25 – 34 let, 32% respondentek uvedlo věkovou kategorii 35 – 44 let, 10% žen uvedlo věkovou kategorii 45 – 54 let, 8% žen je ve věkové kategorii 18 – 24 let a 1% patří ženám ve věkové kategorii 55 let a více.

Otázka č. 2: Uveďte rodinný stav:

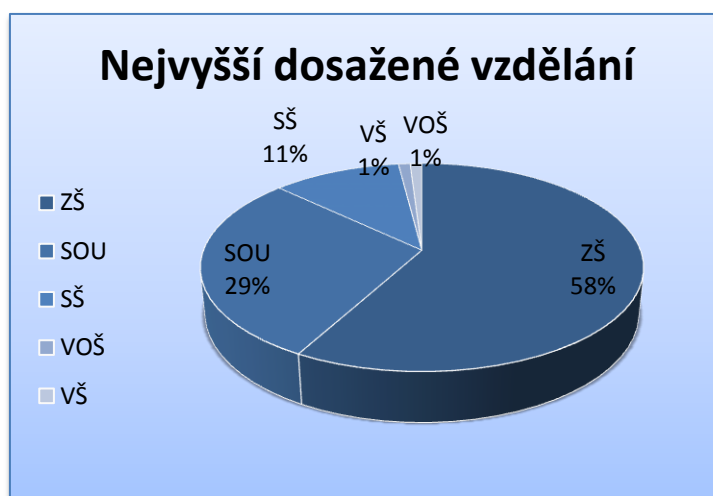
Graf č. 2: Rodinný stav (Zdroj: vlastní)

Z celkového množství odpovědí vyplývá, že 70% respondentek je svobodných, 19% rozvedených, pouhých 10% vdaných a 1% žen jsou vdovami. Vysoké procento svobodných žen může být způsobeno tím, že zde převažuje věková kategorie 25 – 34 let (49%). Tato kategorie bývá nejproduktivnější v počtu uzavřených manželství a rodičovství. Vlivem výkonu trestu odnětí svobody ale respondentky nemají možnost seznámení ani možnost realizovat plně funkční vztah. To může být důvodem vysokého počtu svobodných odsouzených žen.

Otázka č. 3: Uved'te Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

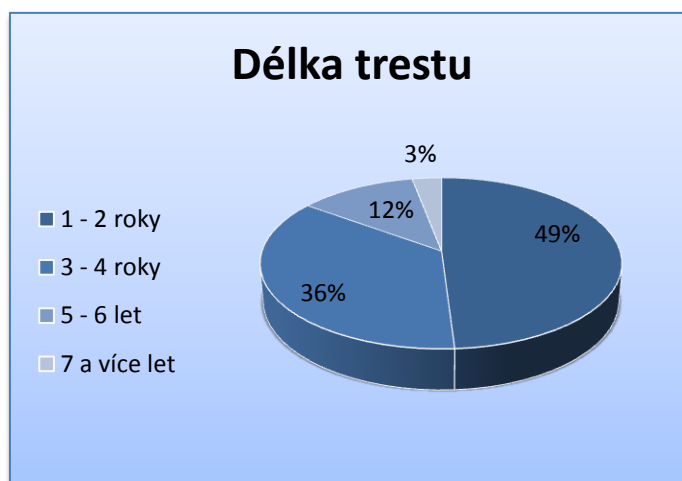
Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání (Zdroj vlastní)

V dotazníku označilo 58% žen své nejvyšší dosažené vzdělání základní školu, 29% žen střední odborné učiliště (s výučním listem), 11% žen střední školu (s maturitou) a po 1% jsou zde vyšší odborná škola a vysoká škola. Poměrně vysoké procento žen (58%) s nejvyšším dosaženým základním vzděláním může být způsobeno tím, že množství odsouzených pochází z nefunkčních a neúplných rodin. Proto ke vzdělání nemusely být vedeny, musely se nějak uživit a nebo měly problémy s drogami.

Otázka č. 4: Uved'te délku Vašeho trestu

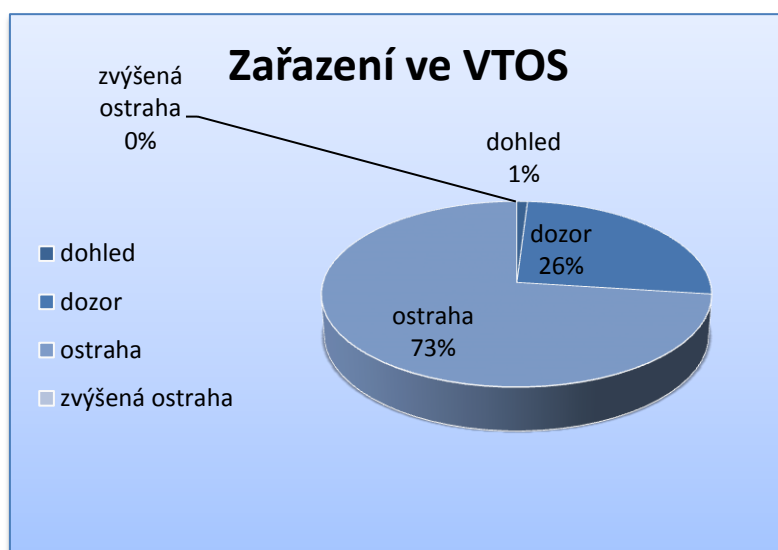
Graf č. 4: Délka trestu (Zdroj: vlastní)

Z počtu dotazovaných žen je nejvíce (49%) zastoupena délka trestu 1 -2 roky, dále 36% žen má trest dlouhý 3 – 4 roky, 12% žen stráví ve VTOS 5 – 6 let a 3% žen 7 a více let.

Otázka č. 5 Uved'te Vaše zařazení ve výkonu trestu.

Graf č. 5: Zařazení ve VTOS (Zdroj: vlastní)

Procentuální zařazení ve VTOS je dle grafu 26% dozor, 73% ostraha a 1% dohled.

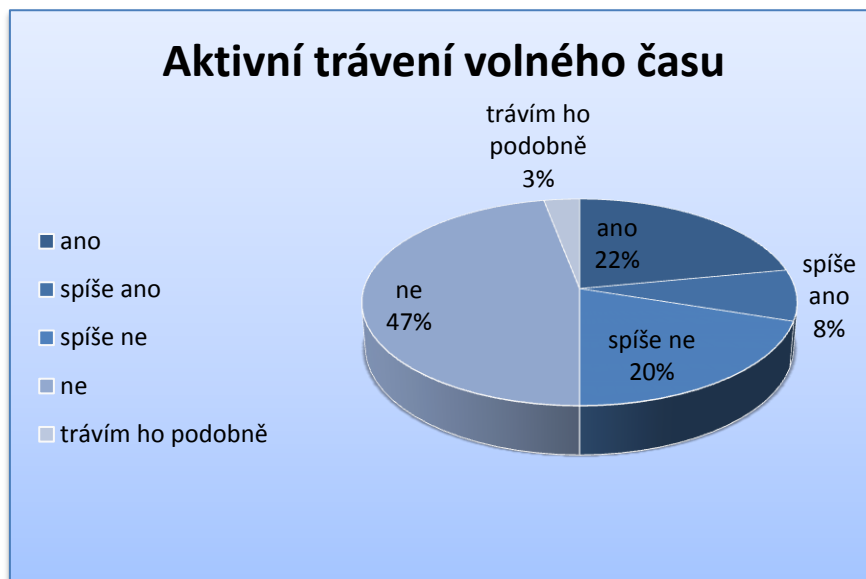
A. S nástupem do VTOS se volný čas mění z pasivního na aktivní.

(H1)

Tuto hypotézu ověřují otázky číslo 7, 8, 12

Otázka č. 7: Trávíte volný čas ve vězení aktivněji než na svobodě?

Graf č. 6: Aktivní trávení volného času (Zdroj: vlastní)

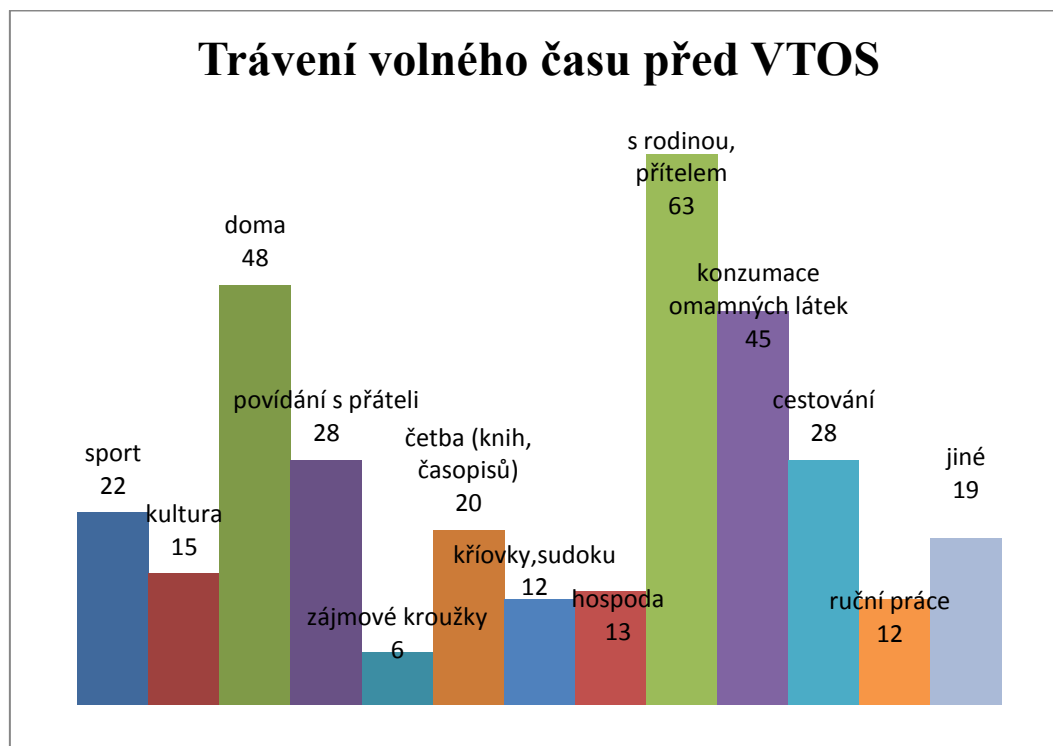
47% dotazovaných uvedlo, že netráví a 20% že spíše netráví svůj volný čas ve vězení aktivněji než na svobodě. Naopak 22% respondentek uvedlo, že tráví svůj volný čas ve vězení aktivněji a 8% spíše aktivněji. Pouhá 3% dotazovaných uvedla, že svůj volný čas ve vězení tráví podobně jako na svobodě.

Otázka č. 8: Jak jste trávil volný čas před výkonem trestu?

(lze zaškrtnout více možností)

Graf č. 7: Trávení volného času před VTOS (Zdroj: vlastní)

Tento graf znázorňuje absolutní četnost trávení volného času před výkonem trestu odnětí svobody. Na prvním místě je trávení volného času s rodinou, dále trávení volného času doma a v poměrně velkém zastoupení zde vidíme konzumaci omamných látek (45). Naopak v nejnižším zastoupení jsou zájmové kroužky (6), luštění křížovek, sudoku (12), ruční práce (12) a hospoda (13).

Tabulka č. 3: Volný čas před VTOS – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)

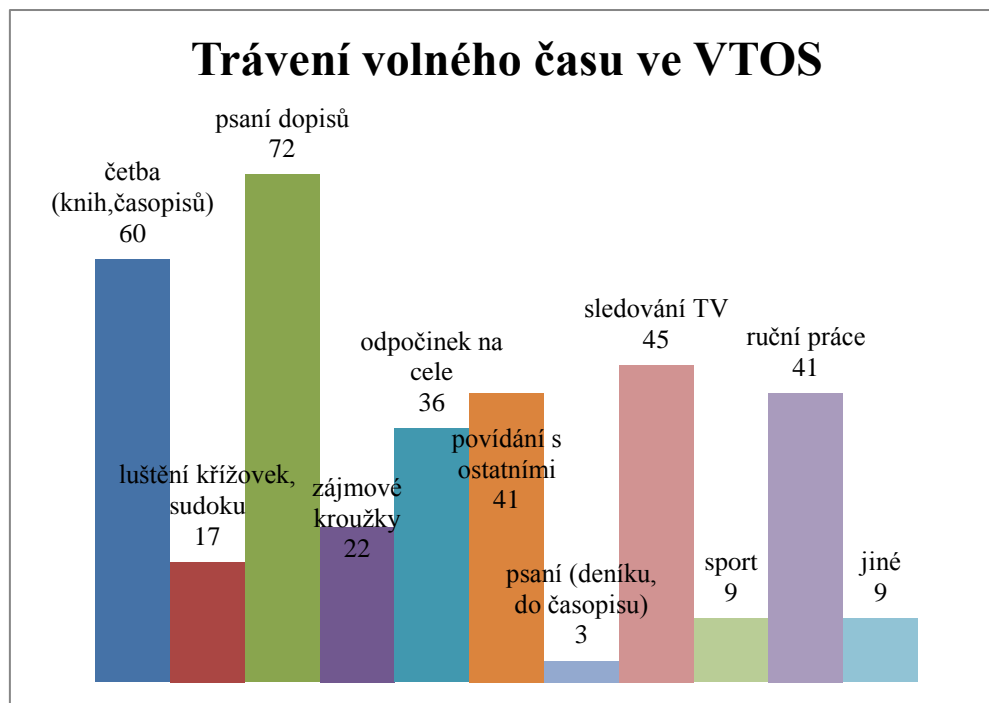
8. Volný čas před VTOS - jiné

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	81	81,0	81,0	81,0
dcera	1	1,0	1,0	82,0
dílna, auto, moto	1	1,0	1,0	83,0
domácí práce, péče o děti	1	1,0	1,0	84,0
hudba, klávesy	1	1,0	1,0	85,0
malování, tetování, procházky	1	1,0	1,0	86,0
páchání trestné činnosti	5	5,0	5,0	91,0
s holčičkama	1	1,0	1,0	92,0
se synem	1	1,0	1,0	93,0
sex	2	2,0	2,0	95,0
stavění domu	1	1,0	1,0	96,0
vnoučata	1	1,0	1,0	97,0
zahraďa	1	1,0	1,0	98,0
zaměstnání	2	2,0	2,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Otázka č. 12: Jak trávíte svůj volný čas ve výkonu trestu?

(lze zaškrtnout více možností)

Graf č. 8: Trávení volného času ve VTOS (Zdroj: vlastní)

Ve výkonu tráví čas respondenty dle absolutní četnosti nejvíce psaním dopisů (72), četbou knih, časopisů (60), sledováním TV (45) a ručními pracemi (41). Naopak v malém zastoupení je tvůrčí psaní (3) a bohužel sport (9).

Tabulka č. 4: Volný čas ve VTOS – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)

12. Volný čas ve VTOS - jiné				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	91	91,0	91,0	91,0
kapela	1	1,0	1,0	92,0
literární studovna	1	1,0	1,0	93,0
malování	1	1,0	1,0	94,0
podle nálady	1	1,0	1,0	95,0
škola AJ	1	1,0	1,0	96,0
tabák, káva	2	2,0	2,0	98,0
zaměstnání	2	2,0	2,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Verifikace hypotézy

Na základě vyhodnocení a porovnání otázek č. 7, 8 a 12, jejichž podstatou je zjištění, zda odsouzené tráví volný čas ve vězení aktivněji, lze konstatovat, že subjektivní názor odsouzených na aktivněji trávený volný čas ve vězení je záporný. Celých 47% respondentek uvedlo, že volný čas ve vězení netráví aktivněji a 20% spíše netráví aktivněji. Ovšem když nahlédneme do grafů, znázorňujících trávení volného času před VTOS a ve VTOS, vidíme, že před VTOS je mnohokrát zastoupeno konzumace omamných látek (45). I když jsem respondentky upozorňovala, že konzumace omamných látek nepatří do aktivního trávení volného času, většina to tak bere. Neuvědomují si, že čas ve vězení pod dohledem odborných pracovníků, vede k nápravě trávení volného času z pasivního na aktivní a nápravě životního stylu. Aktivity ve vězení se v jejich očích nevyrovnají „atraktivitě“ zážitků prožitých pod drogou s partou přátel nebo vrstevníků.

Tato hypotéza se neverifikovala.

B. Alespoň 75% žen ve VTOS hodnotí nabídku volnočasových aktivit kladně. (H2)

Tuto hypotézu ověřují otázky číslo 9, 13, 18

Otázka č. 9: Jste spokojena s nabídkou volnočasových aktivit?

Graf č. 9: Spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit (Zdroj: vlastní)

Graf s výsledky ukázal, že spokojeno s nabídkou volnočasových aktivit je 28% respondentek a 28% respondentek je spíše spokojeno, ale myslí si, že by se nabídka mohla ještě rozšířit. 36% respondentek odpovědělo, že spíše nejsou spokojeny s nabídkou a že není moc aktivit, které by je nadchly. 8% uvedlo, že nejsou spokojeny s nabídkou aktivit. Možnost *spíše ano, nabídka by se mohla ještě rozšířit* (28%) koresponduje s otázkou č. 18, kde respondentky uvedly své nápady na rozšíření.

Otázka č. 13: Jste spokojena s kvalitou (obsah, vedení, pomůcky) volnočasových aktivit?

Graf č. 10: Spokojenost s kvalitou volnočasových aktivit (Zdroj: vlastní)

Spokojeno s kvalitou volnočasových aktivit je 25% respondentek, spíše spokojeno je 43% respondentek. Nespokojeno je pouhých 8%, spíše nespokojeno 18% a 6% respondentek zvolilo možnost jiné.

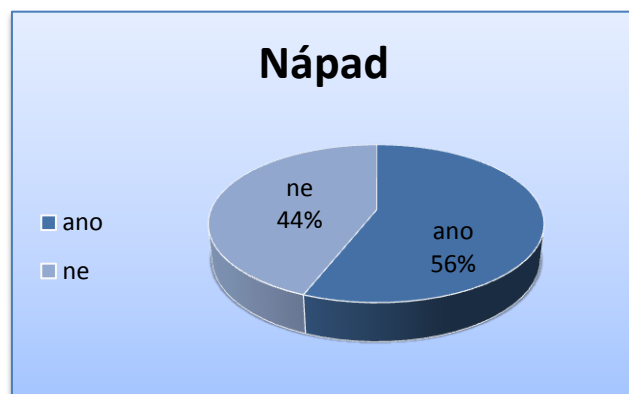
Tabulka č. 5: Spokojenost s kvalitou volnočasových aktivit – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)

13. Spokojenost s kvalitou - jiné

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	94	94,0	94,0	94,0
jak kdy	2	2,0	2,0	96,0
je mi to jedno, mám výstup	1	1,0	1,0	97,0
malá kapacita	1	1,0	1,0	98,0
málo pomůcek	1	1,0	1,0	99,0
nevím	1	1,0	1,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Otázka č. 18: Měla byste nápad na otevření nového kroužku či vyplnění volného času? Je něco, co by Vás zajímalo a nadchlo? Pokud ano, napište, co byste uvítala.

Graf č. 11: Nápad na otevření nového kroužku nebo nápady k trávení volného času (Zdroj: vlastní)

(Příloha č. 9: Přehled nápadů na otevření nového kroužku; program SPSS)

Nápady k trávení volného času jsem rozdělila do čtyř oblastí a to pohybová oblast, oblast poznávání, hudební oblast a zájmová oblast. **Do pohybové oblasti** řadím bojové sporty (4) – např. box, kick box, dále tanec (6) – např. zumba, zájem o posilovnu (3), ping pong (1) a aerobic (1). **Z oblasti poznávání** je zájem o psychologii (2) a filozofii (1), dále o základy společenského chování (1), cizí jazyky (5) – např. němčina, maďarština, dějepis (1), zeměpis (1) a cestování (1). **Z hudební oblasti** je nejvíce žádaný hudební kroužek (4), zpěv (1) a založení kapely, kde bude k dispozici více nástrojů (1). **V zájmové oblasti** se objevil kosmetický a kadeřnický kroužek (3), video kroužek (2), kroužek vaření (1), pletení z papíru (1), výroba hraček (1), móda (1) a počítač (2).

Verifikace hypotézy

Celkem 56% respondentek hodnotí nabídku volnočasových aktivit kladně. Je to sice většina, ale předpokladem bylo 75%. Spokojenost s kvalitou je vysoká. 68% respondentek hodnotí kvalitu volnočasových aktivit kladně, i přes omezené možnosti a prostředky (málo prostoru, omezené finanční prostředky). Nesmíme ale také

zapomínat na to, že se nacházíme ve vězení a nejsou zde prostředky (personální, finanční, svoboda) pro uskutečnění všech aktivit, které by respondentky uvítaly. Nabídka byla sice hodnocena kladně, ale vlivem modernizace českého vězeňství jsem předpokládala, že spokojenost s nabídkou bude větší než v roce 2007 ve výzkumu Martiny Adamové. Podmínkou potvrzení hypotézy tedy bylo vyšší pozitivní hodnocení (alespoň 75%) než ve výzkumu z roku 2007.

Tato hypotéza se neverifikovala.

C. Motivačním faktorem pro aktivní volný čas je kázeňská odměna. (H3)

Tuto hypotézu ověřují otázky číslo 14, 15, 20

Otázka č. 14: Co je pro Vás největší motivací k účasti na volnočasových aktivitách? (možno zaškrtnout více možností)

Graf č. 12: Motivace účasti na volnočasových aktivitách (Zdroj: vlastní)

Z výzkumu vyplývá, že největší motivací je kázeňská odměna (50%). Pro 29% respondentek je největší motivací smysluplné trávení volného času. 13%

respondentek motivuje zaběhlý stereotyp, který se snaží vyplnit. 4% respondentek navštěvují volnočasové aktivity za účelem utužování dobrých vztahů s ostatními. 4% uvádí jinou motivaci.

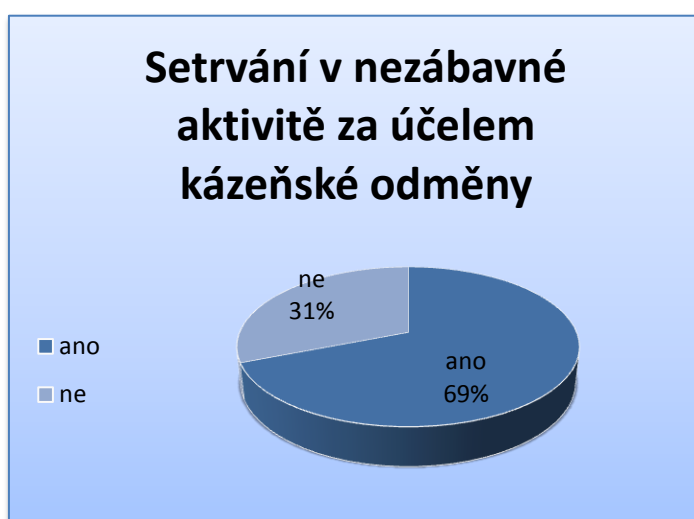
Tabulka č. 6: Největší motivace – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)

14. Největší motivace - jiné

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	94	94,0	94,0	94,0
baví mě to	1	1,0	1,0	95,0
nic	1	1,0	1,0	96,0
povinnost, nechci OVKT	1	1,0	1,0	97,0
seberealizace	1	1,0	1,0	98,0
vycházky s rodinou	1	1,0	1,0	99,0
zaplnění času, lépe to utíká	1	1,0	1,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Otázka č. 15: Setrvala byste v aktivitě, kterou jste si zvolila i přesto, že Vás přestala bavit, ale máte možnost díky ní získat kázeňskou odměnu a následné kladné hodnocení?

Graf č. 13: Setrvání v nezábavné aktivitě za účelem kázeňské odměny (Zdroj: vlastní)

Většina respondentek (69%) by v nezábavné aktivitě klidně zůstala za účelem získání kladného hodnocení nebo kázeňské odměny. 31% by se z aktivity, která je nenaplnuje, raději odhlásila. Zamýšlela jsem se nad tím, zda odpověď ano či ne souvisí s délkou trestu. 51% respondentek je ve vězení na 3 roky a déle. To může souviset s tím, že se snaží mít co nejlepší hodnocení a v půlce trestu požádat o podmíněčné propuštění. Podmíněčné propuštění je pro odsouzené ceněná možnost a nesrovnatelná se setrváním v nezábavné aktivitě.

Otázka č. 20: Byla byste ochotná si volnočasové aktivity, které Vás baví, platit nebo na ně přispívat?

Graf č. 14: Placení nebo přispívání na volnočasové aktivity (Zdroj: vlastní)

Platit nebo přispívat na volnočasové aktivity by bylo ochotných 27% respondentek a 11% uvedlo, že spíše ano. Spíše ne uvedlo 21% respondentek a možnost ne zvolilo 41% respondentek.

Verifikace hypotézy

Na základě vyhodnocení a porovnání otázek č. 14 a 15 je jasné, že největší motivací k volnočasovým aktivitám je již předpokládaná kázeňská odměna (50%) a že jsou respondentky v aktivitě, která je nenaplnuje a nebaví ochotné setrvat za účelem kázeňské odměny (69%). Toto účelné chování je pochopitelné, avšak z hlediska

naplnění cílů daných aktivit a obecně programu zacházení nežádoucí. Aktivity by měly být navštěvovány za účelem rozvoje, naplnění, obohacení každodenního života a smysluplnému trávení volného času (29%). Otázka číslo 20. se zabývá ochotou platit nebo přispívat na volnočasové aktivity. K této možnosti se kladně staví 38% respondentek.

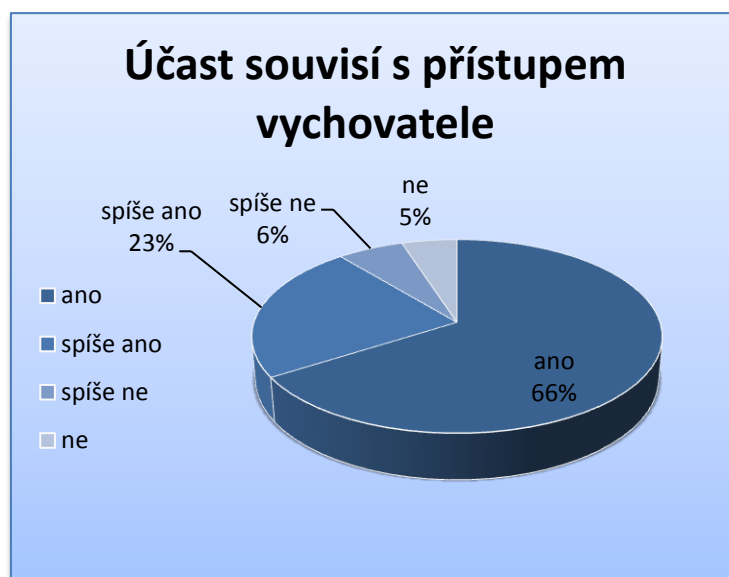
Tato hypotéza se verifikovala.

D. Účast respondentů na VČA souvisí s přístupem vychovatele. (H4)

Tuto hypotézu ověřují otázky číslo 6, 10, 11, 16, 21

Otázka č. 6: Souvisí Vaše účast na volnočasových aktivitách s přístupem vychovatele?

*Graf č. 15: Účast na volnočasových aktivitách souvisí s přístupem vychovatele
(Zdroj: vlastní)*

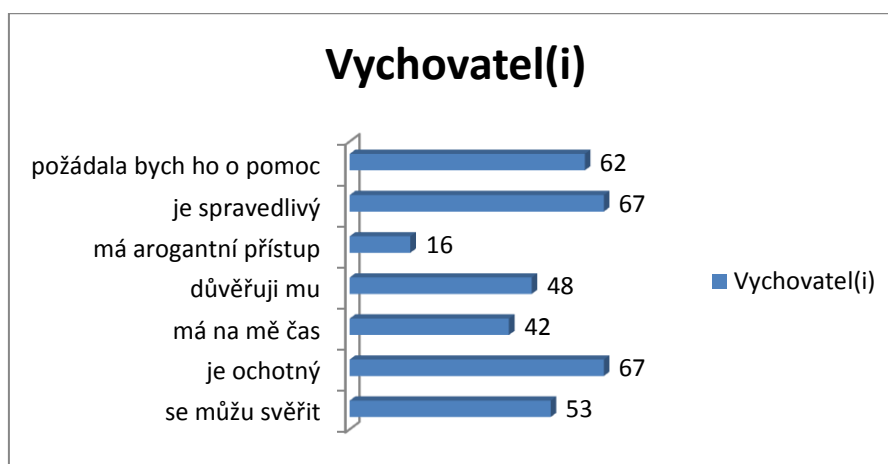

To, že účast na volnočasových aktivitách souvisí s přístupem vychovatele, potvrdilo 66% respondentek a 23% uvedlo, že spíše souvisí. Pouze 5% respondentek uvedlo, že nesouvisí a 6%, že spíše nesouvisí s přístupem vychovatele.

Otázka č. 10: Vychovatel(i): označte

(lze zaškrtnout více možností)

Graf č. 16: Vlastnosti vychovatele- absolutní četnost (Zdroj: vlastní)

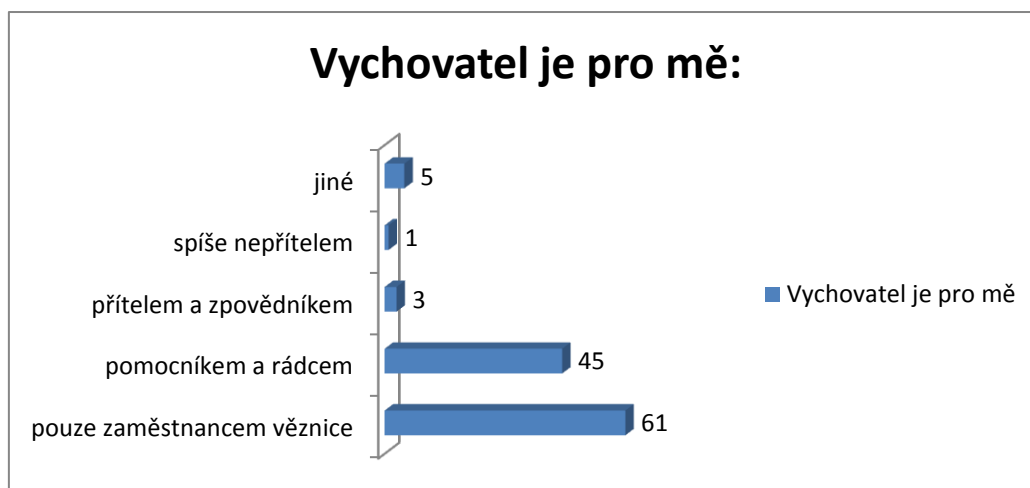

Respondentky měly za úkol označit ty možnosti, které odpovídají daným vlastnostem vychovatele. Mezi nejvíce uváděnými jsou možnosti *je spravedlivý* (67), *je ochotný* (67) a *požádala bych ho o pomoc* (62). Nejméně je uvedeno *má arogantní přístup* (16) a *má na mě čas* (42). Tyto možnosti se podobají základním vývojovým potřebám dle Pessa a Boyden-Pesso, (Lebedová in Šamánková, 2011; Pessa, 1984; Pessa, Boyden-Pesso & Vrtbovská, 2009) jsou to: potřeba místa, potřeba podpory, potřeba bezpečí, potřeba sycení a potřeba limitu. Tyto potřeby mají primárně uspokojovat rodiče. O pomoc žádáme zpravidla rodiče, od nich očekáváme spravedlnost, jim důvěřujeme, měli by mít na nás čas, jsou ochotní (nás vyslechnout, věnovat se nám atd.), můžeme se jim svěřit. Mezi odsouzenými jsou možná ženy, kterým chybělo zázemí v rodině. Pokud odsouzené tyto potřeby nenacházely doma u svých rodičů, blízkých, je možná vychovatel prvním člověkem, který dokáže část těchto potřeb naplnit. Možná proto mají odsouzené k vychovateli takovýto vztah.

Otázka č. 11: Vychovatel je pro mě:

(lze zaškrtnout více možností)

Graf č. 17: Vychovatel je pro mě: – absolutní četnost (Zdroj: vlastní)

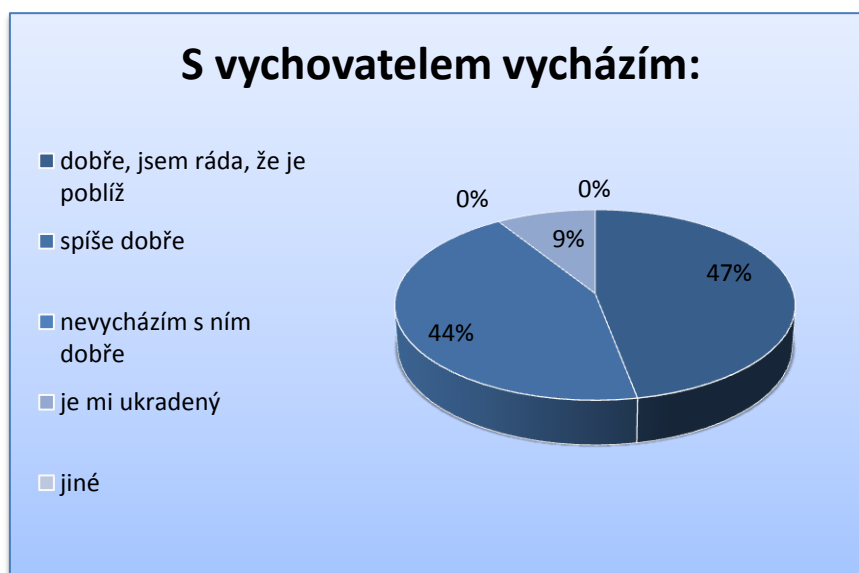
Na otázku: „Vychovatel je pro mě:“ respondents nejvíce uvedly možnost *pouze zaměstnancem věznice* (61) a možnost *pomocníkem a rádčem* (45). Nejméně je zastoupena možnost *spíše nepřítelem* (1) a *přítelem a zpovědníkem* (3). Možnost *jiné* volilo 5 respondentek. Zde je zajímavé, že možnosti *pouze zaměstnancem věznice* (61) a *pomocníkem a rádčem* (45) se často objevovaly současně. Jak je možné, že část respondentek má vychovatele pouze za zaměstnance věznice a zároveň za pomocníka a rádce? Nahlížím na to tak, že navenek respondents vychovatele mohou mít jen za zaměstnance, ovšem podvědomě se k němu mohou vztahovat jako k někomu mnohem bližšímu – možná jako k zástupnému objektu.

Tabulka č. 7: Vychovatel je pro mě: – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)

11. Vychovatel je pro mě: jiné				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	95	95,0	95,0	95,0
autoritou	1	1,0	1,0	96,0
člověk, který svoji práci dělá tak jak má	1	1,0	1,0	97,0
jako moje máma	1	1,0	1,0	98,0
jsem tu krátce, neznám jej	1	1,0	1,0	99,0
zprostředkovatel (vnější, vnitřní)	1	1,0	1,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Otázka č. 16: S vychovatelem vycházím:

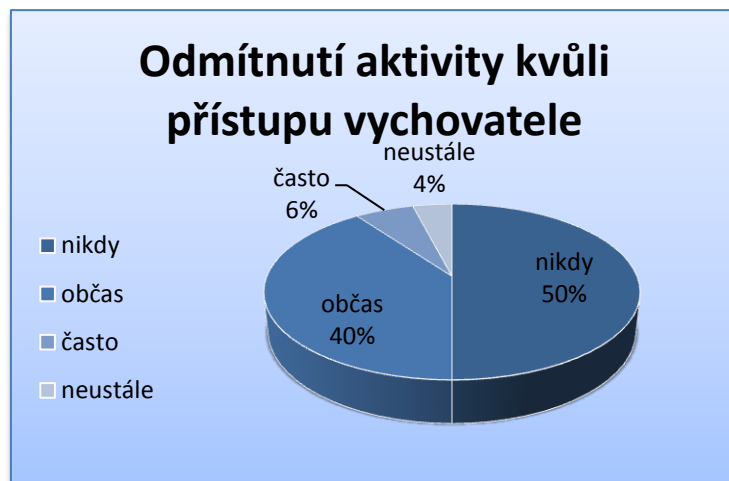
Graf č. 18: S vychovatelem vycházím: (Zdroj: vlastní)

Nejvíce je zastoupena možnost *dobře, jsem ráda, že je poblíž* (47%) a možnost *spíše dobře* (44%). *Je mi ukradený* uvedlo 9%. Možnosti *nevycházím s ním dobře* (0%) a *jiné* (0%) nejsou zastoupeny. Zde můžeme též najít souvislost s výše zmíněnými potřebami. Respondentky možná chtějí vychovatelovu blízkost a tak s ním vychází dobře nebo spíše dobře.

Otázka č. 21: Stalo se Vám někdy, že byste některou z aktivit odmítla navštěvovat kvůli přístupu vychovatele?

Graf č. 19: Odmítnutí aktivity kvůli přístupu vychovatele (Zdroj: vlastní)

Nikdy neodmítlo aktivitu kvůli přístupu vychovatele 50% respondentek a *občas* odmítlo aktivitu 40% respondentek. *Často* odmítlo aktivitu kvůli přístupu vychovatele 6% respondentek a *neustále* odmítají aktivitu 4% respondentek. Což lze považovat za přílehlavé vzhledem k výše zmíněným výsledkům.

Verifikace hypotézy

Po vyhodnocení otázky č. 6 se dá říci, že v účasti na volnočasových aktivitách velmi záleží na přístupu vychovatele (ano, spíše ano 89%). Většina respondentek si dané aktivity vybírá podle toho, který vychovatel je vede. Otázka č. 10 vypovídá o tom, že respondentky kladně hodnotí práci svého vychovatele a popisují ho jako spravedlivého (67) a ochotného (67). Většina také neváhá požádat svého vychovatele o pomoc (62), což je hlavní náplní práce vychovatele ve vězeňství. Respondentky také svému vychovateli důvěřují (48) a cítí, že se mu mohou svěřit (53). Je ale zarážející, že množství respondentek (42) uvedlo, že na ně vychovatel nemá čas. Minimum respondentek (16) uvedlo, že u vychovatele zaznamenaly arogantní přístup. Otázka č. 11 se zabývá vztahem k vychovateli. Většina respondentek (61) uvedla, že je pro ně vychovatel pouze zaměstnancem věznice. Ve velkém množství dotazníků byly zaznamenány možnosti *pouze zaměstnancem věznice* (61) a *pomocníkem a rádcem* (45) současně. Tři respondentky uvedly, že je pro ně vychovatel přítelem a zpovědníkem a pouze jedna respondentka uvedla, že

vychovatele považuje spíše za nepřítele. Aktivity kvůli přístupu vychovatele neodmítlo *nikdy* 50% respondentek a pouhých 40% *občas*. Celkem tedy můžeme říci, že respondentky mají kladný vztah ke svému vychovateli a dobře nebo spíše dobře s ním vychází celých obdivuhodných 91%.

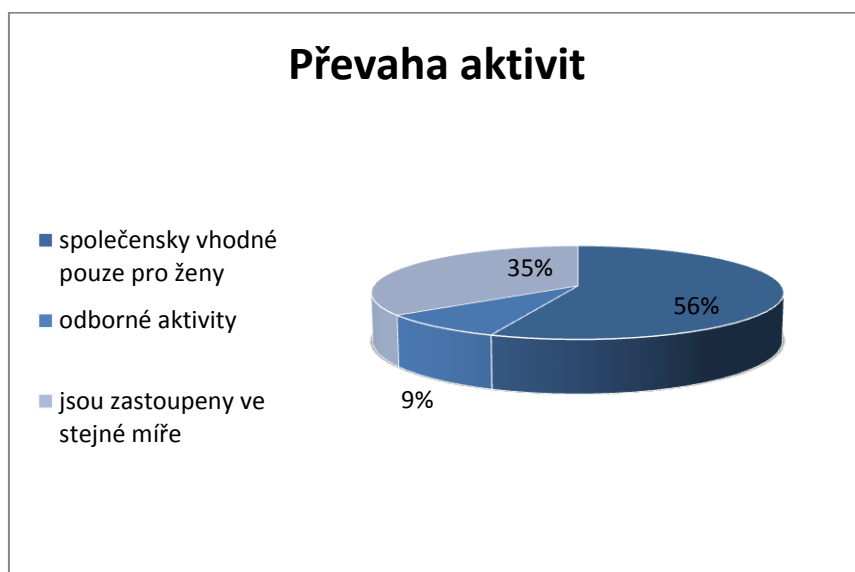
Tato hypotéza se verifikovala.

E. Respondentům jsou nabízeny ve stejné míře VČA odborné a společensky předpokládané jako vhodné pro ženy. (H5)

Tuto hypotézu ověřují otázky číslo 17, 19

Otázka č. 17: Jaké aktivity převažují v nabídce volnočasových aktivit?

Graf č. 20: Převaha aktivit (Zdroj: vlastní)

Z grafu vyplývá, že převažují aktivity společensky vhodné pouze pro ženy (56%). 35% respondentek se domnívá, že jsou aktivity zastoupeny ve stejné míře a 9% respondentek se domnívá, že převažují odborné aktivity. Když nahlédneme do aktuálních nabízených aktivit (Příloha č. 6: Přehled všech aktivit realizovaných ve věznici), tak vidíme, že vzdělávací či odborné aktivity jsou zastoupeny poněkud v menší míře. Otázka č. 18 s nápady na otevření nových kroužků ale ukazuje, že zájem o odborné aktivity rozhodně není větší než zájem o aktivity společensky

vhodné pouze pro ženy. Respondenty sice zájem o odborné aktivity projevily, ale ne v takové míře, abychom to mohli považovat za významné.

Otázka č. 19: Máte pocit, že v nabídce volnočasových aktivit je málo odborných aktivit? (semináře, literatura, kultura, technika)

Graf č. 21: Nízké zastoupení odborných aktivit (Zdroj: vlastní)

O nízkém zastoupení odborných aktivit je přesvědčeno 40% respondentek. 23% respondentek uvedlo odpověď spíše ano. Možnost spíše ne je zastoupena 16% a ne 21%.

Verifikace hypotézy

Po vyhodnocení otázek č. 17 a 19 můžeme říci, že v nabídce volnočasových aktivit převažují aktivity společensky vhodné pouze pro ženy a že odborné aktivity jsou v nízkém zastoupení. Programy zacházení sice nabízejí možnost vzdělávání, ale pouze po zápisu do školy. Takže odsouzené, které nechtějí navštěvovat školní zařízení, mají menší možnosti, jak se zúčastnit odborných aktivit. Aktuálně mají na výběr ze tří vzdělávacích aktivit. O odborné aktivity je velký zájem. Z hlediska personálního obsazení je to ale nemalý problém. Pro potvrzení této hypotézy bylo třeba procentuálně stejné nebo alespoň přibližné zastoupení aktivit společensky vhodných pouze pro ženy a odborných aktivit.

Tato hypotéza se neverifikovala.

6.1.2 Diskuze výsledků

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit způsob trávení volného času žen ve výkonu trestu odnětí svobody. Prvním sledovaným faktorem bylo, zda se volný čas respondentek po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody mění z pasivního na aktivní. Respondentky ovšem subjektivně tento předpoklad nepotvrdily (67%). Mají pocit, že volný čas na svobodě trávily aktivněji. Je pochopitelné, že pro volný čas na svobodě je více možností, ale z grafu č. 7 a tabulky č. 1 není zřejmé, že by odsouzené těchto možností využívaly. Naopak ve velkém zastoupení je trávení volného času na svobodě konzumací omamných látek (45). Odsouzené nemají střízlivý pohled na aktivní trávení volného času a domnívají se, že trávit ho pod vlivem omamných látek s partou nebo přítelem je aktivní trávení. K tomuto závěru docházím po procházení jednotlivých dotazníků, kde v mnoha případech byly u otázky týkající se volného času před VTOS⁹ označeny současně odpovědi *trávila jsem ho s rodinou, přítelem* (63) a *trávila jsem ho konzumací omamných látek* (45). Nejsm si tedy jistá, zda odsouzené dokáží od sebe odlišit aktivní a pasivní trávení volného času. To je zajímavé zjištění, které by mohlo pomoci přispět ke zkvalitnění pohledu na volný čas. Z mého pohledu je žádoucí, aby odsouzené dobře rozlišovali pojmy aktivní a pasivní trávení volného času.

Nabídkou volnočasových aktivit jsem se zabývala v hypotéze č. 2. a předpokládala jsem, že vlivem modernizace českého vězeňství spokojenost s nabídkou procentuálně stoupne až na 75%. To se ovšem nepotvrdilo. Kladně nabídku volnočasových aktivit hodnotilo pouhých 56%. Nabídka volnočasových aktivit je široká, ale problémem je, že na každém oddělení jsou dostupné jiné určité aktivity, podle zájmového zaměření daného vychovatele. Pak se samozřejmě stává, že respondentka z jednoho oddělení by spíše chtěla navštěvovat aktivitu probíhající v jiném oddělení, což není z hlediska vnitřních bezpečnostních pravidel možné (viz příloha – rozpis aktivit na daných odděleních). Toto je možné vysledovat na grafu č. 11. Respondentky uvedly kroužky a činnosti, které by chtěly navštěvovat. Některé z těchto aktivit jsou na seznamu volnočasových aktivit, ale provozují se jen na některých nebo jiných odděleních. Nejvíce mě zaujalo, že respondentky mají velký

---

⁹ Výkon trestu odnětí svobody

zájem o bojové sporty. Těžko říci, zda je k tomuto motivuje obrana vůči vězeňské společnosti, nebo obrana a převaha nad zaměstnanci Vězeňské služby.

Ve svém výzkumu se zabývám motivací odsouzených k volnočasovým aktivitám. Výsledek, i když byl předpokladem, ovšem považuji za velmi neuspokojivý. Volnočasové aktivity jsou vnímány jako nepotřebná povinnost nebo pouze jako přínos určitých výhod. 50% respondentek považuje za největší motivaci k volnočasovým aktivitám kázeňskou odměnu a 69% respondentek by setrvalo v aktivitě, která pro ně není nejvhodnější za účelem kázeňské odměny. Jak už jsem uvedla výše, nastavený systém programu zacházení k tomuto účelnému chování mírně vybízí. Ideálem by však bylo, aby volba volnočasových aktivit nebyla podmíněna motivací v rámci posunu ve vnitřní diferenciaci a tím získání určitých výhod. Účast na volnočasových programech by měla být přirozená. Nejsm si ale jistá, zda odsouzené tyto dvě složky motivace dokážou oddělit, tj. přirozená snaha o rozvoj osobnosti a orientovaná snaha o získání výhod. Zabývala jsem se také ochotou platit nebo přispívat na volnočasové aktivity. 38% respondentek se k tomuto postavilo kladně a některé k dané otázce ještě připsaly: „*Za vše se v životě platí., Klidně bych přispívala, ale jsem dlužníkem., Na kvalitní aktivitu, kterou bych si zvolila podle svého zájmu, bych klidně přispívala.*“ Z tohoto vyplývá, že snaha trávit volný čas lépe a zájem o smysluplné trávení volného času ve vězení jsou zastoupeny alespoň v nějaké míře.

Předpoklad, že přístup vychovatele souvisí s účastí na volnočasových aktivitách byl potvrzen (89%). Většina odsouzených si danou aktivitu volí podle toho, který vychovatel ji vede. Na své stáži jsem měla možnost vyzorovat, kolik byrokratických záležitostí musí vychovatel zařídit a obstarat. Během dne nemá na odsouzené tolik času, kolik by bylo třeba a kolik by chtěl, což není pozitivní. Možnost *má na mě čas* (42) nebyla zvolena tak početně, jak jsem předpokládala. I přes tento problém odsouzené vychovatele ve všech oblastech mého zkoumání (přístup, vztah k vychovateli, náplň práce) hodnotí velmi kladně a myslím, že je to velmi důležitý faktor. Na druhou stranu z výpovědí z druhé strany – strany vychovatelů je možné nahlížet na tento výsledek i jiným způsobem. Když jsem se ptala napříč oddělení vychovatelů, jestli někdy došlo k napadení vychovatele odsouzenou, jednohlasně mi bylo řečeno: „Nikdy, kdo by jim zařizoval návštěvy, balíky a všechny žádanky, které podají? Odsouzené nás potřebují a dobře si to

uvědomují.“ Myslím, že kdyby odsouzené vychovatele nepotřebovali k zařizování každodenních záležitostí, tak by hodnocení mělo trochu jiný směr. Ale to je pouze domněnka. Je škoda, že vychovatel je ve větší míře spíše „sekretářka“ než vychovatel. „Na tyto záležitosti by měla být zřízena další pozice,“ shodl se tým vychovatelů. To ovšem z hlediska ekonomických možností zatím není reálné.

Nabídka volnočasových aktivit je široká a tato práce se též zabývá poměrem zastoupení odborných aktivit a aktivit společensky vhodných pouze pro ženy. Respondentky uvedly, že převažují aktivity společensky vhodné pouze pro ženy (56) a 63% respondentek potvrzuje nízké zastoupení odborných aktivit. Z výzkumu usuzují, že největší zájem v oblasti odborných aktivit je o výuku cizích jazyků (němčina).

6.2 Kvalitativní část výzkumu

V této podkapitole představuji kvalitativní výzkumnou část, zaměřenou na volný čas matek nezletilých dětí ve výkonu trestu odnětí svobody. Výzkumné šetření proběhlo dne 19. 1. 2015. K zařazení této části výzkumu mě vedl zájem o danou problematiku. Když mi bylo umožněno provést rozhovory na specializovaném oddělení matky nezletilých dětí, s nadšením jsem tuto možnost přijala. Byla to pro mě jedinečná příležitost, protože toto oddělení je jediné v celé České republice. Byla by škoda, kdybych toho nevyužila a nepokusila se zjistit, jak tráví volný čas matky nezletilých dětí ve vězení.

➤ Specifikace cíle, výzkumný problém a hlavní výzkumná otázka

Jako výzkumný problém v kvalitativní části výzkumu bylo stanoveno trávení volného času matek nezletilých dětí ve výkonu trestu odnětí svobody. Hlavní výzkumná otázka zní: „*Jak tráví volný čas matky nezletilých dětí ve vězení?*“ Dále jsem pro konkretizaci HVO stanovila dílčí výzkumné otázky: „*Jak ženy umístěné na oddělení matky nezletilých dětí tráví volný čas, který jim zbyde po splněné péči o dítě? Jak tráví čas, který mají samy pro sebe? Jaký mají vztah ke svému vychovateli?*“

Jak hodnotí trávení volného času před VTOS¹⁰ a ve VTOS¹⁰? Jak hodnotí aktuální aktivity?“

Výzkumnou strategií v této části výzkumu je strukturované interview (Příloha č.10 : Ukázka rozhovoru s respondentkou 1) Interview bylo zaznamenáno z bezpečnostních důvodů a dodržení vnitřního řadu věznice pouze na záznamový arch.

➤ **Popis výzkumného vzorku**

Interview jsem prováděla na oddělení matek nezletilých dětí. V současné době je zde umístěno 7 matek a 7 dětí do tří let života. Měla jsem možnost mluvit se všemi 7 respondentkami v soukromí ve společenské místnosti přibližně 20 minut. Respondentky byly ochotné a nadšené. Prostředí bylo příjemné a klidné. Před zahájením každého rozhovoru jsem respondentky ujistila, že rozhovor je anonymní a že výpovědi budou sloužit pouze pro účely mé výzkumné práce.

➤ **Obecná charakteristika respondentek:**

R1:

Respondentce je 32 let. Je svobodná, ve výkonu trestu má jedno dítě. Je na oddělení matek nezletilých dětí. Má středoškolské vzdělání, s maturitou. Trest odnětí svobody byl respondentce vyměřen na 2,5 roku. Na tomto oddělení je 5 měsíců.

R2:

Respondentce je 32 let. Je vdaná, ve výkonu trestu má jedno dítě. Je na oddělení matek nezletilých dětí. Má středoškolské vzdělání, s maturitou. Trest odnětí svobody byl respondentce vyměřen na 2 roky. Na tomto oddělení je půl roku.

R3:

Respondentce je 31 let. Je svobodná, ve výkonu trestu má jedno dítě. Celkem má děti tři. Je na oddělení matek nezletilých dětí. Má středoškolské vzdělání, s maturitou. Trest odnětí svobody byl respondentce vyměřen na 4 roky. Na tomto oddělení je 16 měsíců.

---

¹⁰ Výkon trestu odnětí svobody

R4:

Respondentce je 41 let. Je svobodná, ve výkonu trestu má jedno dítě. Je na oddělení matek a nezletilých dětí. Má středoškolské vzdělání (gymnázium), s maturitou. Trest odnětí svobody byl respondentce vyměřen na 5 let. Na tomto oddělení je 2 měsíce.

R5:

Respondentce je 29 let. Je svobodná, ve výkonu trestu má jedno dítě. Celkem má děti tři. Je na oddělení matek a nezletilých dětí. Má základní vzdělání. Trest odnětí svobody byl respondentce vyměřen na 3,5 roku. Na tomto oddělení je 2 roky.

R6:

Respondentce je 29 let. Je svobodná, ve výkonu trestu má jedno dítě. Celkem má děti dvě. Je na oddělení matek a nezletilých dětí. Je vyučená. Trest odnětí svobody byl respondentce vyměřen na 4 roky. Na tomto oddělení je skoro rok.

R7:

Respondentce je 32 let. Je svobodná, ve výkonu trestu má jedno dítě. Je na oddělení matek a nezletilých dětí. Má základní vzdělání. Trest odnětí svobody byl respondentce vyměřen na 15 měsíců. Na tomto oddělení je 2 měsíce.

➤ Průběh realizace kvalitativního šetření

Při kvalitativním výzkumném šetření nastal problém při zapisování odpovědí respondentek. Ve vězení se nemohou používat záznamová zařízení, musela jsem si tedy vystačit s tužkou a papírem. Respondentky se ale vždy hodně rozpovídaly a bylo obtížné je navést zpět k tématu nebo se naopak posunout k tématu dalšímu a obtížné vše rychle zaznamenat na předem připravený záznamový arch. Musela jsem vybírat pouze podstatné odpovědi potřebné pro mé výzkumné šetření. Respondentky byly velmi ochotné a byly rády, že se na oddělení, jak řekla jedna z respondentek: „Něco děje.“ Občas náš rozhovor přerušilo dítě, které žádalo pozornost své matky a respondentka už pak nevěděla, v čem chtěla ve výpovědi pokračovat. Rozhovory byly ovšem příjemné a v dobré atmosféře.

6.2.1 Analýza za využití kódování

Na základě otevřeného kódování byly stanoveny následující kategorie:

Kategorie 1. – Péče o dítě jako subjektivní vnímání způsobu trávení volného času

Kód 1:

- na mateřské, starala jsem se o dítě (R1)
- na mateřské, starala jsem se o dítě a matku (R2)
- na mateřské, péče o dítě, výlety, procházky (R3)
- cestování, sport (hlavně cyklistika), vycházky, povídání s přáteli (R4)
- na mateřské, péče o dítě (R5)
- na mateřské, věnovala jsem se dítěti (R6)
- na mateřské, péče o dítě, zahradničení (R7)

V kategorii **Péče o dítě jako subjektivní vnímání způsobu trávení volného času** dominovaly výroky týkající se **mateřské dovolené** a s tím **spojené péče o dítě**. V jednom případě respondentka 2 uvedla, že se starala mimo své dítě ještě **o matku**. Respondentka 3 uvedla: „*Byla jsem na mateřský, takže hlavně péče o dítě, občas jsme podnikli nějaký výlet, procházku.*“ Dále respondentka 4 popisuje: „*Volný čas před výkonem jsem trávila hlavně cestováním, ráda sportuji, hlavně cyklistika. Chodila jsem na vycházky a povídala si s přáteli.*“ Je zřejmé, že ženy na mateřské dovolené příliš času samy pro sebe nemají, proto je pochopitelné, že je jejich denní režim kompletně vyplněn péčí o dítě.

Kategorie č. 2: Účast na zájmových aktivitách před VTOS

Kód 2:

- neměla jsem čas na aktivity (R1)
- neúčastnila jsem se žádných aktivit (R2)
- neúčastnila jsem se žádných aktivit ani před mateřskou (R3)

- střídala jsem sportovní aktivity (R4)
- navštěvovala jsem taneční kroužek (R5)
- aktivity jsem nenavštěvovala (R6)
- neúčastnila jsem se žádných aktivit (R7)

Subkategorie č. 2a: Cvičení s dítětem

Kód 2a:

- cvičení s dítětem (R1)
- cvičení s dítětem - fitbaby (R4)

V kategorii **Účast na zájmových aktivitách před VTOS** převažují odpovědi **neměla jsem čas na aktivity a neúčastnila jsem se žádných aktivit**. Respondentka 1 uvádí: „*Neměla jsem čas na nějaký aktivity. Byla jsem pořád s dítětem, ale chodila jsem s ním (dítětem) na cvičení.*“ Respondentka 4 trávila volný čas před výkonem poněkud aktivněji a podobně jako respondentka 1 chodila na cvičení s dítětem. „*Střídala jsem sportovní aktivity a chodila jsem s dítětem na fitbaby (cvičení s dítětem).*“ Aktivněji trávila volný čas i respondentka 5 : „*Navštěvovala jsem s kámoškama taneční kroužek.*“

Kategorie č. 3: Pasivně trávený volný čas ve vězení

Kód 3:

- starám se o dítě, takže moc volného času tu není (kód 4), koukám na TV, povídám si s ostatními, čtu si na pokoji (R1)
- když dítě usne (kód 4), relaxuji, luštím křížovky (R2)
- koukám na TV, odpočívám na pokoji (R3)
- trávím psaním dopisů a čtením (R4)
- povídání s ostatními, koukám na TV, odpočívám na pokoji (R5)
- povídání s ostatními, koukání na TV, čtu knížky a časopisy, vyrábím ozdoby (R6)
- trávím malováním, čtu si, koukám na TV (R7)

Volný čas ve vězení respondentky často tráví **sledováním TV, povídáním si s ostatními a relaxací**. Respondentka 1 uvádí: „*Tak celý den se tu staráme o dítě, takže moc volného času není, ale když ho uspím, tak se jdu chvíli koukat na telku nebo si povídám s ostatními. Někdy, když se mi nikam nechce, tak si čtu na pokoji.*“ Respondentka 2 po uspání dítěte **relaxuje** a ráda **luští křížovky**. Respondentka 4 popisuje: „*Ve vězení trávím čas nejčastěji psaním dopisů a čtením.*“ Respondentka 6 mimo hlavní uvedené možnosti uvádí: „*...čtu knížky a časopisy, vyrábím ozdoby pro tohle oddělení, abychom to tu měli hezčí.*“ Respondentka 7 mimo jiné ráda tráví čas **malováním**.

Kategorie č. 4: Čas sama pro sebe po uspání dítěte

Kód 4:

- moc volného času není, chvilku večer, když dítě usne (R1)
- když dítě usne (R2)
- když uspím dítě (R3)
- až když uspím (R4)
- minimální, když usne malý (R5)
- chvíli večer, když uspím dítě (R6)
- hodně málo, vlastně jen večer, když usne dítě (R7)

V kategorii **Čas sama pro sebe** respondentka (5) uvedla, že čas sama pro sebe má **minimální**. Respondentka 6 dále popisuje: „*Čas sama pro sebe mám chvíli večer, když uspím dítě.*“ Podobné výpovědi uvedly i respondentky (1 – 7).

Kategorie č. 5: Na svobodě jsme byli z hlediska volného času aktivnější

Kód 5:

- aktivněji rozhodně venku (R1)
- nikde ho netrávím aktivněji, je to stejné (R2)
- nikde aktivněji, je to stejné (R3)
- aktivněji určitě venku (R4)
- aktivněji na svobodě (R5)

- aktivněji venku (R6)
- aktivněji nikde (R7)

V kategorii **Na svobodě jsme byli z hlediska volného času aktivnější** se objevují možnosti trávení volného času **aktivněji na svobodě** a **aktivněji nikde, je to stejné**. Možnost aktivněji ve vězení se neobjevila. Respondentka 1 uvedla: „**Aktivněji rozhodně venku, tady se pořád jen starám nebo plním závazky.**“ (viz kapitola Výkon trestu odsouzených matek) „**Aktivněji jsem trávila čas určitě venku,**“ říká respondentka 4 a respondentky 5 a 6 se vyjádřily shodně. Respondentka 2 popisuje: „**Nikde ho netrávím aktivněji. Tím, že jsem byla na tý mateřský, tak je to stejné.**“ Totožný názor má respondentka 3. Podobně jako výpověď respondentky 7: „**Aktivněji jsem čas netrávila nikde. Trávím ho podobně jako na mateřské,**“

Kategorie č. 6: Aktivity ve vězení aneb co nám dopřejí zdi věznice

Kód 6:

- tancujeme, zpíváme, malujeme, učíme děti říkadla a básničky (R1)
- výzdoba, recitační kroužek (R2)
- pohybový kroužek, malování, zpívánky na chodbě (R3)
- zpíváme, malujeme, tancujeme (R4)
- jednou denně celý týden, dnes taneční (R5)
- malujeme, vyrábíme ozdoby, říkáme si říkadla, tancujeme (R6)
- tancování, malování, říkadla (R7)

Kategorie **Aktivity ve vězení aneb co nám dopřejí zdi věznice** mě velmi překvapila, vzhledem k programu zacházení tohoto oddělení (viz kapitola Výkon trestu odsouzených matek). Respondentka 1 totiž uvádí: „**Tak vlastně s ostatníma holkama si tu děláme každý den něco. Buď chvilku tancujem, jindy si zpíváme, malujeme a nebo učíme děti říkadla.**“ Respondentka 3 uvádí podobně: „**S dítětem se tu účastníme aktivit, které si tu společně domluvíme. Někdy pohybový kroužek, pak malování, zpívánky na chodbě.**“ Dále respondentka 2: „**Děláme tu jen výzdobu a takový recitační kroužek s holkama.**“ Respondentka 5 popisuje: „**Aktivity jsou většinou jednou denně celý týden. Dneska jsme udělali taneční.**“ Respondentky 4 a 7 vyjádřily podobné výpovědi jako respondentka 6, která uvádí: „**Aktivity s dítětem tu**

*děláme všichni společně, většinou **tancujeme, malujeme, vyrábíme ozdoby, říkáme si říkadla, nebo tancujeme s Dádou.***“

Kategorie č. 7: Celkové hodnocení daných aktivit

Kód 7:

- nás baví, děláme to samy pro děti, obyčejné, spontánní, děti jsou nadšené (R1)
- kvalita na nic, žádné vedení, o vše si musíme říkat (R2)
- děti to baví, kvalita žádná, děláme je samy (R3)
- pořád dokola stejné, kvalita slabá, málo podmětů (R4)
- kvalita nic moc, děti to baví (R5)
- pořád stejné, kvalita žádná (R6)
- málo pomůcek, kvalita nic moc, musíme si o všechno říkat (R7)

V kategorii **Celkové hodnocení daných aktivit** se respondentky nejvíce zaměřují na kvalitu aktivit a jejich hodnocení. Respondentka 1 uvádí: *„Tak je to **spontánní a obyčejné, ale děti jsou nadšené a my se alespoň nějak zabavíme. Aktivita nás baví, děláme to samy a pro děti. Vychovatelka s námi nic nedělá a žádnou aktivitu nevede. Je furt zavřená u sebe.**“* (kód 8) Dle týdenního plánu aktivit programu zacházení (Příloha č. 5: Týdenní plán aktivit programu zacházení matek nezletilých dětí) má stanovené činnosti vést vychovatel. Z výpovědí respondentek je ale zřejmé, že tomu tak není. To potvrzuje i respondentka 2: *„Kvalita aktivit je **na nic, žádné vedení, nové věci, o vše si musíme říkat. U aktivit bych čekala větší zápal, nějaké vedení vychovatelem.**“* Velmi zajímavým přínosem je výpověď respondentky 6: *„No tak kvalita není žádná, prostě si hrajeme s dětma. Aktivita děláme **pořád stejné, myslím, že se shodneme, že by to chtělo nápad ze strany vychovatele, ale to asi nic. Umí tak maximálně pohoupat děti na katru.**“* Ještě zde zvedu výpověď respondentky 4: *„Aktivity jsou **pořád dokola stejné, co si nevymyslíme, to nemáme. Kvalita je slabá, je tu málo podmětů.**“* a respondentky 7: *„U aktivit je **málo pomůcek, chtělo by to nové věci a hlavně nemuset si o všechno říkat. A kvalita? Tak nic moc.**“* Výpovědi ostatních respondentek jsou podobné.

Kategorie č. 8: Negativní pohled na vychovatele

Kód 8:

- zavřená u sebe, vycházím s ní nic moc, dělá mezi námi rozdíly, povrchní, je pro mě zaměstnancem, prudičem (R1)
- jen zaměstnanec, moc ne vycházím (R2)
- je pomocníkem, důvěřuji mu, vycházím dobře (R3)
- vycházím, neprojevil moc ochoty, jen zaměstnanec (R4)
- vycházím špatně, nedá se jí věřit, arogantní, jen zaměstnanec až nepřítel (R5)
- vycházím celkem dobře, nevadí mi, vychází vstřícně, je rádce, mohla by se nám víc věnovat (R6)
- jen zaměstnanec, ne vycházím s ní, arogantní, nedá se jí věřit, nespravedlivá (R7)

V kategorii **Negativní pohled na vychovatele** se respondentky zaměřily na vlastnosti vychovatele a postoj k němu. Respondentka 1 uvedla velmi zajímavý názor: „*S vychovatelem vycházím nic moc. Jsem ráda, že tu je, když potřebuju něco pro dítě, ale jinak si nás moc nevšímá a nám to vyhovuje. Se svýma problémama bych za ní nikdy nepřišla, protože pak slyšíte, jak to vykládá dál. Dělá mezi námi rozdíly a je povrchní. Vychovatel je pro mě zaměstnancem a prudičem. Pořád na mně něco vidí. Nebudete jí to dávat číst?*“ Dále následovalo opětovné ujištění respondentky, že celý rozhovor je anonymní a slouží pouze pro účely mé práce. Respondentka 2 popisuje: „*Vychovatel je pro mě jen zaměstnanec. S vychovatelem moc ne vycházím, radši bych kdyby tu nebyla, ale osobní problém s ní nemám.*“ Respondentka 5 má podobný názor: „*S vychovatelem vycházím špatně a nejradši bych ji vyměnila. Nedá se jí věřit a chová se dost arogantně, dává to sežrat. Je pro mě zaměstnanec až nepřítel.*“ Podobně respondentka 7: „*Vychovatel je jen zaměstnanec, kterýho potřebuju, jen když chci něco pro dítě. S vychovatelem vůbec ne vycházím. Je arogantní a nedá se jí věřit a je nespravedlivá. Na každou z nás se kouká jinak a jinak se chová.*“ Respondentka 4 projevila o něco pozitivnější názor: „*S vychovatelem vycházím. Většinou ho nechci otravovat a chci si to dělat po svém. Navíc nikdy neprojevil moc ochoty.*“ Respondentky 3 a 6 mají ryze pozitivní komentář: „*Je pro mě pomocníkem a důvěřuju mu. S vychovatelem vycházím dobře*

a jsem ráda, že je poblíž, kvůli dítěti.“; „S vychovatelem vycházím celkem dobře. nevadí mi. Snaží se vyjít vstříc. Je to rádce...když potřebuju něco zařídit, poradí, jen by se nám mohla víc věnovat.

Kategorie č. 9: Výhody oddělení

Kód 9:

- můžu tu mít dítě, chodíme častěji ven, můžeme se účastnit aktivit venku (R1)
- moje dítě, víc možností se dostat ven (R2)
- nevypadá to tu jako vedle, mám tu dítě (R3)
- zázemí, dítě u sebe, možnost posílání věcí pro dítě (R4)
- mám u sebe malého (R5)
- mé dítě (R6)
- volnější režim, kulturní aktivity, moje dítě (R7)

Tato kategorie se zabývá **výhodami oddělení** matek nezletilých dětí. Respondentky se shodují, že hlavní výhodou tohoto oddělení je pochopitelně možnost, mít u sebe své dítě. Další výhody uvedu konkrétně u každé z respondentek. Respondentka 1 popisuje: *„Tak já jsem ráda, že jsem tu. Můžu tu mít dítě. Můžeme chodit častěji ven a účastnit se aktivit venku. Taky to tu nevypadá jak v lochu.“* Respondentka 2 vidí též největší výhody v tom, že tu může mít své **dítě** a dále v tom, že má víc možností *„dostat se ven“*. Respondentka 3 říká, že: *„... to tu nevypadá jak vedle (myšleno prostředí výkonu trestu odsouzených žen) a mám tu dítě.“* Pro respondentku 4 jsou i jiné výhody: *„Máme s dítětem zázemí a můžu ho mít u sebe. Přítel mi sem může posílat věci pro dítě.“* Respondentky 5 a 6 uvedly jako výhodu možnost mít u sebe své **dítě**. Pro respondentku 7 je výhodou: *„...vojnější režim, hodně kulturních aktivit a hlavně moje dítě.“*

6.2.2 Diskuze výsledků

Trávení volného času před výkonem trestu respondentky (1 – 7) vlivem mateřské dovolené popsaly jako neustálou péči o dítě, jedna respondentka (R1) uvedla ještě péči o matku. Pouze respondentka (R4), která též byla před nástupem do

výkonu na mateřské dovolené mou otázku ohledně trávení volného času uchopila z jiné strany, což mě jako budoucího pedagoga volného času mile překvapilo. Úplně upustila názor ostatních respondentek, že mateřská dovolená zahrnuje pouze péči o dítě a popsala trávení volného času aktivně. Dokázala si najít čas sama pro sebe, ovšem ne na úkor svého dítěte a ve volném čase se věnovala cestování, sportování, hlavně cyklistice, společně s dítětem podnikala procházky a vídala se se svými přáteli. Domnívám se, že je to zdravý způsob trávení volného času, po psychické i fyzické stránce. Respondentka 3 podnikala alespoň se svým dítětem procházky a výlety a respondentka 7 ráda trávila čas na zahrádce. Je smutné, že ostatní respondentky (1, 2, 5, 6) i před mateřskou dovolenou svůj volný čas nijak aktivně netrávily a nedokázaly volný čas vhodně vyplnit. Proto se možná v poslední kategorii „*Výhody oddělení*“ tolikrát objevila výhoda častého navštěvování kulturních akcí. Mrzí mě, že mě tato spojitost nenapadla při samotných rozhovorech, protože bych se určitě doptala na to, zda respondentky mrzí, že neměly odvahu, motivaci nebo vůli se některých kulturních akcí zúčastnit z vlastní iniciativy na svobodě.

S tím souvisí i následující kategorie *Účast na zájmových aktivitách před VTOS*, kde se opět ukázalo, že respondentky buď vlivem mateřské dovolené neměly čas na zájmové aktivity nebo se jich jednoduše nezúčastňovaly. Opět pouze respondentka 4 střídala sportovní aktivity a účastnila se spolu se svým dítětem cvičení pro děti „*fitbaby*“ Pouze cvičení s dítětem uvedla též respondentka 1, u obou respondentek to považují za velmi kladné. Sportovní zájmovou aktivitu – taneční kroužek uvedla respondentka 5. Účastnila se jí se svými přítelkyněmi před nástupem na mateřskou dovolenou. Účast na zájmových aktivitách podle mě ale není to nejdůležitější. Každý tento druh společných placených aktivit rád nemá, ale je potřeba volný čas příznivě vyplnit například nekomerčními aktivitami, které člověku přináší radost a uvolnění.

Kategorie *Volný čas ve vězení* a *Čas sama pro sebe až po usnutí dítěte* spolu úzce souvisí. Respondentky kolektivně uvedly, že čas samy pro sebe mají jen tehdy, když usne své dítě a to bývá jen večer. Když totiž dítě usne po obědě, tak plní své závazky (viz Výkon trestu matek nezletilých dětí) nebo se věnují domácím pracím (mytí nádobí, praní, žehlení atd.) Večer tedy mají chvíli čas pro sebe a to rády vlivem náročného dne relaxují. Když zbyde kousek energie, tak si rády společně povídají, koukají na TV, píší dopisy, luští křížovky nebo si čtou. Respondentky 6 a 7 se rády

věnují malováním a výzdobou tohoto oddělení. Vím, že chod tohoto oddělení je uzpůsoben tomu, aby se matky naučily o své dítě pečovat a osvojily si celodenní péči o dítě, ale přesto si myslím, že je škoda, že zde nemají možnost účastnit se nějaké zájmové aktivity bez svého dítěte, jakož tomu může být na svobodě, kde může dítě pohlídat přítel/manžel, příbuzní, kamarádka. Domnívám se, že by respondentky uvítaly tuto možnost, například alespoň jednou týdně zúčastnit se nějaké zájmové aktivity.

Kategorie *Aktivněji trávený volný čas* se věnuje tomu, zda respondentky trávily volný čas aktivněji na svobodě nebo ve vězení. Objevily se zde výpovědi týkající se aktivnějšího trávení volného času na svobodě, např. respondentka 1 uvedla: „*Aktivněji rozhodně venku.*“ a výpovědi, které hodnotí trávení volného času vlivem mateřské dovolené z hlediska aktivity shodně jak na svobodě, tak i ve vězení, např. respondentka 2: „*Nikde ho netrávím aktivněji, je to stejné.*“ Možnost aktivnějšího trávení volného času ve vězení se neobjevila. Zde se ale může promítat stejný problém jako ve kvantitativním výzkumném šetření. Nejsem si jistá, zda respondentky objektivně vnímají rozdíl mezi aktivním a pasivním trávením volného času. Aktivněji pro respondentky může znamenat sledování televize doma na gauči.

Kategorie *Aktivity ve vězení a Celkové hodnocení aktivit* mě velmi překvapily. V programu zacházení tohoto oddělení jsou totiž uvedeny tři aktivity, které by na tomto oddělení měly probíhat pod vedením vychovatele (viz příloha). Bohužel z výpovědí respondentek se dozvídáme, že tomu tak není. Žádné řízené aktivity zde neprobíhají. Pouze po společné domluvě respondentek zde dochází ke spontánním činnostem realizovaným pro děti, např. tancování, malování, říkání si básniček a říkadel, vyrábění ozdob pro toto oddělení atd. Respondentky se shodují, že je aktivity baví a že děti jsou nadšené, ale vadí jim, že kvalita aktivit je slabá. Uvítaly by profesionální vedení a hlavně nové podmínky. Chtěly by se pomocí vychovatele zdokonalovat, obzvláště když nemají přístup k většímu množství literatury s touto tematikou nebo internet. „*Vychovatelka s námi nic nedělá a žádnou aktivitu nevede. Je furt zavřená u sebe,*“ uvedla respondentka (1) „*U aktivit bych čekala větší zápal, nějaké vedení vychovatelem,*“ uvedla další respondentka (2). *Aktivity děláme pořád stejné, myslím, že se shodneme, že by to chtělo nápad ze strany vychovatele, ale to asi nic. Umí tak maximálně pohoupat děti na katru.*“ (respondentka 6). Jiný pohled na tento problém může být takový, že na svobodě pro

odsouzené nebude nikdo organizovat aktivity a že to zde mají zvládat samy, tak jak tomu bude na svobodě. Já s tímto názorem nesouhlasím. Domnívám se, že respondentky nemusí pocházet z úplných nebo funkčních rodin, a tak nemusely mít možnost osvojit si správné nebo alespoň nějaké herní činnosti s dětmi. Právě proto se domnívám, že by vychovatel měl těmto matkám ukázat cestu a „vybavit“ je pomyslným zásobníkem nejen her, ale i možností, co s dětmi realizovat. Nehledě na to, že program zacházení stanovuje tým odborníků a ti určitě moc dobře vědí, co dělají a proč program zacházení nastavili tak, jak je stanoven.

Kapitola *Pohled na vychovatele* se dle mého názoru těžko hodnotí. Názory respondentek mohou vycházet z jedné špatné zkušenosti nebo bezdůvodné křivdy. Domnívám se, že tato oblast je hodnocena respondentkami až příliš subjektivním pohledem. Obecně se dá říci, že některé respondentky (4) s vychovatelem nevychází, jeho přístup hodnotí arogantně a nechtějí s ním cokoli mimo potřeb dítěte řešit, jelikož tvrdí, že si to vychovatel nenechává jen pro sebe, ale rozebírá to s dalšími nepověřenými zaměstnanci. Uvedly, že vychovatel je pro ně jen zaměstnancem a v jednom případě dokonce nepřitelem. Tento negativní vztah k vychovateli ale může pramenit z toho, že vychovatelka je zhruba ve věku matek nebo tchýní odsouzených a je možné, že respondentky vychovatelku vnímají například jako svou matku, ke které nemusely mít kladný vztah nebo dokonce jako svou tchýni, která jim při každé příležitosti nezapomněla říci, že něco dělají špatně. Respondentka 3 uvedla, že s vychovatelem celkem vychází, ale že neprojevil moc ochoty při řešení problémů. Z toho pouze pro jednu respondentku (6) je vychovatel rádcem, ale zároveň uvádí, že by se jim mohl více věnovat. Zde to může ve vztahu k matkám nebo tchýním být právě naopak.

Mezi hlavní výhody tohoto oddělení respondentky na prvním místě uvedly možnost mít u sebe své dítě. Dále se objevovaly možnosti spojené s volnějším režimem tohoto oddělení a možnost účastnit se často kulturních aktivit, pořádaných na svobodě. Zajímavé byly též výroky „*nevypadá to tu jak v lochu; jak vedle*“ . Jednou se objevila možnost „*přítel mi sem může posílat věci pro dítě*“. Zde se dá polemizovat nad tím, zda respondentky chtějí být na tomto oddělení kvůli možnosti mít u sebe své dítě, nebo zda jsou zde účelně, protože vidí jisté výhody tohoto oddělení. Při rozhovoru s respondentkami jsem si všimla, že při uvádění daných výhod své dítě uvedly až jako poslední a barvitě vykládaly o jiných výhodách nebo

naopak svoje výroky směřovaly neustále k potřebám dítěte. Po pár minutách rozhovoru se z výroků každé respondentky dalo subjektivně vyčíst, zda jsou pro ni prioritou výhody nebo dítě samotné.

7 ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na téma výkonu trestu odnětí svobody s akcentem k trávení volného času ve výkonu trestu. Pozornost byla soustředěna k ženám a matkám s ohledem na přítomnost vlastních dětí v průběhu výkonu trestu. Cílem této bakalářské práce bylo popsat a analyzovat volný čas v kontextu trestu odnětí svobody a zjistit, jaké mají ženy a matky zkušenosti s trávením volného času ve výkonu trestu odnětí svobody. Bylo využito kombinace kvantitativní a kvalitativní výzkumné strategie.

Zaujalo mě, jak Mezník aj. (1995, s. 59) vysvětluje hlavní rozdíl ve výkonu trestu odsouzených žen: „*Reakce žen na uvěznění je jiná, než u mužů. Pro většinu mužů vězení neznamena bezprostřední ohrožení aspektů jejich života. v mnoha případech jejich vztahy k manželkám, družkám, dětem, rodičům i přátelům vytrvají a přežijí odloučení. Rodinné vazby žen vězení téměř vždy výrazně narušují či dojde k jejich úplnému rozpadu. Pověst žen propuštěných z vězení je mnohem horší než pověst mužů ve stejné situaci. Ženy prožívají tíživější výkon trestu, omezení na svobodě, absenci citových vazeb a vztahů, odloučení od dětí, rodičů. Ženina pověst je mnohem více poškozena, než pověst mužů. Ženy přicházejí o víc a potýkají se rovněž s většími traumaty, depresemi, citovou a sociální deprivací.*“ Tyto rozdíly se staly hlavním důvodem zaměření mé práce na výkon trestu odsouzených žen a matek s akcentem k trávení volného času, jelikož se domnívám, že vhodným trávením volného času lze negativní důsledky uvěznění zmírnit.

Konkrétně jsem si k výkonu žen kladla tyto otázky: *Mění se s nástupem do výkonu trestu odnětí svobody volný čas z pasivního na aktivní? Jsou spokojené s nabídkou volnočasových aktivit. Souvisí přístup vychovatele s účastí na volnočasových aktivitách? Je možné chování odsouzených při plnění programů*

zacházení označit za účelné či nikoli? Je nabídka volnočasových aktivit situována spíše odborným směrem nebo převažují aktivity společensky vhodné pouze pro ženy?' Obecně mohu říci, že respondentky subjektivně volný čas ve vězení nepovažují za aktivněji trávený (67%), jak už se ale zmiňují v diskuzi výsledků, nedomnívám se, že respondentky vidí střízlivě rozdíl mezi pasivním a aktivním trávením volného času. To by se mohlo stát jedním z dalších cílů vychovatelů. Spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit potvrdilo „pouze“ 56%. Přitom se domnívám, že nabídka volnočasových aktivit je široká (Příloha č. 6: Přehled všech aktivit realizovaných ve věznici) a že věznice v kraji Vysočina je velmi pokroková a snaží se odsouzeným nabídnou co možná nejvíce dostupných činností a možností k trávení volného času. Problémem je ovšem personální zajištění a finanční prostředky. Všechny nabízené aktivity neprobíhají ve všech odděleních, hlavně z důvodu bezpečnosti. To je důvodem toho, proč respondentky v oblasti nápadu na otevření nové aktivity či činnosti často uváděly činnosti, které věznice už nabízí (pouze však na určitém oddělení). Nepotěšilo mě ovšem, že se potvrdila hypotéza ohledně největší motivace odsouzených k volnočasovým aktivitám. 69% respondentek by totiž setrvalo v aktivitě, která pro ně není nejvhodnější, za účelem kázeňské odměny. Tuto hypotézu ověřila i otázka týkající se největší motivace. Bohužel 50% respondentek považuje za největší motivaci právě kázeňskou odměnu. Tento výsledek považuji za velice negativní a toto zjištění poněkud vybízí k zamyšlení se nad programy zacházení. K čemu je vlastně snaha odborníků, když pomocí programu zacházení lze získat odměnu a tak úplně ignorovat hlavní poslání nebo účel programu zacházení? Předpoklad, že přístup vychovatele souvisí s účastí na volnočasových aktivitách byl dle očekávání potvrzen (89%). Výsledky výzkumného šetření ohledně vychovatele mě též velmi překvapily. Je poněkud smutné, že vychovatel kvůli byrokratickým povinnostem nemá na odsouzené tolik času, kolik by bylo potřeba. Proto si myslím, že by bylo zajímavé provést výzkumné šetření, které by ukázalo, jak naopak vychovatelé vidí volný čas odsouzených žen a z jejich výpovědí by byly jistě získány cenné informace, které by mohly pomoci k rozvoji věznice nebo celého vězeňství. To považuji za možnosti dalšího výzkumného směřování zpracovaného tématu. Dále jsem se zabývala nabídkou volnočasových aktivit z hlediska odbornosti. 63% respondentek potvrzuje nízké zastoupení odborných aktivit a je podmíněné, že projeví zájem o cizí jazyky.

Dalším cílem bylo zjistit, jak tráví svůj volný čas odsouzené matky nezletilých dětí. Bylo zjištěno, že volný čas samy pro sebe mají minimální a že nemají moc možností, jak ho smysluplně vyplnit nebo uspokojit své potřeby v této oblasti. Čas který jim zbyde po splnění všech povinností souvisejících s péčí o dítě lze hodnotit jako pasivní. To potvrzuje výpověď respondentky (1): „*Tak celý den se tu staráme o dítě, takže moc volného času není, ale když ho uspím, tak se jdu chvíli koukat na telku nebo si povídám s ostatními. Někdy, když se mi nikam nechce, tak si čtu na pokoji.*“ Jistě dalším zajímavým výzkumným šetřením by bylo zjistit, zda toto specializované oddělení přináší to, proč bylo vlastně zřízeno. Zda odsouzené z tohoto oddělení odchází s novými zkušenostmi, životním stylem a hlavně s denním režimem a osvojenými činnostmi, které jsou důležité pro další výchovu a rozvoj dítěte.

Nejen kvůli této práci, ale i kvůli svému velkému zájmu o problematiku českého vězeňství, jsem se zúčastnila odborné stáže ve věznici v kraji Vysočina. Byl to velký přínos při psaní této bakalářské práce, ale i velkým přínosem pro mě jako člověka. Velice si vážím toho, že mi tento zážitek a hlavně zkušenost byla umožněna. Dovoluji si říci, že bez této stáže by práce neměla hodnotu, protože jsem měla úplně jiné představy, než byla realita. Ochetní, vstřícní a profesionální zaměstnanci Vězeňské služby ČR (zejména vychovatelé) mi byli nápomocni při realizaci výzkumného šetření a umožnili mi reálný pohled na české vězeňství. Prostředí dané věznice bylo nezapomenutelné. Práce by mohla být přínosem zejména vychovatelům pracujícím v oblasti vězeňství a obecně všem pedagogům volného času.

Limitem kvalitativního výzkumného šetření byl počet odsouzených matek nezletilých dětí, proto se výsledky výzkumného šetření týkají pouze sedmi matek. Dalším limitem stanovuji ochotu respondentek daného oddělení a obširné výroky některých respondentek.

Limitem kvantitativní výzkumného šetření bylo 100 respondentek. Dále některé nesmyslné výroky respondentek u možnosti *jiné* též neoznačené některé odpovědi u daných otázek.

Na závěr konstatuji, že jsem stanovené cíle splnila.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy, zákony a vyhlášky

1. Evropská vězeňská pravidla. Doporučení Rady Evropy č. R (87) 3.
2. Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou
3. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.
4. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
5. Zákon č. 169/1999 Sb., o Výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.
6. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
7. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, v platném znění.

Použitá literatura

1. ADAMOVI, Martina. *Význam vzdělávání a volnočasových aktivit v resocializaci odsouzených*, Hradec Králové, 2007. Diplomová práce. Univerzita Hradec králové. Pedagogická fakulta. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Iva JEDLIČKOVÁ.
2. BAJCURA, Lubomír. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999, 159 s. ISBN 80-7169-555-6.
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vendula Hlavatá. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
4. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
5. HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, 183 s. ISBN 80-86708-30-6.

6. HANUŠ, Bohuslav. Primární základy penologie. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2005, 95 s. ISBN 80-86723-14-3.
7. HENDRYCH, Igor. Vybrané kapitoly z penologie. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2010, 73 s. ISBN 978-80-7248-574-1.
8. HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
9. KALVODOVÁ, Věra. Trest odnětí svobody na doživotí. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 1995, 92 s. ISBN 80-210-1197-1.
10. LEBEDOVÁ, Zuzana. Pohled na základní vývojové potřeby člověka z hlediska Pessó-Boyden terapie – začleněno do ošetrovatelského procesu. In M. Šamánková a kol. *Lidské potřeby ve zdraví a nemoci z hlediska ošetrovatelského procesu*. Praha: Grada, 2011.
11. MEZNÍK, Jiří, Věra KALVODOVÁ a Josef KUČHTA. Základy penologie. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 74 s. ISBN 80-210-1248-x.
12. PAUKERTO VÁ, J.; SOCHŮREK, J.: Penitenciární psychologie. Stráž pod Ralskem: IVVS, 2002.
13. PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času. Vyd. 2. Praha: Portál, 1999, 229 s. ISBN 80-7178-569-5.
14. PESSO, Albert, Diane BOYDEN-PESSO a Petra VRTBOVSKÁ. *Úvod do Pessó Boyden System Psychomotor: PBSP jako terapeutický systém v kontextu neurobiologie a teorie attachmentu*. 1. vyd. Praha: Sdružení SCAN, 2009, 210 s. ISBN 9788086620152.
15. RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 125 s. ISBN 978-80-7435-264-5.
16. RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 184 s. ISBN 978-80-7435-378-9.
17. SKOŘEPOVÁ, Lada. Sociální pracovník a jeho vliv na život odsouzených. Hradec Králové, 2001. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Ústav sociálních studií. Vedoucí práce Pavel VACEK.
18. SOCHŮREK, Jan. Kapitoly z penologie. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 77 s. ISBN 978-80-7372-204-3.
19. SOCHŮREK, Jan. Úvod do penologie. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007 [i.e. 2008], 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6.

20. SPOUSTA, Vladimír et al. Teoretické základy výchovy ve volném čase: úvod do studia pedagogiky volného času. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.
21. Srov. BAJCURA, Lubomír. Pomoc mentálně postiženým ve společnosti a ve věznici. In: *Mentálně postižení pachatelé. Podklady k diagnostice a zacházení se specifickou skupinou vězňených osob*. Příloha časopisu České vězeňství č. 6/2005, s. 23.
22. VAŠUTOVÁ, J. Kvalifikační předpoklady pro nové role učitelů. In Walterová, E. (Ed.) *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém. (1. díl)*. Praha : PdF UK, 2001, 166 s. ISBN 80-7290-059-5.
23. VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMĚKAL. Základy pedagogiky volného času. Brno: Paido, 1995, 176 s., [9] s. příl. ISBN 80-901737-9-9.
24. Vězněné ženy ve světě: soubor materiálů a dokumentů. Přeložil Otakar Michl. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2005, 88 s.

Elektronické zdroje

1. Aplikace.msmt.cz. Volný čas a prevence u dětí a mládeže. [online]. 8.3.2015 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/Volnycas.pdf>
2. Informační příloha Archy – zpravodaje o výchově a využití volného času a mládeže. *Revidovaná Evropská charta participace mladých lidí na místním a regionálním životě*. [online]. Praha. Česká rada dětí a mládeže. [2015-02-01] Dostupné z: <http://crdm.cz/casopis-archa/priloha-archy-52012/>
3. Oficiální webové stránky Vězeňské služby České republiky [online]. [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: www.vscr.cz
4. Pessó, A. *Introduction to Pessó System/Psychomotor*. [online] 1984. [cit. 2015-03-15] Dostupné z: <http://www.pbsp.com>

9 SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Tabulka č.1 – Možnosti diferenciacie odsouzených	27
Tabulka č. 2 - Rozdíly výkonu trestu v jednotlivých typech věznic	30
Graf č. 1: Věk respondentek (Zdroj: vlastní)	52
Graf č. 2: Rodinný stav (Zdroj: vlastní)	53
Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání (Zdroj vlastní)	54
Graf č. 4: Délka trestu (Zdroj: vlastní)	54
Graf č. 5: Zařazení ve VTOS (Zdroj: vlastní)	55
Graf č. 6: Aktivní trávení volného času (Zdroj: vlastní)	56
Graf č. 7: Trávení volného času před VTOS (Zdroj: vlastní)	57
Tabulka č. 3: Volný čas před VTOS – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)	58
Graf č. 8: Trávení volného času ve VTOS (Zdroj: vlastní)	59
Tabulka č. 4: Volný čas ve VTOS – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)	59
Graf č. 9: Spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit (Zdroj: vlastní)	61
Graf č. 10: Spokojenost s kvalitou volnočasových aktivit (Zdroj: vlastní)	62
Tabulka č. 5: Spokojenost s kvalitou volnočasových aktivit – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)	62
Graf č. 11: Nápad na otevření nového kroužku nebo nápady k trávení volného času (Zdroj: vlastní)	63
Graf č. 12: Motivace účasti na volnočasových aktivitách (Zdroj: vlastní)	64
Tabulka č. 6: Největší motivace – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)	65
Graf č. 13: Setrvání v nezábavné aktivitě za účelem kázeňské odměny (Zdroj: vlastní)	65
Graf č. 14: Placení nebo přispívání na volnočasové aktivity (Zdroj: vlastní)	66

Graf č. 15: Účast na volnočasových aktivitách souvisí s přístupem vychovatele (Zdroj: vlastní)	67
Graf č. 16: Vlastnosti vychovatele- absolutní četnost (Zdroj: vlastní)	68
Graf č. 17: Vychovatel je pro mě: – absolutní četnost (Zdroj: vlastní)	69
Tabulka č. 7: Vychovatel je pro mě: – jiné (Zdroj: vlastní, vytvořeno v programu SPSS)	70
Graf č. 18: S vychovatelem vycházím: (Zdroj: vlastní)	70
Graf č. 19: Odmítnutí aktivity kvůli přístupu vychovatele (Zdroj: vlastní)	71
Graf č. 20: Převaha aktivit (Zdroj: vlastní)	72
Graf č. 21: Nízké zastoupení odborných aktivit (Zdroj: vlastní)	73

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Denní režim odsouzených žen

Příloha č. 2: Týdenní plán aktivit programu zacházení odsouzených žen - ostraha

Příloha č. 3: Ukázka programu zacházení matek nezletilých dětí

Příloha č. 4: Ukázka hodnocení programu zacházení matek nezletilých dětí

Příloha č. 5: Týdenní plán aktivit programu zacházení matek nezletilých dětí

Příloha č. 6: Přehled všech aktivit realizovaných ve věznicí

Příloha č. 7: Přehled akcí, aktivit, programů a rukodělných prací

Příloha č. 8: Dotazník předkládaný ženám ve výkonu trestu odnětí svobody

Příloha č. 9: Přehled nápadů na otevření nového kroužku (program SPSS)

Příloha č.10: Ukázka rozhovoru s respondentkou 1

ČASOVÝ ROZVRH DNE

Pondělí až pátek

03.30		budíček- vnitřní pracoviště KUCHYŇ ranní směna
04.00		zahájení pracovní doby vnitřní pracoviště KUCHYŇ ranní směna
04.30		budíček- nestřežené pracoviště JIPOCAR a LION Products ranní směna
04.30	- 05.05	osobní hygiena, snídaně pracoviště JIPOCAR a LION Products
05.10	- 05.20	prověrka početního i jmenného stavu odsouzených odjíždějících na nestřežené pracoviště JIPOCAR a LION Products a odjezd – ranní směna
05.00		budíček- vnitřní pracoviště KUCHYŇ denní směna
05.30		zahájení pracovní doby vnitřní pracoviště KUCHYŇ denní směna
06.00		budíček
06.05		fyzická početní prověrka stavu
06.05	- 06.15	osobní hygiena
06.15	- 09.00	snídaně, výdej léků, úklid ubytoven
07.00		zahájení pracovní doby vnitřních pracovišť
07.30		zahájení výuky ŠVS
07.45		prověrka početního i jmenného stavu a odjezd nestřeženého pracoviště AR-Kovo
08.00	- 10.50	aktivity PZ, osobní volno
08.20	- 10.45	vycházky (dohled, dozor, oddělení pro výkon trestu mladistvých žen)
09.10	- 10.10	vycházky (ostraha, zvýšená ostraha, TPN C2/2 + C3/1)
10.10		ukončení pracovní doby vnitřní pracoviště KUCHYŇ ranní směna a zahájení pracovní doby vnitřní pracoviště KUCHYŇ odpolední směna
10.30	- 14.00	výdej oběda, výdej léků
11.00		ukončení pracovní doby vnitřní pracoviště Třídírna odpadu
12.00	- 13.00	vycházky (vnitřní pracoviště vnitřní režie – sklad při DE)
12.40	- 12.55	prověrka početního i jmenného stavu odsouzených odjíždějících na nestřežené pracoviště LION Products a odjezd – odpolední směna
13.00	- 17.55	aktivity PZ, osobní volno
13.00	- 16.00	vycházky (dohled, dozor, oddělení pro výkon trestu mladistvých žen)
14.00		ukončení pracovní doby vnitřní pracoviště KUCHYŇ denní směna
14.15		příjezd nestřeženého pracoviště Lion Products ranní směna
14.30		ukončení pracovní doby vnitřní pracoviště CARBODY, vnitřní režie
14.50		ukončení výuky ŠVS
15.00	- 16.00	vycházky (ostraha, zvýšená ostraha, výstupní oddělení ostraha, TPN C2/2 + C3/1, nástupní oddělení)
16.30	- 19.00	večeře, výdej léků
17.00		příjezd nestřeženého pracoviště AR-Kovo
18.00	- 18.15	fyzická početní prověrka stavu
18.15	- 19.30	aktivity PZ, osobní volno
18.50		příjezd nestřeženého pracoviště JIPOCAR
19.00		ukončení pracovní doby vnitřní pracoviště KUCHYŇ odpolední směna
19.00	- 20.00	vycházky (ods. z nestřeženého pracoviště JIPOCAR, AR-Kovo,)
19.30		večeřka - pracoviště KUCHYŇ ranní směna před pracovním dnem
19.30	- 20.10	osobní volno, sledování televizních pořadů (dle jednotlivých PSVD), úklid, osobní hygiena, příprava na večeřku
20.00		ukončení pracovní doby vnitřní pracoviště vnitřní režie – sklad při DE
20.00	- 20.15	prověrka početního stavu
20.30		večeřka - nestřežené pracoviště JIPOCAR a LION Products ranní směna před pracovním dnem
21.00		večeřka - pracoviště KUCHYŇ denní směna před pracovním dnem
21.30		příjezd z nestřeženého pracoviště Lion Products odpolední směna
22.00		večeřka

V krizovém oddělení jsou realizovány vycházky v čase určeném službu konajícím příslušníkem dozorní služby v rozsahu nejméně jedné hodiny.

TÝDENNÍ PLÁN AKTIVIT PROGRAMU ZACHÁZENÍ

Týden: 4

od 19.01.2015 do 25.01.2015

OSTRAHA							
	pondělí	úterý	středa	čtvrtek	pátek	sobota	neděle
základní kosmetická péče				9.00 - 10.00			
kondiční cvičení	16.30-17.30						kult. místnost C1/2 tělocvična (hráště)
ruční tvořivost				16.30 - 17.30			
kondiční cvičení a hry				15.15 - 16.15			kult. místnost C1/3 tělocvična (hráště)
kroužek vyšívání				15.30 - 16.00			kult. místnost C2/5
kroužek ruční práce							
kondiční cvičení							kult. místnost C1/4 tělocvična (hráště)
kroužek ruční práce				9.00 - 10.00			kult. místnost C2/4 tělocvična (hráště)
kondiční cvičení		15.30-16.30					
dekorace ze zbytkového materiálu		13.00 - 15.00					kult. místnost C2/3

Zpracoval: spec. ped. Mgr.

16.1.2015

Schválil: vrchní komisař VOVVaT mjr. Bc.

Příloha č. 3: Ukázka programu zacházení matek nezletilých dětí

**Program zacházení ve VTOS
aktualizace**

Kód vězně:

Příjmení:

Jméno:

	Cíle programu	celodenní péče o dítě pomocí zapojení do stálých aktivit posilovat citovou vazbu a formovat osobnost syna posilovat pracovní návyky v souvislosti s celodenní péčí o syna udržet kontakty s rodinou
1.	Pracovní aktivity pracovně nezařadit	pomocné a úklidové práce vyplývající z celodenní péče o dítě
2.	Vzdělávací aktivity Studuje ŠVS: ne Počet hodin studia na ŠVS: 0,00	-----
3.	Speciálně výchovné aktivity	skupinové psychoterapeutické konzultace sociálně právní poradenství Motivační kurz S_ANIMA do 30.9.2014
4.	Zájemové aktivity	říkáme si, orientujeme se, poznáváme cvičení matek s dětmi výtvarné činnosti
5.	Oblast utváření vnějších vztahů	písemný kontakt a návštěvy rodinných příslušníků

Přifazené aktivity

Kód aktivity	Typ aktivity	Název aktivity
VT-S	speciálně výchovné	Skupinové psychoter.konzultace
VT - S	speciálně výchovné	sociálně právní poradenství
VT - Z	zájemové	Cvičení matek s dětmi
VT - Z	zájemové	Výtvarné činnosti
VT - Z	zájemové	Říkáme si, orientujeme se, poz.

Tento program zacházení jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum	..... podpis odsouzeného
datum	..... podpis speciálního pedagoga
Schvalují:	..... podpis ŘV /I.ZŘV

.....
 Jméno a příjmení odsouzené

Vyhodnocení programu zacházení

Datum	Obsah sdělení	Jméno, funkce, podpis, oddělení, V/VV
1. 12. 2014	<p style="text-align: center;"><u>Hodnocení plnění programu zacházení za období od 29. 09. 2014 do 29. 11. 2014</u></p> <p>Základní údaje: Odsouzená á byla v hodnoceném období umístěna s dcerou stále na specializovaném oddělení pro výkon trestu matek s nezletilými dětmi. Dcera Štěpánka hospitalizována v ON Havl. Brod od 6.11. - 10. 11. 2014</p> <p>Cíle programu zacházení: Celodenní péče o dceru, posilování emocionálních vazeb – plní o dceru vzorně pečuje, emocionální vazby jsou posilovány soustavnou a pečlivou péčí o dceru, docházkou a činností ve stanovených aktivitách, četba, pohyb. Zapojením do stálých aktivit formovat osobnost dítěte:- plní –docházka do jednotlivých aktivit je pravidelná. Matka s dcerou se do kolektivní práce se zapojuje, dcera je mezi dětmi veselá, hraje si. Odloučení od matky dcera zvládá dobře. Posilovat pracovní návyky:- plněno, v hodnoceném období vykonávala závazkovou činnost na oddělení. Na přípravě stravy pro děti se podílí dle stanoveného harmonogramu od 11. 3. 2014. Udržet kontakt s rodinou:- plní formou pravidelné korespondence s dcerou, nepravidelně se synem a bratrovou rodinou. Pravidelných povolených telefonních hovorů a návštěv s rodinou využila. S manželem ani s otcem dítěte v kontaktu nebyla. Pracovní aktivity: Úklidové a pracovní povinnosti vyplývající z péče o dítě odsouzená vykonává v požadované kvalitě, postačuje běžná kontrola. V celém hodnoceném období vykonávala závazkovou činnost na oddělení, v měsíci říjnu 2014 uklid kuchynky ubytovny B1/2, uklid a třídění odpadu a listopad 2014 mytí rezoňů a úklid kočárkárny po oba měsíce uklid části vycházkového dvora. Odvedená práce, byla v hodnotícím období vždy v požadované kvalitě. Ochotně pracuje ve skleníku a na pozemku, pečuje o květiny (venku). Na přípravě stravy pro děti se podílí dle stanoveného harmonogramu od 11. 3. 2014, není negativních připomínek ze strany zaměstnanců kuchyně. Vzdělávací aktivity: Nestanoveny Speciálně výchovné aktivity: Dle potřeby využívá péči sociální pracovnice v rámci pravidelného sociálně právního poradenství. Stejným způsobem využívá skupinových psychoterapeutických konzultací při pravidelných návštěvách psychologů věznic. V rámci komplexní péče o dítě konzultuje odsouzená zdravotní problémy s dětskou zdravotní sestrou, lékařem, či pracovníky SpO. V období od 18. 9. 2014 do 30. 9. 2014 absolvovala speciálně výchovnou aktivitu - Motivační kurz pro odsouzené ženy S_ANIMA, projekt Národního centra pro rodinu, Brno - podpora osob před a po propuštění z výkonu trestu k rovnému zapojení na trhu práce. Zájimové aktivity: S dcerou pravidelně dochází do dětských, zájmových aktivit – kroužků cvičení matek s dětmi, výtvarných činností, říkáme si, orientujeme se a poznáváme a hudební aktivity. V průběhu těchto činností s dcerou spolupracuje do přípravy a organizace aktivit se zapojuje. Odsouzená je šikovná a nápaditá, je schopna zaujmout a zabavit všechny děti na oddělení a věst samostatně celou aktivitu. Útváření vnějších vztahů: Kontakt se svojí rodinou – dcerou - pravidelně, synem a celou bratrovou rodinou je formou nepravidelné korespondence, povolených tel. hovorů hlavně s dcerou a synem a pravidelných návštěv s dcerou. Pořádek a kázeň: V péči o dceru a v plnění pracovních povinností v souvislosti s péčí o dceru nemá odsouzená problémy. O dceru vzorně pečuje, udržuje ji v čistotě, stejně tak na ložnici udržuje vzorný pořádek. Uklid společných prostor je také bez připomínek. Dále je odsouzená nápomocna vychovatelce v organizačních záležitostech na ubytovně. Na specializovaném oddělení pro výkon trestu matek nezletilých dětí uplatňovány PSVD nejsou, požívají výhod I. PSVD. Pravidla stanovená na SpO v hodnotícím období dodržovala. Návštěva pracovnice OSPOD - realizována dne 1. 12. 2014 OSPOD Olomouc, pohovor proběhl bez problémů. Program zacházení: plní Kázeňská řízení a opuštění věznic ve VTOS celkem: Kázeňské odměny: 3x Kázeňské tresty: 0x Opuštění věznic: N - 2x , 1x § 19/8 – nerealizováno, PZ - 12x Doporučení k programu zacházení: nadále důsledně dodržovat pravidla stanovená na SpO. S hodnocením ods. seznámena: .....</p>	

TÝDENNÍ PLÁN AKTIVIT PROGRAMU ZACHÁZENÍ

SpO matky s dětmi od 19. 1. 2015 do 23. 1. 2015

Týden 4.

AKTIVITY	pondělí	útery	středa	čtvrtek	pátek	místo	konání
cvičení matek s dětmi			13.30-14.30			kult. místnost, tělocvična	
výtvarné činnosti		8.30-9.30				kulturní místnost	
říkáme si, orientujeme se, poznáváme				8.30-9.30		kulturní místnost	
zdravotní péče						kulturní místnost	
skup. psychotherapeutické konzultace				16.00-17.00		kulturní místnost, lož.	
soc. právní poradenství		13.00-14.00				kulturní místnost	

Průběžně na oddělení paní vychovatelka organizuje hry, soutěže, pohybová cvičení, procvičuje jemnou motoriku dětí, učí děti poznávat barvy, základy společenského chování, hygienických návyků a anatomii těla.

zpracoval: speciální pedagog

Mgr.

schválil:

Vrchní komisař
mjr. Bc.
VOVWaT

16. 1. 2015

Příloha č. 6: Přehled všech aktivit realizovaných ve věznicích

funkce	Za typ aktivity	název aktivity	pro koho
vychovatel terapeut	spec. vých.	arteterapie	všichni
	spec. vých.	abreakce a relaxace	všichni
	spec. vých.	terap.skupina pro práci s TČ	BZ
	spec. vých.	pohybová terapie	všichni
	spec. vých.	terapeutická skupina pro práci s trestnou činností žen ve V	dozor, ostraha
vychovatel	zájmová	zahradnický kroužek	všichni
	zájmová	kroužek keramika	všichni
	zájmová	kroužek rukodělných činností	C3/1
	zájmová	cvičení na míčích	všichni
	zájmová	KIWANIS	A
speciální pedagog	vzdělávací	hospodářství a politika ČR	VO
	vzdělávací	Anglický jazyk	ostraha
speciální pedagog	vzdělávací	Počítačová gramotnost	dozor
speciální pedagog	spec.vých.	Trénink sociálních dovedností pro drogově závislé	BZ
	spec.vých.	komunita	BZ
	spec.vých.	Program 3Z	všichni
speciální pedagog	vzdělávací	Historie českého státu	C2/3
speciální pedagog	spec. vých.	nácvik sociálních dovedností při řešení problémů	C3/2, C3/1
	spec. vých.	SODOSPOL	vybrané
psycholog	spec. vých.	trénink sociálních dovedností pro drogově závislé+KKK	BZ
	spec. vých.	komunita	BZ
psycholog	spec. vých.	FEDDO	vybrané
	spec. vých.	Program 3Z	všichni
psycholog	spec. vých.	FEDDO	vybrané
	spec. vých.	skupinové psychoter.konzultace	SpOmatky
psycholog	spec.vých.	Zvládání a řešení konfliktů	všichni C
	spec. vých.	psychosociální poradenství	VO
sociální pracovnice	spec. vých.	soc.právní poradenství-bez projektu individuálně	B,C
	spec. vých.	soc.právní poradenství	SpO
	spec. vých.	soc.právní poradenství	BZ
	spec. vých.	soc.právní poradenství	ostraha
		finanční poradenství	ostraha
	spec.vých.	soc.právní poradenství	VO
vychovatel SpO	zájmová	cvičení matek s dětmi	SpO
	zájmová	výtvarné činnosti	SpO
	zájmová	říkáme se, orientujeme se, poznáváme	SpO
vychovatelé	zájmová	kroužek ruční práce	A3/3

Příloha č. 6: Přehled všech aktivit realizovaných ve věznicí

	zájmová	ruční tvořivost	A3/3
	zájmová	kroužek ruční práce	C1/4
	zájmová	kondiční cvičení	C1/4
	pracovní	sebeobslužné činnosti	A2/2
	zájmová	kroužek vyšívání	ostraha
	zájmová	pohybová aktivita	C2/2
	zájmová	ruční práce	C2/2
	zájmová	kondiční cvičení	A3/4
	zájmová	zeměpisný kroužek	A3/4
	zájmová	komunikační dovednosti	A2/4
	vzdělávací	Vých.činnost a právní poradenství	A2/4
	zájmové	kroužek ruční práce	C3/5
	zájmové	kondiční cvičení	C3/5
	zájmová	filmový kroužek	A2/3, C1/1
	zájmová	ruční tvořivost	A2/3, C1/1
	spec.vých.	komunita	
	zájmová	kr.zahradnických a rukodělných čin.	J
	zájmová	zdravý životní styl	J
	zájmová	kroužek ruční práce	C3/4
	zájmová	Komunikační dovednosti	C3/4
	zájmová	kondiční cvičení	C1/2
	zájmová	základní kosmetická péče	C1/2
	zájmová	akvariijní kroužek	TPN
	zájmová	křížovky a hlavolamy	TPN
	zájmová	pohybová aktivita	TPN
	zájmová	ruční tvořivost	C1/3
	zájmová	kondiční cvičení a hry	C1/3
	spec.výchovná	komunita	A3/2
	pracovní	kurz vaření	A3/2
	pracovní	sebeobslužné činnosti	A3/2
	zájmová	ruční práce a tvořivost	A3/2
	zájmová	hudební kroužek	A3/3
	zájmová	kroužek ruční práce	C2/4
	zájmová	kondiční cvičení	C2/4
	zájmová	kroužek ručních dovedností	C2/5
	zájmová	skupinová interakce	C2/5
	zájmová	kroužek výtvarných technik	C3/3
	zájmová	sportovní aktivity	C3/3

Příloha č. 6: Přehled všech aktivit realizovaných ve věznici

	zájmová	kroužek ručních prací	C3/3
	spec.výchovná	komunita	C1/5
	pracovní	kurz vaření	C1/5
	pracovní	sebeobslužné činnosti	C1/5
	zájmová	ruční práce a tvořivost	C1/5
	zájmová	dekorace ze zbytk.materiálu	C2/3
	zájmová	ruční tvořivost	A3/1
	zájmová	zeměpisný kroužek	A3/1
	spec.výchovná	komunita	C3/5
	pracovní	kurz vaření	C3/5
	pracovní	sebeobslužné činnosti	C3/5
	zájmová	ruční práce a tvořivost	C3/5

Akce pořádané ve věznicích

1. Divadelní představení Mrazík – divadelní kroužek
2. Koncert Spirituál Kvintet
3. Beseda s komisařem Evropské komise JUDr. Teličkou, koncert Two voices
4. Beseda Dvakrát zachráněné dítě – Tomáš Graumann
5. Lighthouse – přednáška na téma dluhové a finanční poradenství pro odsouzené a sociální pracovníce
6. Koncert švýcarské skupiny Aquavita
7. Za branou- projekt „Společně pro rodinu“ – promítání dokumentu Rodina počká
8. Helsinský výbor – asistované návštěvy matek s dětmi
9. Vánoční koncert hudebního kroužku

Spolupráce s NNO

1. Mezinárodní vězeňské společenství
2. Český helsinský výbor
3. Sananim
4. Podané ruce
5. Laxus
6. Národní centrum pro rodinu – projekt S_ANIMA

Akce mimo věznicích

1. Komponované pořady prevence kriminality pro žáky základních a středních škol v regionu i mimo něj (Písek, Praha)
2. Program zaměřený na prevenci kriminality, pořádaný ve spolupráci s Městskou policií v Jihlavě, pro žáky jihlavských základních škol
3. Besedy, pořádané městskou knihovnou ve Světlé nad Sázavou, se žáky sedmých ročníků – životní příběhy
4. Beseda se zaměstnanci a odsouzenými na gymnáziu v Havlíčkově Brodě a ve výchovném ústavu v Kostomlatech
5. Beseda se studenty Akademie – VOŠ, Gymnázium a SOŠUP, Světlá n. S.
6. Představení loutkového divadla pro mateřské školy ve Světlé nad Sázavou a v okolních obcích
7. Rozsvěcení vánočního stromu a zámku – vystoupení hudební skupiny, účast matek s dětmi
8. Pravidelné brigády na úklid města Světlá nad Sázavou
9. Brigády pro Stanici ochrany přírody v Pavlově

Výstavy

1. Sztum – keramické výrobky
2. Výstava v Jihlavě na krajském úřadě – prezentace prací odsouzených žen
3. Výstava výrobků na Velehradě

Zapojení do projektů

1. Andělský strom
2. Ponožkový pes

Rukodělné práce odsouzených žen

1. Panenky, zavinovačky, kapsáře KIWANIS pro dětská oddělení nemocnic v Praze
2. Panenky UNICEF
3. Panenky pro MŠ Matěchova, Praha
4. Pletené a háčkované čepičky, ponožky, rukavičky pro nedonošené děti v porodnicích v Havlíčkově Brodě, Jihlavě a Praze
5. Ručně a strojově šité hračky pro děti v dětských domovech, mateřských školkách a nemocnicích
6. Šály, čepice, rukavice, ponožky pro dospělé na charitativní účely
7. Pletené obvazy určené pro Leprosárium
8. Keramické výrobky
9. Loutky
10. Vyšívané ubrusy, prostírání, obrazy
11. Drobné dárkové a upomínkové předměty z papíru, přírodních materiálů
12. Výrobky pletené z papíru - vázy, mísy, košíky

Exkurze, stáže

Po dohodě lze uskutečnit ve věznici exkurzi nebo stáž. Určeno především pro studenty škol se sociálním a právním zaměřením

1. Uveďte věkovou kategorii:

- 18 – 24
- 25 – 34
- 35 – 44
- 45 – 54
- 55 - více

2. Uveďte rodinný stav:

- svobodná
- vdaná
- rozvedená
- vdova

3. Uveďte Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- základní
- střední odborné učiliště (s výučním listem)
- střední škola (s maturitou)
- vyšší odborná škola
- vysoká škola
- jiné.....

4. Uveďte délku Vašeho trestu:

- 1 – 2 roky
- 3 – 4 roky
- 5 – 6 let
- 7 a více let

5. Uveďte Vaše zařazení ve výkonu trestu:

- dohled
- dozor
- ostraha
- zvýšená ostraha
- mladiství

6. Souvisí Vaše účast na volnočasových aktivitách s přístupem vychovatele?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

7. Trávíte volný čas ve vězení aktivněji než na svobodě?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne
- trávím ho podobně

8. Jak jste trávil volný čas před výkonem trestu? (lze zaškrtnout více možností)

- sport
- kultura (kino, divadlo, výstavy)
- doma (TV, počítač, rádio)
- povídání s přáteli
- zájmové kroužky (například keramika, tanec)
- četba knih, časopisů
- křížovky, sudoku
- hospoda
- s rodinou, přítelem
- konzumace omamných látek (konzumace alkoholu, kouření, drog atd.)
- cestování
- ruční práce
- jiné.....

9. Jste spokojena s nabídkou volnočasových aktivit?

- ano, jsem spokojena
- spíše ano, nabídka by se mohla ještě rozšířit
- spíše ne, není moc aktivit, které by mě nadchly, bavily
- ne, nejsem spokojena s nabídkou aktivit
- jiné.....

10. Vychovatel(i): (lze zaškrtnout více možností)

- se můžu svěřit:
- je ochotný:
- má na mě čas:
- důvěřuji mu:
- má arogantní přístup:
- je spravedlivý:
- požádala bych ho o pomoc:

11. Vychovatel je pro mě: (lze zaškrtnout více možností)

- pouze zaměstnancem věznice
- pomocníkem a rádčem
- přítelem a zpovědníkem
- spíše nepřítelem
- jiné.....

12. Jak trávíte svůj volný čas ve výkonu trestu? (lze zaškrtnout více možností)

- četba knih, časopisů
- luštění křížovek, sudoku
- psaní dopisů
- účast v zájmových kroužcích
- odpočinek na cele
- povídání s ostatními
- psaní (deník, články do časopisu)
- sledování TV
- sport (posilovna, kolektivní hry..)
- ruční práce
- jiné .....

13. Jste spokojena s kvalitou (obsah, vedení, pomůcky) volnočasových aktivit?

- ano, jsem spokojena
- spíše ano
- spíše ne
- ne, nejsem spokojena
- jiné.....

14. Co je pro Vás největší motivací k účasti na volnočasových aktivitách?

- kázeňská odměna (plnění Programu zacházení)
- stereotyp
- smysluplné trávení volného času
- utužování dobrých vztahů s ostatními ve vězení
- jiné.....

15. Setrvala byste v aktivitě, kterou jste si zvolila i přesto, že Vás přestala bavit, ale máte možnost díky ní získat kázeňskou odměnu a následné kladné hodnocení?

- ANO
- NE

16. S vychovatelem vycházím:

- dobře, jsem ráda, že je poblíž
- spíše dobře
- nevycházím s ním dobře
- je mi ukradený
- jiné.....

17. Jaké aktivity převažují v nabídce volnočasových aktivit?

- společensky vhodné pouze pro ženy (ruční práce, vaření)
- odborné aktivity (například PC, kurzy)
- jsou zastoupeny ve stejné míře

18. Měla byste nápad na otevření nového kroužku či vyplnění volného času? Je něco, co by Vás zajímalo a nadchlo? Pokud ano, napište, co byste uvítala.

- NE
- ANO
- .....
- .....

19. Máte pocit, že v nabídce volnočasových aktivit je málo odborných aktivit? (semináře, literatura, kultura, technika)

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

20. Byla byste ochotná si volnočasové aktivity, které Vás baví, platit nebo na ně přispívat?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

21. Stalo se Vám někdy, že byste některou z aktivit odmítla navštěvovat kvůli přístupu vychovatele?

- nikdy
- občas
- často
- neustále

18. Konkrétní nápady

	Freque ncy	Percen t	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	56	56,0	56,0	56,0
aerobik	1	1,0	1,0	57,0
bojová umění	1	1,0	1,0	58,0
box	2	2,0	2,0	60,0
cizí jazyky	2	2,0	2,0	62,0
cizí jazyky, něco pro lidi s vyšším IQ	1	1,0	1,0	63,0
dějepis, zeměpis, cestování	1	1,0	1,0	64,0
DVD, zpěv, tanec	1	1,0	1,0	65,0
hudební kroužek, ,ping pong	1	1,0	1,0	66,0
hudební kroužek	2	2,0	2,0	68,0
hudební, taneční kroužek	1	1,0	1,0	69,0
internet	1	1,0	1,0	70,0
kadeřnictví, kosmetika, posilovna	1	1,0	1,0	71,0
kapela - více nástrojů	1	1,0	1,0	72,0
kick box	1	1,0	1,0	73,0
kosmetický kroužek	3	3,0	3,0	76,0
maďarština	1	1,0	1,0	77,0
móda	1	1,0	1,0	78,0
německý jazyk	1	1,0	1,0	79,0
PC nejen pro vybrané	1	1,0	1,0	80,0
pletení z papíru, výroba hraček	1	1,0	1,0	81,0
posilovna	3	3,0	3,0	84,0
psychologie	1	1,0	1,0	85,0
psychologie, filozofie	1	1,0	1,0	86,0
pohybová oblast	2	2,0	2,0	88,0
tanec zumba	1	1,0	1,0	89,0
tanec, gymnastika	1	1,0	1,0	90,0
taneční a hudební kroužek	4	4,0	4,0	94,0

Příloha č. 9: Přehled nápadů na otevření nového kroužku (program SPSS)

taneční kroužek	1	1,0	1,0	95,0
tělocvična	1	1,0	1,0	96,0
vaření, video kroužek	1	1,0	1,0	97,0
vzdělávací kurzy(větší kapacita), dramatický kroužek	1	1,0	1,0	98,0
základy společenského chování	1	1,0	1,0	99,0
zumba	1	1,0	1,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Rozhovor 1

1. T: Kolik je Vám let?
O: 32 let
2. T: Jaký je váš rodinný stav?
O: Jsem svobodná.
3. T: Kolik máte dětí?
O: Mám jedno dítě, to které mám tady.
4. T: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
O: Studovala jsem střední školu, takže mám maturitu.
5. T: Na jakém oddělení jste umístěna?
O: Jsem na oddělení matky nezletilých dětí.
6. T: Jaké je délka Vašeho trestu?
O: Celkem jsem dostala 2,5 roku.
7. T: Jak dlouho jste na oddělení matky nezletilých dětí ve výkonu trestu odnětí svobody?
O: Jsem tady už vlastně 5 měsíců.
8. T: Jak jste trávila volný čas před výkonem trestu?
O: Tak byla jsem na mateřské, takže jsem se starala o dítě.
9. T: Jakých zájmových aktivit jste se účastnila?
O: Neměla jsem čas na nějaké aktivity. Byla jsem pořád s dítětem. Ale chodila jsem s ním na cvičení.
10. T: Jak nejčastěji trávíte svůj volný čas ve vězení?
O: Tak celý den se tu staráme o dítě, takže moc volného času není, ale když ho uspím, tak se jdu chvíli koukat na telku nebo si povídám s ostatními. Někdy když se mi nikam nechce, tak si čtu na pokoji.
11. T: Kdy máte čas sama pro sebe?
O: Čas pro sebe tu mám jen chvílku večer, když dítě usne.
12. T: Kde jste ho trávila aktivněji?
O: tak rozhodně venku, tady se pořád jen starám nebo plním závazky.
13. T: Jakých zájmových aktivit se účastníte spolu se svým dítětem?
O: Tak vlastně s ostatními holkama si tu děláme každý den něco. Buď chvílku tancujem, jindy si zpíváme, malujeme a nebo učíme děti říkadla a básničky.
14. T: Co si myslíte o těchto aktivitách?
O: Tak nás to baví, děláme to samy a pro děti. Vychovatelka s námi nic nedělá a žádnou aktivitu nevede. Je furt zavřená u sebe.
15. Jaká je kvalita těchto aktivit?
O: Tak je to spontánní a obyčejné, ale děti jsou nadšené a my se alespoň nějak zabavíme.

16. Jak vycházíte se svým vychovatelem?

O: No nic moc. Jsem ráda, že tu je, když potřebuju něco pro dítě, ale jinak si nás moc nevšímá a nám to vyhovuje. Se svýma problémama bych za ní nikdy nepřišla, protože pak slyšíte, jak to vykládá dál. Dělá mezi námi rozdíly a je povrchní. Nebudete jí to dávat číst? (ujištění respondentky, že je to anonymní a pouze pro mé účely)

17. Co je pro Vás vychovatel?

O: No zaměstnancem a prudičem. Pořád na mně něco vidí.

18. Co je výhodou umístění na toto oddělení?

Tak já jsem ráda, že jsem tu. Můžu tu mít dítě. Můžeme chodit častěji ven a účastnit se aktivit venku. Taky to tu nevypadá jak v lochu.

Příloha č.10 : Ukázka rozhovoru s respondentkou 1